COMPETÈNCIES BÀSIQUES EN EXPRESSIÓ ORAL I ESCRITA A PARTIR D'UNA PROPOSTA INTERDISCIPLINAR ARRELADA A L'ENTORN IMMEDIAT, AMB ÚS DE NOVES TECNOLOGIES.

AUTORA: ADELAIDA PELEGRI SARLÉ

“Testes bien faites que testes bien pleines”

Montaigne

“Vides ben plenes i testes ben fetes”

Alexander Galí

INDEX

INDEX

Presentació .....pàg. 5

Introducció .....pàg. 7

Objectius .....pàg. 11

Material professors .....pàg. 13

Material alumnat ..... pàg. 30

Activitats fitxes guia ..... pàg. 102

Lectures escollides ..... pàg. 131

Tallers ..... pàg. 146

Memòria ..... pàg. 158

PRESENTACIÓ

PRESENTACIÓ

L´autora d´aquest projecte de treball: Competències bàsiques en l´expressió oral i escrita a partir d´una proposta interdisciplinada arrelada a l´entorn immediat, amb ús de noves tecnologies, va comunicar-me la seua intenció de sistematitzar la inquietud pedagògica de la nostra pràctica docent, realitzada amb els nostres alumnes del C.E.I.P El Temple de Tortosa.

Vaig acceptar supervisar setmanalment el treball, ja que el Projecte educatiu del nostre centre té per finalitat, plasmar de forma coherent l´acció educativa després d´una anàlisi de la pròpia realitat i del context sociocònomic-cultural, on els mestres desenvolupem la nostra acció formativa.

Comunicar-se i expressar-se, de forma ajustada als diferents contextos i situacions de comunicació habituals, per mitjà dels diversos llenguatges: corporal, verbal, gràfic, plàstic, musical i matemàtic, constitueixen els eixos principals que han d´adquirir els nostres alumnes, en assolir les competències bàsiques.

Les possibilitats d´aprendre, d´educar-se en els valors i en l´adquisició d´actituds i hàbits, mitjançant els senyals d´identitat propis de la nostra personalitat col·lectiva: la història, la cultura, el patrimoni, les tradicions i sobretot la llengua pròpia, han de ser-hi presents de manera fonamental per desenvolupar la comunicació i l´expressió; el sentiment de pertinença i estimació al país i la relació amb l´entorn.

En la zona del tortosí, el docent ha de saber que en qualsevol activitat escolar, caldrà ajudar l´alumne a percebre la realitat lingüística, a intervenir-hi positivament i a sentir-se estimat. Prenent l´aprenentatge de la comprensió i expressió oral com a nucli central, observem la interrelació i comunicació amb l´entorn.

La inseguretat lingüística, sovint pot portar en la tasca educadora i docent, a dubtar, sobretot davant d´un text redactat per l´alumne en tortosí. Caldrà seguir les orientacions de l´Institut d´Estudis Catalans i el material elaborat per Josep Panisello i Joan Beltran (1), on els autors visualitzen un model normatiu polimòrfic que garanteix la identificació de la diversitat d´usuaris de tota la llengua i, alhora, posen èmfasi en la legitimació del gran potencial lingüístic d´aquestes comarques de transició, segmentades administrativament i abocades a una injusta marginalitat perifèrica.

La llengua que és l´objecte d´aprenentatge, vehicle dels aprenentatges de les àrees dels coneixements i de tota l´activitat educativa, és la paret mestra de l´acció escolar entesa com un projecte de formació global.

Aquest projecte de treball, segueix el camí de la professionalitat, el camí vers la qualitat pedagògica que considera la realitat de l´entorn, com un punt d´arrencada a la realitat global, viva i diversa de la llengua.

Considera els textos, com unitat bàsica del llenguatge oral i escrit. Les propostes d´objectius, continguts, activitats d´avaluació, orientacions didàctiques etc… es presenten sempre com un suggeriment, i és competència de cada equip de cicle pedagògic, determinant-ne l´aplicabilitat.

La millora de les habilitats lingüístiques de l´alumnat, en l´adquisició de les competències bàsiques, és una responsabilitat de tot el professorat, que cal abordar de manera conjunta, i no com una tasca que recau exclusivament en l´àrea de llengua. Les habilitats lingüístiques s´han de desenvolupar al mateix temps que es treballen els continguts de les àrees curriculars.

Fomentem el respecte cap a la parla de l´alumnat i contribuïm a no relegar, per falta d´informació, un important patrimoni lingüístic d´aquestes comarques centrals de la llengua catalana.

CONSOL SAGRERA VILAPLANA.

Directora CEIP " EL TEMPLE**"**

INTRODUCCIÓ

INTRODUCCIÓ

ESTRUCTURA DE LES ACTIVITATS

Comprensió lectora. En aquest primer apartat proposem exercicis variats per exercitat l´habilitat de comprendre el significat de textos de diferents tipus. Tinguem present que si la normativa només és un mitjà per a la producció de textos orals i escrits, és obvi que la comprensió lectora , haurà de ser treballada, donant-li la importància que té.

L´objectiu final és que l´alumne adquirisca un domini pràctic de l´ús de la llengua.

Per això, en el grup de lectures escollides presentem fragments de textos **d´autors propers al nostre entorn**, amb temes que ens transmeten vibracions, mitjançant paraules, que habitualment escoltem en el llenguatge oral de les nostres famílies, pobles i ciutats. Els temes dels textos parlen dels nostres paisatges, del nostre riu, de les nostres muntanyes, de les nostres arrels, de les nostres festes, els nostres costums i tradicions…… juntament amb temes relacionats amb el nostre mar. Sempre mirem de cara al mar, tan proper, i dia a dia, sentim la necessitat de mirar al mar, des de la nostra muntanyeta, perquè sentim molt dins nostre un sentiment que ens ve de molt antic, sentim enyorança dels temps passats, quan els nostres avantpassats, utilitzaven el riu com una gran autovia actual, com a principal via de comunicació fluvial amb Saragossa i tota la Mediterrània.

Els nostres iaios ens expliquen que el vaixell Anita (1915-1928) transportava viatgers i càrrega de Tortosa a La Cava i retorn. L´any 1928 va deixar de fer-ho ja que no podia competir amb el ¨carrilet ¨ que feia el mateix trajecte (1927-1967).

I com que del que és tracta és exercitar l´habilitat de comprendre diferents tipus de textos, considerem que el recull de lectures siga incrementat amb d´altres escollides pels mateixos alumnes, ja sigui resums de les que més els agraden (llegides o escoltades), ja sigui inventades per ells mateixos.

Fonètica, ortologia i ortografia. Pel que fa als exercicis de fonètica i ortologia, intentem que els alumnes treballen per assolir la forma més adequada d´expressió oral, respectant les característiques del propi parlar, i essent conscients de quin marge de variació els podem permetre les diferents situacions comunicatives. Entre els parlars valencians i els lleidatans n'hi ha un de transició: és **el tortosí**.

El domini de l´ortografia s´adquireix principalment mitjançant la memòria visual - gràcies a la lectura atenta, el treball amb el diccionari i l´automatisme gràfic - és evident que de manera gradual i progressiva , l´aprenentatge de les regles d´ortografia també ajuda força i dona seguretat.

Morfosintaxi. Els exercicis treballats en aquests nivells ajuden a anar introduint suaument l´alumne, en el domini de les regles i les excepcions que regeixen la morfologia i la sintaxi que li permeten resoldre les diverses situacions d´ús a partir del model de llengua més adequat.

Tècniques de l´expressió i lèxic. Ens ha semblat que podia ser útil treballar el vocabulari a partir de sèries ideològiques aplicades a situacions diverses, amb la qual cosa pretenem, d´una banda, fixar la correcta escriptura dels respectius mots i, de l´altra, ampliar i enriquir el coneixement que l´alumne té del vocabulari bàsic adequat a cada nivell, per tan d´enrequir la seva expressió.

Algunes reflexions didàctiques. En tot moment insistirem als alumnes que només amb la resolució d´uns quants exercicis no n´hi ha prou. Caldrà trobar temps per a la pràctica de la lectura diària de contes, rondalles, novel·les, premsa… així com la pràctica de l´expressió oral en diferents registres (racons muntats a l´aula, gravacions, representacions escèniques, intervencions a la ràdio o a la televisió…).

No podem oblidar que, des de principis del segle XX, pedagogs capdavanters de casa nostra com Alexandre Galí i Rosa Sensat i, més tard, seguidors seus com l´equip de professors de la DEC, defensen que la classe de llengua s´ha de fer animada i creativa. I per aconseguir això cal partir sempre de la llengua oral; s´ han d´utilitzar textos abundants i atraients per a l´alumne

i se n´ha de treballar la comprensió, oralment i per escrit; s´han de fer resums, esquemes, composicions; el mestre convé que siga el dinamitzador que ajude a l´alumne , a descobrir les regles ortogràfiques en els textos treballats…….Tot això ho va deixar explicat Alexandre Galí en Lliçons de Llenguatge (Llibre del mestre).

Practicarem l´ortografia , sobretot a partir de fragments extrets de textos, que en sessions anteriors l´alumne ja ha llegit. Veiem la conveniència de practicar el dictat preventiu, com a eina eficaç per a qualsevol nivell. Farem una sèrie d´exercicis sistemàtics fonamentats en les regles d´ortografia . Guiarem l´alumne escrivint i observant sèries de mots en els quals es repeteix la mateixa regla ortogràfica. Així, per via inductiva, anant del concret a l´abstrate, el mateix alumne descobreix la regla general.

En els exercicis de lèxic, farem practicar els alumnes els mecanismes de multiplicació lèxica, amb l´ajuda del diccionari. (Treballs sobre sinonímia i antonímia, derivació i composició, i l´us de frases fetes….)

No hem volgut fer una classificació per nivells, ja que considerem l´aprenentatge de l´expressió oral i escrita de manera cíclica. Caldrà atendre la diversitat madurativa de cada alumne i anar-li ampliant de manera progressiva d´acord amb els continguts adients.

ELS TEXTOS COM UNITAT BÀSICA DEL LLENGUATGE ESCRIT.

La comunicació mitjançant el llenguatge escrit, es fa utilitzant textos. Totes les característiques del llenguatge escrit- les que figuren en els mòduls dels continguts curriculars- es poden aprendre a partir de textos. Si un text és la unitat del llenguatge escrit amb significat i sentit propis, tan sols fent ús d´ells, l´aprenentatge adquireix significació i sentit.

Cada text posseeix unes característiques pròpies, que constitueixen continguts específics del saber (conceptes), el saber fer (procediments, saber escriure´ls i saber llegir-los) i el saber ser (actitud) amb relació amb ells. Això justifica l´inclussió d´un mòdul de continguts dedicat als tipus de textos. Per tan, es tracta d´un contingut ¨transversal¨ que es troba dins tots els altres continguts, i organitza tota l´activitat escolar en el llenguatge escrit.

La bibliografia recent entorn didàctica del llenguatge des de una perspectiva comunicativa tendeix, majoritàriament, a recollir la proposta de J. M. Adam (1985), que estableix vuit tipologies de textos: descriptiu, narratiu, explicatiu, argumentatiu, instructiu, predictiu, conversacional i retòric. Si volem disposar d´una classificació concreta, proposem la que s´identifique amb els principals models de textos que actualment existeixen dins la nostra societat:

ESCRIVIM I LLEGIM PER...	TIPUS DE TEXTES
Recordar, enregistrar, localitzar, manejar, ordenar.… dades, informacions puntuals.	**TEXTOS ENUMERATIUS**
Informar i informar-nos de temes generals, Aconteciments, successos…	**TEXTOS INFORMATIUS**
Gaudir d´expressar-nos personalment, passar una bona estona, desenvolupar la sensibilitat artística…	**TEXTOS LITERARIS**
Estudiar. Aprendre, ensenyar, demostrar, comunicar coneixements, discutir idees…	**TEXTOS EXPOSITIUS**
Per ensenyar i aprendre a fer coses, comunicar instruccions, regular el comportament…	**TEXTOS PRESCRIPTIUS**

UN APRENENTATGE DE CONSTRUCCIÓ PROGRESSIU, REALITZAT DURANT TOTA L´ESCOLARITAT

Cada tipologia de text té unes característiques. Amb el contacte quotidià amb els textos, ensenyarem aquestes característiques, no com una lliçó que s´explica dia a dia, si no fent una reflexió dels procediments d´escriptura que li són propis: la funció, els models socials que

contenen, el format, les característiques gramaticals, a més d'uns procediments de lectura específics per a cada un d´ells.

Treballarem l´aspecte lingüístic. En la varietat lingüística catalana més central, geogràficament que és el tortosí (Montsià, Baix Ebre, Terra Alta, Ribera d´Ebre, Matarranya, Ports, Maestrat). Oferirem mostres de cançons i de contes amb una fonètica més pròxima. Aquest fet pot afavorir que un nombre considerable de xiquets i xiquetes puga viure la seua catalanitat sense prejudicis, com a mínim en el medi escolar.

El model lingüístic dels llibres de text i de lectura, en general, només representa una varietat geogràfica i obvia tota la resta. Per això, cal promoure recursos per al professorat que tinguen en compte la diversitat lingüística interna de la nostra llengua i no discriminen uns parlars, ni parlants, enfront d´altres

OBJECTIUS

OBJECTIUS

1- Comprendre la informació explicitada en un text oral per poder extreuen allò que interessa en funció dels objectius de la situació comunicativa (comprensió oral literal) .

2- Comprendre un text oral interpretant el missatge de la informació que conté i els coneixements propis (comprensió oral inferencial/interpretativa).

3- Comprendre la informació explicitada en un text escrit per poder extreuen allò que interessa en funció dels objectius de la lectura. (comprensió textual literal)

4- Comprendre un text escrit interpretant el missatge a partir de la informació que conté i els coneixements propis (comprensió textual inferencial/interpretativa).

5- Expressar-se oralment adequadament a la situació comunicativa i al receptor amb ordre i claredat (component discursiu).

6- Expressar-se oralment aplicant correctament els coneixements lingüístics pel que fa a lèxic i estructures morfosintàctiques (components lingüístics).

7- Interpretar la correspondència so-grafia i els signes de puntuació d´una lectura amb correcció fonètica i amb l´entonació adequada (component de lectura).

8- Produir un text adequat a la necessitat comunicativa i el receptor, amb ordre i claredat (organització del text).

9- Produir un text aplicant correctament els coneixements lingüístics pel que fa a lèxic, ortografia i estructures morfosintàctiques (correcció lingüística).

10- Produir un text amb grafia clara i llegible, seguint les pautes de presentació de treballs escrits (presentació i grafia)

MATERIAL PROFESSORS

INFORMACIÓ

- Saber organitzar un projecte (objectius, tasques, calendari).
- Tenir una estratègia o buscar-ne una ("Com m'hi posaré per fer-ho?", és a dir, saber identificar les tasques, jerarquitzar-les i tractar-les en tot moment).
- Saber elaborar eines, saber-ne buscar, saber-les utilitzar de manera autònoma.
- Anar fins al final d'un projecte o d'una tasca iniciada.

CONEIXEMENT SÒCIO-ECONÒMIC DE L'ESCRIT

En definitiva, ens sembla essencial que els alumnes descobreixin, al llarg de la seva escolaritat, que existeix un món de l'escrit; un món social, cultural, econòmic, industrial de l'escrit; un món de la producció (dels autors), de l'edició, de la difusió, on els exemplars dels llibres, de revistes, de diaris poden xifrar-se per milers o centenes de milers.
Cal que els nens escriguin en condicions de representar per quin camí singular arriba fins a ells una història, un fet divers, una recepta de cuina, les normes d'un joc, un cartell per a un espectacle de titelles, una carta, etc. ("¿Què ha calgut per què jo tingui això davant dels meus ulls? Qui? Quan? On? Com?").

Trobades amb autors, periodistes, editors, visites a impremtes, llibreries, biblioteques, observacions de llibres, de revistes, de diaris com a objectes, la subscripció de la classe a una revista infantil poden completar fàcilment la pràctica efectiva de diversos tipus d'escrit, de diversos suports, de diversos mitjans tècnics de duplicació (policòpia, fotocòpia, impremta de classe, impressora) accessibles als nens.

Breument, cal que els alumnes trobin el seu lloc en el món de l'escrit, no tant sols com a lectors i receptors sinó també com a productors, com a editors i com a difusors.
A cada un d'aquests àmbits l'anomena microsistema i al conjunt de tots els microsistemes de relació de l'individu, que estan interrelacionats entre sí, mesosistema. Així, cada vegada que el nen entre en un àmbit nou es produeix una transició ecològica, que suposarà un canvi, la incorporació de nous rols, relacions i activitats. Les transicions són normals i positives, i cal viure-les de forma que impulsin el desenvolupament psicològic, que suposarà l'expansió del nínxol ecològic (també anomenat metàfora de la teranyina).

En l'àmbit escolar, cal dir que aprendre a escriure, com en la lectura, calen dos processos, saber escriure paraules i saber escriure textos. Per a escriure textos primer cal saber automatitzar l'escriptura de paraules, com hem dit abans. I ensenyar a escriure suposa ensenyar a rescriure, que vol dir imitar l'estructura dels models de diferents modalitats de textos, tal i com ho fem els adults quan volem fer una instància o un certificat, és a dir, buscant un model per a imitar.

En quant a les tipologies de textos que es treballaran, cal dir que procurarem treballar textos de totes les tipologies, encara que seleccionarem les que siguin més adients al nivell dels nostres alumnes. Per exemple, no és adequat treballar els apunts de classe com a text expositiu, però si per exemple llegir informació sobre un animal que ens interessa conèixer.
Com hem dit es parteix de la teoria de la doble via per accedir al significat de les paraules:
Via fonològica: (sintètica). Transformació dels símbols gràfics (grafemes) en fonemes.
Via lèxica: (analítico-global). Suposa un reconeixement immediat de la paraula escrita. És una via molt més ràpida que la via fonològica. Suposa una memorització del conjunt de lletres que formen les diferents paraules, fruit d'una llarga experiència amb textos escrits. Però, això només es pot fer davant paraules conegudes.

Així doncs, ambdues estratègies són necessàries i complementàries i totes dues cal ensenyar-les als alumnes en contextos funcionals i significatius. Però, per arribar a ser un lector competent cal exercitar aquesta capacitat per tal de millorar-la, com hem dit abans. Així, si s'ha treballat anteriorment a partir del mètode sintètic, segurament accediran abans a l'etapa alfabètica que a l'ortogràfica, mentre que si s'ha treballat amb un mètode analítico-global serà més fàcil accedir a l'etapa logogràfica.

Veiem ara el que se sap sobre com aprèn el nen/a a escriure: Ferreiro i Teberosky ens proposen cinc etapes o nivells:

- **1er nivell**: escriure com imitació de l'acte d'escriure en congruència amb alguns trets formals de sistema d'escriptura: els nens imiten com els adults llegeixen i escriuen, i saben que es llegeix sobre un text imprès que conté lletres i no imatges. I en l'escriptura imiten la linealitat i la doble dimensió de dalt a baix, l'absència d'elements figuratius, solen barrejar números i lletres... Fan una representació de l'estructura global, no analitzable.

- **2on nivell**: nivell pre-sil·làbic: el nen que ha estat en contacte amb material imprès té un repertori més variat de grafies, però si no és així el punt de referència és el propi nom en les seves produccions gràfiques. Així doncs, ara ja no imiten els adults sinó que reprodueixen.

- **3er nivell**: nivell sil·làbic: es comença a analitzar la paraula, la unitat gràfica, encara que aquesta anàlisi es farà a nivell de síl·laba, ja que aquesta segmentació és més natural que la fonètica. Així doncs, el nen/a descompon la paraula en síl·labes i a cada síl·laba li correspon una grafia. Però aquestes lletres poden tenir valor sonor convencional o no.

- **4art nivell**: nivell sil·làbico-alfabètic: Es produeix un pas més en l'anàlisi de la paraula, i ara ja escriuran una lletra per a cada síl·laba i també alguns components intrasil·làbics. Es va descobrint, a poc a poc, l'estructura interna de la paraula.

- **5è nivell**: nivell alfabètic: a cada consonant i a cada vocal de la paraula li correspon una lletra, encara que no hi ha escriptura ortogràfica convencional, arbitrària, sinó natural. Hi pot haver unions entre paraules o omissions i usar unes de les alternatives ortogràfiques del sistema. Estudis fets mostren que no es pot arribar al nivell alfabètic de forma espontània sinó que cal un ensenyament explícit, el desenvolupament de la consciència metalingüística, que consisteix en la reflexió sobre el propi llenguatge, la seva forma i la seva estructura.

L'aprenentatge significatiu suposa, en canvi, estudiar per aprendre (motivació intrínseca). A més de significatiu (teoria de l'aprenentatge verbal significatiu **d'Ausubel)**, les activitats que es proposin han de ser funcionals, és a dir, cal que siguin **útils.** I cal fer descobrir aquesta utilitat a l'alumne/a, cal motivar-lo, engrescar-lo, i aquesta és tasca també del professor/a. Així doncs, el professor, per a poder ajudar l'alumne, cal que conegui les diferents ajudes que se li poden proposar **per ajudar-lo a progressar**. Per això, és necessari que conegui primer com aprèn l'alumne en les diferents àrees.

La teoria del processament de la informació, inclosa dins els postulats del **constructivisme**, ha estudiat els processos cognitius que realitza un expert per a realitzar les tasques amb èxit. És el que s'anomenen **teories de l'expert**. En el cas de l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura, aquests processos han estat estudiats i estem en condicions d'explicar aquests processos i les seves etapes per les quals va passant l'alumne fins a adquirir la capacitat de lectura i d'escriptura.

TEORIA DE SISTEMES I PERSPECTIVA ECOLÓGICA DEL DESENVOLUPAMENT HUMÀ

Veiem, doncs, que és molt important **la interacció** amb el llenguatge escrit per a la realització de tot aquest procés, la qual s'ha de fer en diferents àmbits, a més de l'escolar. Així ho justifica la teoria de sistemes i la teoria ecològica del desenvolupament humà, que tot seguit presentem:

Teoria de sistemes (Weiss, 1971) :

El biòleg Weiss defineix un sistema com una unitat complexa en l'espai i en el temps. Això significa que té uns límits dins d'un espai, els quals es separen de tot allò que no és ell mateix. A més, està format per moltes parts interrelacionades i organitzades en una estructura determinada.
I defineix els organismes com a sistemes oberts, és a dir, que interaccionen amb el medi. Però aquestes interaccions amb l'exterior provoquen canvis en el sistema, que fan que aquest passi d'un estat determinat a un altre. Així, els sistemes passen, al llarg de la seva existència, per una successió temporal d'estats. Els canvis no sempre són observables, però si ho són es notaran a través del comportament. Qui provoca el canvi és un estímul o pertorbació. Les pertorbacions poden ser de dos tipus: compatibles amb la finalitat del sistema o destructives, que fan desviar el sistema de la seva trajectòria òptima. Però perquè això no passi els sistemes estan dotats d'uns sistemes d'autoregulació. Així doncs, **els estímuls provoquen canvis, però no en determinen la seva trajectòria, ja que aquesta depèn de l'estat en què es trobi el sistema en el moment de rebre la pertorbació.**

Teoria ecològica del desenvolupament humà (Bronfenbrenner, 1979) :

Bronfenbrenner, el 1979 va publicar Ecologia del desarrollo humano, on proposa una teoria del desenvolupament basada en la teoria de sistemes. Així, diu que el desenvolupament té lloc en diferents àmbits o institucions (escola, família, barri...), en cada un dels quals fa activitats diferents i teixeix relacions diferents amb les persones que hi ha i exerceix uns rols socials. El desenvolupament consistirà en integrar-los harmònicament al llarg de la vida.

DIFERÈNCIES ENTRE LLENGUA ORAL I LLENGUA ESCRITA.

DIFERÈNCIES CONTEXTUALS	
Canal oral	Canal escrit
1.Canal auditiu. El receptor comprèn amb l'oïda el text.	1. Canal visual. El receptor llegeix amb els ulls el text.
2. Comunicació espontània. L'emissor pot rectificar, però no esborrar, el que ha dit.	2. Comunicació elaborada. L'emissor pot corregir i refer el text sense deixar rastres.
3. Comunicació immediata en el temps i l'espai.	3. Comunicació diferida en el temps i en l'espai.
4. Utilitza molt els codis no verbals.	4. Els utilitza poc.
5. Hi ha interacció durant l'emissió del text. Es pot modificar el discurs segons la reacció del	5. No hi ha interacció. L'escriptor no pot conèixer la reacció real del lector.

receptor.	
Diferències textuals	
Canal oral	Canal escrit
1. Ús més freqüent de les variants dialectals.	1. Ús més freqüent de l'estàndard.
2. Estructura del text més oberta.	2. Estructura del text tancada.
3. Menys gramatical. Utilitza elements paralingüístics (canvis de ritme, de to...).	3. Més gramatical. Utilitza pocs elements paralingüístics.
4. Freqüència alta de referències exafòriques [1] (tu, jo, aquí, ara, això, aquest...).	4. Freqüència alta de referències endofòririques [2] (ell, aquell, meu...).
5. Tendència a usar estructures sintàctiques simples.	5. Ús freqüent d'estructures més complexes i desenvolupades.
6. Freqüència alta en anacoluts[3] i frases inacabades, ordre variable dels elements de l'oració.	6. Ordre estable.
7. Freqüència baixa de mots amb significat específic.	7. S'utilitzen més mots amb significat específic.
8. Ús de mots jòquer (cosa, d'allò, fer, fotre...).	8. Tendència a usar mots precisos i equivalents.
9. Ús de tics lingüístics o mots paràsits (tu!, si?, xaval!, eh...mm...).	9. Absència d'aquests elements.
10. Ús de mots crossa (vull dir, llavors, aleshores, doncs...).	10. Tendència a eliminar-los
11. Ús freqüent d'onomatopeies, frases fetes, refranys...	11. Ús molt escàs.

(adaptació de: Cassany 1988)

ELABORACIÓ DE MODELS PER TREBALLAR TEXTOS. LA VALORACIÓN INICIAL.
LES APORTACIONS D'E. FERREIRO

Per a ajustar millor la intervenció Pedagògica a les característiques dels alumnes ens sembla útil de precisar, primer, els seus coneixements previs.
Consideren necessari que els mestres puguin valorar, de manera fàcil i rigorosa, l'evolució de cada alumne durant el procés de d'adquisició de l'escriptura.
Tant si fa anys que estan a l'escola com si hi entren de nou, els nens ja tenen un seguit d'informacions referents al nostre sistema escrit. Una part d'aquest bagatge informatiu l'hauran rebut dels adults, docents o no docents que intencionadament els han volgut ensenyar elements de la lectura i de l'escriptura; una altra part, ben segur, l'hauran incorporada al marge de la voluntat adulta.

A cada classe trobarem, certament, una diversitat de nivells considerable i ens sembla convenient que el mestre pugui precisar, a l'inici del procés d'enseyament-aprenentatge de l'escriptura, la informació que en té cadascun. Per això veiem fonamental la valoració de tots els alumnes de la classe abans d'iniciar qualsevol programació.
Per una qüestió d'economia d'esforços, ens vam quedar amb la valoració sistemàtica solament dels aspectes que veiem més útils per a adaptar la programació a la diversitat dels alumnes. Allò que més ens serveix és conèixer **els nivells de conceptualització** de cada nen, o sia, com ja hem esmentat, les hipòtesis internes referents al funcionament del sistema escrit.

Fer una valoració que contempli aquestes dades de tots els nens de la classe, interpretar-les i tabular-les en una graella per facilitar el seu maneig suposa unes dues hores i mitja de feina, si qui avalua ho té per mà.

Juntament amb la informació sobre els nivells de conceptualització ajudem a valorar, de passada, quan sembla funcional, els aspectes formals dels escrits, la lectura que en fan, l'actitud a l'hora d'afrontar una tasca i relació que cada nen estableix amb l'adult.

Expliquem primer a tota la classe que voldríem saber, **com saben escriure** i que aniran venint a ensenyar-nos-ho. Tot seguit els anem cridant a un racó de la classe, un per un, per ordre de llista, els diem que seguin a la taula, els donem un full en blanc i un llapis.
Tot seguit els demanem que escriguin unes paraules que els anirem dient.
Aquestes paraules poden ser: papallona, esquirol, tigre i gat. En acabar els proposen que escriguin una frase: el gat beu llet (per a avaluacions posteriors usarem també altres sèries de paraules: bicicleta, pilota, cotxe i la nena juga a pilota; xocolata, galeta, mel i la nena menja xocolata). Amb el dictat que els demanem han de construir: primer, quatre síl·labes, després una de tres, a continuació una de dues i finalment, una d'una; totes amb algun criteri que les unifiqui: animals, joguines o menjars; i totes properes al seu món quotidià.

La frase que han d'escriure conté una de les quatre paraules que els hi hem dictat. Un cop escrita cada paraula, a vegades els hi proposen que llegeixin "passant el dit". El tipus de la lectura que fa ens interessa per precisar les bases sobre les quals han construït les escriptures. Ens troben amb molt pocs nens que es resisteixen a escriure aquest dictat de paraules. En tot cas les resistències solen venir d'allò que A. Teberosky i E. Ferreiro anomenen "interferències del model escolar": quan un nen està avesat que se li desqualifiqui, a l'escola, qualsevol escrit que no estigui construït amb les mateixes bases que les dels adults; quan a un nen se li ha fet creure que només es pot validar una escriptura si aconsegueix de fer-la com nosaltres, es bloquejarà si de cop i volta li demanem que escrigui i sap que no ho sap fer com els adults. Però quan entén que allò que a nosaltres ens interessa veure és com ho fa ell, gairebé sempre s'hi engresca i escriu de molt bona gana.

DISSENY CURRICULAR

SEGON NIVELL DE CONCRECIÓ COMPRENSIÓ ORAL

OBJECTIUS GENERALS:

- Tenir competències comunicativa plena en el llenguatge oral com a mitjà de realització personal i social, com a base de la fixació del pensament i com a punt de referència per l'adquisició i enriquiment del llenguatge escrit.

- Comprendre i expressar-se amb adequació al mitjà oral i escrit , al tipus de missatge i a les necessitats escolars i socials de l'edat.

- Assegurar el lèxic fonamental i ampliar-lo i enriquir-lo en la mesura que es diversifiquen els seus coneixements i els seus àmbits d'expressió personal.

- Observar el funcionament de la llengua tant per organitzar la seva expressió , segons la seqüència lògica de les idees, com per adonar-se de totes les possibilitats expressives i lúdiques del llenguatge.

- Descobrir en el llenguatge i en les seves manifestacions orals, escrites i audiovisuals, un vehicle d'accés i participació en el patrimoni cultural català, i a través d'aquest introduir-se a altres cultures.

CICLE MITJÀ

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	OBJECTIUS DE CICLE
-Seqüències d'ordres relacionades amb l'entorn. Relats. Explicacions.	-Interpretar ordres de complexitat diversa. -Interpretar ordres que comportin una ordenació en l'activitat a realitzar.
-Discriminació fonètica (paraules, frases, sons, síl·labes, accents).	-Comprendre diversos relats amb presència o absència de l'emissor o d'altres elements visuals.
-Ampliació del camp lèxic.	
-Distinció de l'accent prosòdic.	
-Argumentacions senzilles.	
CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Elements no lingüístics.	-Distingir el valor dels elements no lingüístics que intervenen en una situació de comunicació oral: .Gest, mirada, postura corporal. .Entonació, volum, ritme, velocitat i pausa.
- Registres d'ús i funcionalitat.	
-Diversitat de textos orals, textos literaris, monòleg i diàleg.	
CONTINGUTS D'ACTITUDS	

- Audició atenta.	-Sentir la necessitat de saber sentir per comprendre, per informar-se i per poder participar posteriorment en la conversa.
- Respecte al torn de paraules, intervencions i idees.	-Trobar gust per escoltar i ésser escoltat.
- Interès pels coneixements nous.	
- Respecte i interès pel coneixement de les variants dialectals de la llengua.	
- Interès per enriquir el vocabulari.	

CICLE SUPERIOR

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	OBJECTIUS DE CICLE
-Seqüències d'ordres, relats i explicacions.	-Interpretar ordres que comporten una ordenació en l'activitat a realitzar.
-Relats amb interacció vària.	-Comprendre relats, explicacions i argumentacions de models i estructures diverses amb presència o absència de l'emissor i amb suport visual o sense.
-Utilització de tecnologies de la informació i comunicació.	-Reconèixer els diferents factors que defineixen una situació comunicativa.: emissor, receptor, funcionalitat i context en què es produeix.
CONTINGUTS DE CONCEPTES	**OBJECTIUS DE CICLE**
-Elements no lingüístics .	-Identificar la funció que tenen en una situació oral els elements no lingüístics : gest, mirada, postura corporal , entonació , volum, ritme, velocitat i pausa.
-Registres d'ús i funcionalitat.	
-Activitats orals: taula rodona, conferència, dramatització.	-Identificar els elements que intervenen en diferents tipus d'activitats orals : conversa, conferència, assemblea, dramatització ,etc.
-Diferència text oral - escrit.	
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Audició atenta i crítica.	-Sentir la necessitat de saber escoltar per comprendre, per informar-se i per poder participar posteriorment en la conversa.
-Passar-s'ho bé davant una manifestació literària.	

EXPRESSIÓ ORAL:

OBJECTIUS GENERALS:

1.- Expressar-se amb adequació al mitjà oral, al tipus de missatge i a les necessitats escolars i socials de l'edat.

2.- Assegurar el lèxic fonamental i ampliar-lo i enriquir-lo en la mesura que es diversifiquen els seus coneixements i els seus àmbits d'expressió personal.

3.-Observar el funcionament de la llengua tant per organitzar la seva expressió segons la seqüència lògica de les idees, com per adonar-se de totes les possibilitats expressives i lúdiques del llenguatge.

4.-Fer servir adequadament i mostrar respecte i interès bo i eliminant progressivament les interferències entre els sistemes lingüístics esmentats.

CICLE MITJÀ

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	**OBJECTIUS DE CICLE**
-Conversa multidireccional a partir d'un tema plantejat.	
-Explicació de fets i vivències, reals i d'imaginació.	-Produir de manera ordenada i coherent missatges orals: conversa, explicacions de fets i vivències, exposició de temes, descripció i narració de contes.
-Exposició ordenada sobre temes de poca complexitat.	-Apreciar l'ordre la claredat i la coherència en l'expressió oral.
-Producció oral de models i estructures de tipologia diversa (conversa, narració, dramatització)	-Dramatitzar contes, històries i altres situacions fictícies emprant una dicció, entonació i postura corporal adients.
-Execució jocs lingüístics de memòria, agilitat i creació.	
CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Registres d'ús adequats a situacions comunicatives diverses.	-Esforçar-se per adoptar la dicció i entonació adequades.
-Elements no lingüístics: gest, mirada, entonació, velocitat...	-Identificar la funció que tenen en la situació oral els elements no lingüístics.
-Tipus d'activitat oral: diàleg, monòleg.	-Identificar el monòleg i el diàleg com un tipus d'activitat oral.
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Interès per participar i fer-se entendre en missatges orals amb argumentacions senzilles	-Adonar-se de dominar la llengua oral per poder comunicar-se adequadament amb els altres
-Respecte a les variants dialectals de la llengua utilitzada pels parlants.	-Respectar l'ús de les diferents variants dialectals de la llengua dels parlants.

-Gust i esforç per la declamació.	-Memoritzar i recitar poemes, dites,. embarbussaments, refranys i altres textos breus relacionats amb la cultura i les tradicions. -Delectar-se i esforçar-se en la declamació .
-Respecte al torn de paraules.	-Respectar el torn de paraules i valorar les idees i intervencions dels altres.

CICLE SUPERIOR

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	**OBJECTIUS DE CICLE**
-Conversa en plantejaments diferents.	-Produir missatges orals emprant una dicció, entonació i postura corporal adient al registre de llengua que s'utilitza.
-Narració de contes i de relats estructurats a partir del plantejament, nus i desenllaç.	
-Exposició ordenada sobre temes diversos.	-Descriure oralment, amb precisió i concisió objectes i situacions conegudes.
-Dramatització de situacions diverses i d' obres teatrals d'estructura poc complexa.	-Actitud favorable per participar en dramatitzacions. Improvisar contes, acudits , narracions. i peces teatrals breus.
-Execució de jocs lingüístics de memòria agilitat , creació i precisió.	
CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Emissor, receptor, funcionalitat i context.	-Reconèixer els diferents factors que defineixen una situació comunicativa: emissor, receptor, funcionalitat i context en què es produeix.
-Tipus d'activitat oral: conversa, taula rodona, conferència , dramatització...	-Memoritzar i recitar poemes textos breus i cançons especialment relacionats amb la cultura i tradicions.
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Audició atenta i crítica.	
-Cura en l'expressió oral , atenent a la dicció.	
-Interès per participar i fer-se entendre en diverses situacions comunicatives.	-Expressar-se amb ordre claredat i coherència.
-Respecte de les variants dialectals utilitzades pels parlants.	-Respectar les variants dialectals dels parlants.
-Gaudir davant d'una manifestació literària.	
-Respecte al torn de paraules i valoracions de	

les intervencions i idees dels altres.	

RELACIÓ ORAL ESCRIT

CICLE MITJÀ

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	OBJECTIUS DE CICLE
-Lectura expressiva de textos preparats de tipologia diversa.	Exercitar la lectura expressiva de textos, amb la preparació necessària, i en situacions comunicatives diverses.
-Memorització i recitació de poemes i d'altres textos escrits especialment relacionats en la cultura i les tradicions pròpies de Catalunya.	-Memoritzar i recitar poemes, dites, embarbussaments, refranys i altres textos breus, especialment relacionats amb la cultura i les tradicions pròpies de Catalunya.
-Elaboració de missatges orals a partir de missatges escrits poc complexos , i viceversa.	-Comentar les diferències que hi ha entre un text oral i un text escrit.
CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Elements no lingüístics: gest, mirada, entonació, velocitat...	
-Registres d'ús adequats a situacions comunicatives diverses.	
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Constància en l'audició atenta.	
-Gust i esforç per la declamació.	

CICLE SUPERIOR

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	OBJECTIUS DE CICLE
-Lectura expressiva	-Llegir en veu alta en la preparació necessària, textos escrits, utilitzant l'entonació i dicció adequades.
-Memorització i recitació de poemes i altres textos especialment relacionats amb la cultura i tradicions pròpies de Catalunya i d' altres zones de parla catalana.	
-Elaboració de missatges orals a partir de missatges escrits de tipologia diversa , i viceversa.	-Adonar-se entre les diferències que hi ha entre el text oral i escrit. -Transformar un mateix missatge d'acord amb les diferents situacions comunicatives.

CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Elements no lingüístics: missatges sonors, gestuals i visuals.	
-Diferència text oral- text escrit.	
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Constància en l'audició atenta i crítica.	
-Gaudí davant d'una manifestació literària.	
-Actitud favorable per participar en dramatitzacions.	

LLENGUA ESCRITA - COMPRENSIÓ ESCRITA

OBJECTIUS GENERALS:

-Adquirir l'habitud lectora i, a partir de diverses fonts impreses, avançar progressivament en la fluïdesa i en la bona comprensió del text escrit com a font de plaer i de coneixements i com a ampliació del repertori lingüístic.

-Conèixer les convencions gràfiques de l'escriptura i aplicar-les gradualment en tot tipus de producció escrita

-Conèixer i fer servir el català i el castellà , bo i eliminant progressivament les interferències entre els sistemes lingüístics.

-Mostrar sensibilitat, respecte i interès per les manifestacions lingüístiques i culturals que li facilitin el domini d'altres llengües tot ampliant les possibilitats de relació i de millora de la seva capacitat intel·lectual.

CICLE MITJÀ

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	OBJECTIUS DE CICLE
-Lectura mental i expressiva de textos de tipologia diversa i llibres propis de la literatura infantil.	
-Ús d'estratègies i habilitats per agilitar la rapidesa lectora.	-Aplicar les estratègies i habilitats necessàries per a una bona comprensió i rapidesa lectora.
-Reconeixement de la idea fonamental d'un text.	-Identificació la significació global d'un text i als registres d'ús.
-Ús de la biblioteca d'escola.	-Practicar la lectura i recerca d'informació amb l'us de la biblioteca d'escola.

CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Tipologies de textos.	
-Els registres d'ús i funcionalitat del text escrit.	-Valorar el text escrit com a instrument de comunicació i font d'informació.
-La significació global d'un text.	
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Valoració de la lectura com a font de plaer i coneixement.	-Utilitzar la lectura com a font d'informació. -Recrear-se en la lectura com a font de plaer i coneixements.
-Comportament adequat en una biblioteca.	
-Actitud favorable a l'ús adequat dels mitjans de comunicació orals i escrits.	

CICLE SUPERIOR

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	**OBJECTIUS DE CICLE**
-Lectura oral i expressiva de textos de tipologia diversa i obres breus de diferents autors.	-Distingir la idea global d'un text.
-Ús d'estratègies i habilitats per a l'aplicació de diferents tècniques expressives.	-Llegir mentalment i expressivament textos i contes de tipologia diversa.
-Reconeixement de la idea fonamental en textos i llibres.	-Estimar els llibres i recrear-se en la lectura com a font de plaer i d'informació.
-Ús de diferents estratègies per a l'estudi: resum, subratllat...	-Descobrir la llengua escrita com a font d'informació .
-Lectura per a la recerca d'informació.	-Reconèixer els diferents tipus de textos segons la seva funcionalitat i presentació.
-Identificació i ús dels indicadors externs d'un llibre.	-Utilitzar les estratègies i habilitats necessàries per a una bona comprensió: a- formulació de preguntes sobre el texts. b- identificar la idea principal. c- identificar les parts del text.
-Ús de diferents tipus de biblioteques.	
CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Textos literaris i científics.	

-Estructura del text.	-Reconèixer diferents tipus de registres en les comunicacions escrites: avisos, cartes personals, anuncis, resums i notícies periodístiques.
-La idea fonamental d'un text o d'un llibre.	-Desvetllar el sentit crític i el respecte davant de les diferents produccions escrites.
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Valoració de la lectura com a font de plaer i de coneixement .	
-Interès pel funcionament d'una biblioteca.	
-Actitud favorable i crítica davant els mitjans de comunicació oral i escrita.	

EXPRESSIÓ ESCRITA

OBJECTIUS GENERALS:

-Conèixer les convencions gràfiques de l'escriptura i aplicar-les gradualment en tota la producció escrita .

-Assegurar el lèxic fonamental i ampliar-lo en la mesura que es diversifiquen els seus coneixements i els seus àmbits d'expressió personal.

-Observar el funcionament de la llengua tant per organitzar la seva expressió segons la seqüència lògica de les idees, com per adonar-se de totes les possibilitats expressives i lúdiques del llenguatge.

-Expressar-se per escrit utilitzant tècniques diverses(descripció, diàleg, carta.) amb finalitats també diverses(fabulació, simulació de situacions comunicatives, expressió de vivències,...).

-Conèixer i fer servir adequadament el català.

-Mostrar sensibilitat, respecte i interès per les manifestacions lingüístics i cultures que li faciliten el domini d'altres llengües tot ampliant les possibilitats de relació i de millora de la seva capacitat intel.lectual.

CICLE MITJA

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	**OBJECTIUS DE CICLE**
-Ús de la llengua escrita com a vehicle de comunicació de missatges breus.	-Distingir diferents tècniques d'expressió escrita.
-Aplicació de tècniques de reescriptura de textos breus.	-Emprar la llengua escrita com a vehicle de comunicació escrita i font d'informació.
-Producció de textos escrits: poemes, explicacions, narracions... partint de diversos models.	-Elaborar textos de tipologia diversa a partir de diferents models.

-Producció de textos creatius.	-Elaborar textos espontanis i/o dirigits, imaginatius.
-Elaboració de textos seguint pautes de presentació prèviament establertes: títols, marge, separació entre línies.	-Aplicar tècniques de reescriptura en textos breus.
-Execució de jocs lingüístics: memòria, agilitat, reescriptura, creació.	-Organitzar els escrits de manera ordenada seguint pautes de presentació adients: títols, marges, separació entre línies.
CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Tipologies de textos.	-Manipular diferents llenguatges i codis amb finalitats comunicativa i lúdica, creació jeroglífics, missatges secrets...
-Els registres d'ús i funcionalitat del text escrit.	-Executar i elaborar jocs lingüístics, de memòria, agilitat, reescriptura i creació.
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Actitud favorable a l'ús adequat als mitjans de comunicació orals i escrits.	-Compondre textos combinant diferents recursos comunicatius: còmic, revista juvenil, diari, cartell, mural.
-Respecte per les pautes establertes per a la presentació dels treballs escrits.	-Valorar l'estètica i pulcritud dels escrits: bona distribució, marges, títols, lletra...
-Gust per escriure i fer-se entendre expressant clara i correctament les seves idees.	-Interessar-se per l'ús adequat dels mitjans de comunicació escrits.

CICLE SUPERIOR

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	OBJECTIUS DE CICLE
-Ús de la llengua escrita com a vehicle de comunicació de missatges breus.	
-Aplicació de tècniques de reescriptura en textos de tipologia diversa.	
-Producció de textos escrits: poemes, explicacions, narracions, descripcions, diàlegs, partint de diversos models.	-Redactar textos escrits de tipologia diversa, a partir de diferents models.
-Producció de textos creatius.	
-Elaboració de textos tot seguint pautes de presentació prèviament establertes, especialment referides a poesia i prosa.	-Expressar per escrit un relat seguint les parts fonamentals d'una història: presentació, nus, desenllaç.
-Execució de jocs lingüístics de memòria, agilitat, reescriptura, creació i precisió.	

CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Estructura del text.	
-Textos literaris i científics.	
-Els diferents codis comunicatius.	
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Gust per escriure diferents tipus de textos.	
-Valoració positiva de l'estètica en la presentació dels treballs escrits.	
-Actitud favorable i crítica davant els mitjans de comunicació escrita.	

OBJECTIUS TERMINALS D'EXPRESSIÓ ESCRITA:

-Descriure llocs, objectes i personatges, utilitzant diferents recursos descriptius.

-Aplicar tècniques de reescriptura en textos de tipologia diversa.

-Confeccionar l'exposició d'un tema.

-Utilitzar diferents tipus de registres i codis comunicatius en les produccions escrites: avisos, anuncis, notícies periodístiques, retolacions...

-Elaborar textos espontanis, creatius i d'imaginació.

-Practicar el sentit crític i el respecte davant les diferents produccions escrites.

-Aplicar els aspectes formals en les produccions escrites especialment referides a poesia i prosa.

-Fer atenció a l'organització dels textos propis tenint en compte: espais, títol , cal·ligrafia -Elaborar produccions combinant diferents recursos comunicatius: murals, auques, revistes...

-Tenir una actitud favorable i crítica davant els mitjans de comunicació escrits.

-Identificar els elements lingüístics i no lingüístics que intervenen en les produccions dels mitjans de comunicació.

-Representar i utilitzar com a tècniques d'estudi : esquemes, gràfics...

-Executar i elaborar jocs lingüístics de memòria, agilitat , reescriptura, creació i precisió.

-Reconèixer l'estructura de diferents tipus de textos.

RELACIÓ TEXT/IMATGE

CICLE MITJA

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	OBJECTIUS DE CICLE
-Creació i utilització de diferents codis comunicatius.	-Compondre textos combinats diferents recursos comunicatius: còmics, revista juvenil,

	diari, cartell, mural.
-Combinació de diversos recursos comunicatius: cartells, murals, còmics, àudio-visuals.	-Relacionar text-imatge-veu en cartells, murals, auques...
CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Relació text-imatge-veu: cartell, mural, auca., còmic...	
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Respecte per les pautes establertes per a la presentació dels cartells escrits.	

CICLE SUPERIOR

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	**OBJECTIUS DE CICLE**
-Lectura i utilització d'esquemes, gràfics, retolacions i d'altres codis comunicatius. E	
-Combinació de diversos recursos comunicatius: cartell, mural, auca, còmic, diari, revista, àudio-visuals	
CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Relació text-imatge -veu: cartell, mural, còmic...	
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Gust per escriure diferents tipus de textos.	
-Valoració positiva de l'estètica en la presentació dels treballs escrits.	-Valorar l'estètica i pulcritud dels escrits

OBJECTIUS TERMINALS

-Elaborar produccions combinant diferents recursos comunicatius: murals, auques, revistes...

-Identificar els elements lingüístics i no lingüístics que intervenen en les produccions dels mitjans de comunicació.

LLENGUA ESCRITA. LÈXIC

OBJECTIUS GENERALS:

-Assegurar el lèxic fonamental i ampliar-lo i enriquir-lo en la mesura que es diversifiquen els seus coneixements i els seus coneixements i els seus àmbits d'expressió personal.

-Tenir competència comunicativa plena en el llenguatge oral com a mitjà de realització personal i social, com a base de la fixació del pensament i com a punt de referència per a l'adquisició i enriquiment del llenguatge escrit.

-Comprendre i expressar-se amb adequació al mitjà oral o escrit, al tipus de missatge i a les necessitats escolars i socials de l'edat.

CICLE MITJA

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	OBJECTIUS DE CICLE
-Incorporació d'elements lèxics i semàntics.	- Experimentar els recursos lingüístics que generen nou vocabulari: prefixació, sufixació, composició.
-Utilització correcta del vocabulari propi de l'edat i específic d'altres contextos.	- Utilitzar la comparació per tal d' ampliar el valor semàntic dels mots.
-Ús d'alguns afixos:	- Identificar i utilitzar la sinonímia i antonímia per ampliar el vocabulari.
.Prefix "pre"	- Identificar i memoritzar elements lexicalitzats de la llengua (locucions...) i utilitzar-los com a recurs expressiu.
.Sufixos:	- Distingir els diferents significats d'un mot polisèmic.
augmentatiu	- Diferenciar el sentit real i figurat d'expressions usuals o frases fetes
despectiu	-Conèixer i utilitzar amb precisió i correcció el vocabulari i la terminologia propis de contextos varis.
diminutiu	-Recrear-se amb els jocs de paraules com a font d'enriquiment i gaudir-ne.
gentilicis: "-a/-ana, -i/-ina "	-Utilitzar el diccionari i memoritzar l'ordre alfabètic per fer-ne un ús correcte.
d'altres: "-ment"	-Experimentar el maneig dels diccionaris i habituar-se a utilitzar-los.
-Ús de mots compostos usuals.	
-Identificació de mots polisèmics.	
-Ús de mots sinònims i antònims.	
-Ús de la comparació.	
-Identificació, memorització i ús de locucions, refranys, dites i frases fetes.	
-Maneig del diccionari.	

-Identificació del sentit real i figurat dels mots.	
CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Contingut semàntic de mots específics de contextos varis.	
-Mots sinònims i antònims.	
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Participació en l' elaboració de jocs lingüístics	
-Hàbits d'usar el diccionari.	

CICLE SUPERIOR

CONTINGUTS DE PROCEDIMENTS	OBJECTIUS DE CICLE
-Incorporació d'elements lèxics i semàntics.	**-** Utilitzar els recursos lingüístics que generen nou vocabulari , afixos.
-Utilització del vocabulari propi de l'edat, específic del context i d'altres contextos.	- Utilitzar la comparació i metàfora per tal d'ampliar o especificar el significat d'un mot o d'una frase.
-Ús d'alguns afixos.	- Ampliar el significat de les paraules amb l' ús de prefixos i sufixos.
.Prefixos "in","re".	- Utilitzar la comparació i la derivació per tal d' ampliar el valor semàntic dels mots.
.Sufixos: gentilicis enc/enca, au/ava, i d'altres is/issa.	- Reconèixer i utilitzar sinònims i antònims adients a diferents contextos.
.Infixos: at.	- Interpretar i utilitzar les frases fetes més conegudes i aplicar en contextos varis els diversos sentits reals o figurats d'un mot .
-Ús de mots compostos i derivats.	- Utilitzar en precisió i correcció el vocabulari propi de l'edat i específic d'altres àrees.
-Ús i identificació de sinònims i antònims.	- Manejar diccionaris per trobar significat de les paraules i ampliar-ne el coneixement.
-Ús de la comparació i metàfora.	- Ser constant en l'ús del diccionari.
-Identificació i memorització de locucions, refranys i frases fetes.	
-Identificació i ús de mots i estructures polisèmiques.	
-Maneig del diccionari.	

CONTINGUTS DE CONCEPTES	
-Prefixos i sufixos.	
-La relació dels mots per la seva forma i significat.	
CONTINGUTS D'ACTITUDS	
-Rigor en la precisió lèxica.	
-Valoració positiva de l'enriquiment lingüístic	
-Constància en l'ús del diccionari.	

MATERIAL ALUMNAT

MATERIAL ALUMNAT

TEXTOS LITERARIS

CONTE

QUE ÉS UN CONTE?

Conte: LIT Narració, generalment breu, d'un fet o d'una sèrie de fets reals, llegendaris o ficticis, amb la intenció d'entretenir, divertir, moralitzar, etc. Originàriament és una antiquíssima forma de literatura popular de transmissió oral. Reelaborat per autors com Perrault, els germans Grimm i Andersen, el conte folklòric, destinat avui sobretot a un públic infantil (rondalla), és el rerafons mil·lenari del conte modern, que n'ha heretat una vaga consideració de relat fantàstic emparentat amb la faula. A la Itàlia del s XIV, amb el Decamerone de Boccaccio, sorgí la novel·la, narració de caràcter realista que resumia en una anècdota curta una història divertida amb moral.

Explicar contes és realment tot un art, però d'aquest art, tan antic i tan humil, no se'n troben fàcilment les regles.
El conte forma part del conjunt d'idees acceptades generalment en matèria de conveniències i de moral: herència natural de les civilitzacions anteriors.
Un conte molt sentit en moltes contrades, com per exemple Mallorca i Terres de l'Ebre, el conte de ¨La Marieta¨ és explicat en diferents versions, però sempre coincideix la mateixa cantarella:
-Marieta, ja sóc a la primera escaleta.
-Marieta, ja sóc a la tercera escaleta.
-Marieta, ja sóc a l'última escaleta i ja truco a la porteta!
La protagonista del conte es troba morta de por, dins el llit, tremolant de tanta temor.
Els nens que escolten la història també senten molta por. En educació sovint el tema del sentiment de la por, es posat a debat. Però resulta evident comprovar que en molts relats de ficció, s'utilitza la por com a eina de despertar curiositat, en saber què passarà quan apareix un element pertorbador en el relat.
Els aedes grecs, els cants dels quals formen la Il·líada i l'Odissea, els intèrprets de les llegendes històriques que composaren les ¨Gestes Romanorum¨, els Trobadors de França, els Minnesinger d'Alemanya, els joglars d'Espanya, els Bards bretons, les àvies d'altres temps, els contes de les quals derivaven del folklore cèltic, els mites escandinaus o de la màgia asiàtica, no són més que els continuadors de narradors nòmades, l'origen dels quals es perd en la nit del temps, fins a l'extrem que n'ignorem el nom genèric

Hi havia un temps que escoltar contes era la màxima diversió. Els guerrers i els reis no demanaven res de millor. Sempre ha estat desitjat com un mitjà popular d'esbargiment. I aquest art és revelat com a valor educatiu a partir dels continuadors de Froebel, com un mitjà en interès del cultiu de la intel·ligència.

Fa només cinquanta anys, no hi havia televisió; pels boscos i pels prats corrien quatre gats, la mar era més blava, la ginesta feia olor i lo més important de tot, es passava molt temps al costat dels iaios i pares escoltant aquelles històries que ells havien escoltat abans.

El meu iaio Ramon m´explicava El GAT AMB BOTES. Jo estava assegudeta a la seva xarranca davant la llar de foc; encara sento ara aquelles vibracions que m´arribava a transmetre per mig de les seves paraules, quasi a ran d´orella. Aquelles percepcions van ser tan profundes i importants, que van ser l´inici del meu afany de lectura, sempre per gust i plaer.
Quan va arribar a les meves mans el primer exemplar escrit, vaig saber que el seu autor era Charles Perrault, nascut a París, on visqué durant el segle XVII. Era el petit dels cinc fills d´un advocat. Això de ser el petit, ja sabeu que és molt important als contes . Charles s´encarregava de les obres, als palaus del rei i també escrivia i llegia molts llibres i els discutia a l´Acadèmia Francesa. L´Acadèmia era l´encarregada de redactar un gran diccionari de la llengua. Vivia entre nobles i gent rica, els únics, a més dels clergues, que llavors llegien. En aquella època, d´això fa tres segles, només escrivien grans llibres, de les grans ciències, que els homes grans estudiaven.
Però per al pobres, per als nens que escoltaven contes, no n´hi havia cap de llibre.

A Charles Perrault, els contes li agradaven molt i com que volia que tots els nens poguessin tenir contes, sense dir res a cap dels savis que escrivien llibres, ell en va escriure un, amb tots els contes que recordava: CONTES D¨ANTANY (també anomenats Contes de la mare Oca. Aconseguí una gran fama i va inaugurar el gènere literari dels contes de fades. Això va ser l´any 1.697 i en aquest llibre va sortir escrit per primera vegada el conte del GAT AMB BOTES.

COM TREBALLAR-LO A CLASSE?

Penjarem en un lloc visible, per a tota la classe, les vuit vinyetes que resumeixen el conte: El gat amb botes.

- **Treball oral, amb el grup classe**: Conversa davant cada vinyeta del conte. Anem escrivint a la pissarra, les frases que van dient els nens, de descripció del que veuen. O bé els hi farem preguntes referents al paisatge, als personatges, a les accions que realitzen, com van vestits….. Farem exercicis d´entonació, pauses i anirem escrivint els signes corresponents.

- **Dramatització del conte**. Podem ajudar-nos del llibre de la col·lecció Martí Olaya, amb notes bibliogràfiques de la Marta Mata .

- **L´obra** : En aquell temps hi havia molts sabaters, moliners , dalladors i boscaters ben pobres; i molts senyors que vivien encara als seus castells i feien treballar tothom per a poques monedes. Hi havia un rei que encara només viatjava en carrossa i no sabia pas el que passava al seu país; hi havia cortesans que l´acompanyaven i s´estimaven més que el rei no ho sabés tot.

- En el conte del GAT AMB BOTES, hi surten tots aquests personatges i parlen i es mouen tal com parlaven i vivien la gent d´aquell temps.

- **Els personatges**. Direm als alumnes que ens diguen com són cada un dels personatges del conte, què pensen, què volen, si són murris o beneits, per què fan el que fan o diuen el que diuen.

- El notari : per què es presenta al molí? Quina és la seva feina?

- El protagonista, **el Joan** : com és de presència? Com queda quan sap la herència que li correspon? Què pensa quan sent que el Gat li parla? Per què hi posa confiança? Quan el Gat caça, però no porta la caça a casa, continua tenint-li confiança? Per què? I per què l´obeeix i es banya a la riera? Què pensa del Rei? I de la princesa?

- El Gat- És el personatge més important i caldrà que hi penseu força. Què devia haver fet fins ara? Com s´ho devia haver passat? Què devia pensar del moliner, dels seus fills, del seu treball, de les gents que venien a portar gra per moldre? Com havia après a caçar? Com sabia que hi havia un Rei? I un ogre? És conformava amb les coses que veia? Per què? Com se li devien ocórrer les solucions? Quines qualitats tenia que va fer servir? Quines altres hauria pogut fer per solucionar els problemes del seu amo? Què pensava dels altres personatges del conte? Què va fer després?

- El Rei – Quines coses sabia i quines no sabia del seu país? Què feia per governar? Què hauria pogut fer? Quina manera de ser tenia? No pensava gaire, vivia gaire bé, tenia bon o mal geni, era molt intel·ligent i treballador?

- La Princesa- Com deu ser una noia que neix en un palau i veu que és la filla del Rei? Què deu conèixer del que passa a fora del palau? I de les persones que hi viuen dins? Què i qui li deu agradar?

- L´Ogre – És ric? Com és? És fort? Què sap fer? Què vol? És intel·ligent? Què en pensaven les gents? I ell, què pensava de la gent?

- Cortesans i Cortesanes – En què s´assemblen? En què són diferents? Què pensen del Rei? I del Gat? I del Marquès de Carabàs? Els agrada o els desagrada a alguns com s´acaba el conte? Per què?

- Boscaters i Pagesos – Treballaven molt? Guanyaven gaire? Estaven contents del seu amo? Per què obeeixen el Gat? Què els va passar després?

- Vailets – Estan a casa de l´Ogre per gust o per força? Per què? Què devien pensar de l´Ogre? Per què estan contents quan el Gat s´ha menjat l´Ogre? Per què obeeixen el Gat? Per què s´hi queden després al castell?

Treball introductori

El conte forma part del conjunt d´idees acceptades generalment en matèria de conveniències i de moral: herència natural de les civilitzacions anteriors.
¨Aquestes històries inclouen tot una moral molt assenyalada….¨Charles Perrault.
Els contes formen part del conjunt de mitjans amb els quals, podem transmetre als alumnes el benefici de les nostres experiències passades.

Molt sovint, l´autor/ra d´aquests contes, han vist el triomf de l´ésser petit, feble i eixerit, sobre l´adversari ric, poderós i toix.
De la mateixa manera que per al desenvolupament normal de l´esperit cal un cert nombre d´idees preconcebudes, així mateix, l´esperit necessita oportunitats definides per a l´exercici d´un judici no influït.

En la nostra època, d´intens desenvolupament intel·lectual, correm el risc d´ésser inundats per un mar d´idees prefabricades.. En el nostre intent de completar els estudis regulars amb altres de més lliures (com ara les narracions orals), donem als alumnes una bona proporció d´històries adequades per formar el judici personal, p.exe. ¨Les Faules de la Fontaine ¨, on sovint trobem de protagonista a la rabosa (guineu) , el llop, l´anyell, el corb, la granota etc…

La ficció nodreix un element de cultura moral impagable. I aquest eixamplament de les simpaties humanes és especialment fàcil de produir en els alumnes, sobretot mitjançant les històries burlesques (moltes vegades esclataran en rialles i l´atmósfera escolar per un moment descansarà de la pressió, i l´humor donarà pas a la seua imaginació)

Amb exemples d´exageració enginyosa, podem despertar en els alumnes el sentiment altruista, a ser més solidaris,etc. Totes les narracions d´històries naturals són d´aquest tipus.

Abans de referir-nos al treball específic del text, podem conduir una activitat col·lectiva en la qual els alumnes facin una llista de tots els contes clàssics que coneixen. De tots aquests contes es pot fer un buidatge ràpid per prendre nota dels personatges arquetípics que hi apareixen i de les diferents ambientacions on acostumen a ocórrer les accions.

Així, per exemple parlarem de personatges com bruixes, ogres, follets, fades, lladres, princeses, gegants, monstres, mags, conills, gats, raboses, llops, etc…, d´ambientacions tan diferents com castells encantats, boscos misteriosos, coves, països imaginaris, palaus meravellosos, laberints, vaixells, etc….

Un cop feta aquesta caracterització ràpida dels contes clàssics, centrarem l´atenció dels alumnes en les il·lustracions que acompanyen el text. Han de dir de quin conte es tracta, i aventurar-se a predir el final de la història, fixant-se en l´últim dibuix. Ells mateixos poden comprovar i replantejar les seves hipòtesis llegint el conte. Al final, els podem preguntar si el final d´aquest conte resulta o no coherent amb la manera com acostumen a acabar els contes clàssics.

Expressió escrita

Aquest text serà utilitzat pels alumnes del grup lent.

EL GAT AMB BOTES

Un moliner no va deixar altres béns, als tres fills que tenia, que el seu molí, el seu ase i el seu gat.
Al més gran li va tocar el molí, al segon l´ase i al més petit el gat.

- Els meus germans- deia- es podran guanyar la vida honradament: però jo, un cop m´hauré menjat el gat, m´hauré de morir de gana.

El gat, que ho va sentir, li va dir al seu amo, amb un posat greu i seriós:
- No us hi amoïneu, senyor amo, no heu de fer altra cosa que donar-me un sac i fer-me fer un parell de botes perquè pugue caminar entre les bardisses, i ja veureu com no us ha tocat una part tan dolenta com us sembla.

L´amo del gat, dubtava que el pogués ajudar en la seua situació miserable.

Quan el gat va tenir el que demanava, es va calçar tot decidit, es va posar el sac a l´esquena, amb els cordons agafats amb les potes del davant, i se´n va anar en un bosc on hi havia molts conills. Va ficar segó i llitsons dins del sac, i estirant-se com si fos mort, va esperar que algun conillet, vingués a entaforar-se dins el sac per menjar el que hi havia.
Tot just s´havia ajaçat, que ja es va veure servit; un conillet imprudent va entrar al sac, i el compare gat, estirant ràpidament els cordons, el va agafar i el va matar sense pietat.

Tot cofoi de la seua presa, se´n va anar a veure el rei i va demanar per parlar-hi. El van fer pujar a la cambra de Sa Majestat, on, havent entrat, va fer una gran reverència al rei i li va dir.
- Vet aquí, senyor rei, un conill de bosc que el senyor marquès de Carabàs m´ha encarregat d´oferir-vos de part seua..
- Digues al teu amo- li va respondre el rei- que li dono les gràcies, i que em fa molt de plaer.
El gat va continuar així, oferint al rei, durant dos o tres mesos, alguna peça de caça del seu amo.

Un dia que va saber que el rei havia de sortir a passejar per la vora del riu amb la seua filla, la princesa, va dir al seu amo:
- Si voleu seguir el meu consell, ja podeu dir que heu fet fortuna; no heu de fer sinó anar-vos a banyar al riu, a l´indret que us indicaré, i deixar-me fer a mi.

Mentre es banyava, va passar el rei, i el gat es va posar a cridar amb les seues forces:
- Correu, veniu, que hi ha el senyor marquès de Carabàs que s´ofega!

El rei que ho va sentir, va treure el cap per la portella i, reconeixent el gat que li havia dut tantes vegades peces de caça. Va manar als seus guàrdies que anessin a auxiliar al senyor marquès de Carabàs.
El gat va continuant explicant al rei que durant l´estona en què el seu amo es banyava, havien vingut uns lladres que se li havien endut la roba.
El rei va ordenar tot seguit als oficials del seu guarda-roba que anessin a buscar un dels seus vestits més bonics per al senyor marquès de Carabàs.

El rei va voler que pugés a la seua carrossa, i que prengués part en la seua passejada. El gat va passar al davant, i havent trobat uns pagesos que dallaven un prat, els va dir:
- Bona gent, si no dieu al rei que el prat que dalleu és del senyor marquès de Carabàs, us trinxarem a tots com si fóssiu carn picada.

El rei va preguntar als dalladors de qui era el prat que dallaven.
-És del senyor marquès de Carabàs – van dir tots a cor, perquè l´amenaça del gat els havia fet por.
- Hi teniu una bona hisenda, aquí – va dir el rei al marquès de Carabàs.

El compare gat va arribar finalment en un bell castell, que era propietat d´un ogre, el més ric que mai s´hagués vist, perquè totes les terres per on el rei havia passat depenien del castell. El gat, que es va preocupar d´informar-se de qui era aquest ogre i del que sabia fer, va sol·licitar de parlar-hi, dient que no havia volgut passar tan a prop del seu castell sense saludar-lo.

L´ogre el va rebre i el va fer seure.
- M´han dit – va dir el gat – que teniu el do de transformar-vos en tota mena d´animals, i que us podeu convertir, per exemple, en lleó, o en elefant.
- És ben veritat- va respondre l´ogre bruscament-, i per demostrar-vos-ho em veureu convertir-me en lleó.

El gat es va espantar tant de veure un lleó al seu davant, que es va enfilar ràpidament a la teulada. Al cap de poc, el gat, havent vist que l´ogre havia recuperat la seua forma original, va baixar, i li va confessar que havia tingut molta por.
- També m´han dit – va dir el gat – però això ja em costa més de creure, que teniu així mateix la facultat d´agafar la forma dels animals més petits, per exemple, de transformar-vos en una rata o en un ratolí; us confesso que això em sembla una cosa impossible.
- Impossible? – va fer l´ogre -. Ara ho veureu.

I, tal dit tal fet, es va convertir en un ratolí que es va posar a córrer per terra. El gat, així que el va veure, se li va llançar al damunt i se´l va menjar.

Mentrestant el rei, que tot passant va veure el bell castell de l´ogre, hi va voler entrar. El gat, que va sentir el soroll de la carrossa que passava pel damunt del llevadís, va córrer a trobar el rei i li va dir:
- Sigue benvingut el senyor rei al castell de Carabàs!

El rei, encantat de les bones qualitats del senyor marquès de Carabàs, així com la seua filla, que estava enamorada d´ell, i veient les riqueses immenses que posseïa, li va dir:
- No depèn sinó de vos, senyor marquès, que sigueu el meu gendre.

El marquès, fent unes grans reverències, va acceptar l´honor que li feia el rei, i aquell mateix des va casar amb la princesa. El gat va esdevenir un gran senyor, i ja no empaitava les rates sinó per divertir-se.

Aprofitarem aquest text per treballar les competències d àmbit-lingüístic de llengua catalana.
L 16. Produir un text adequat a la necessitat comunicativa i al receptor amb ordre i claredat (organització del text)
L 17. Produir un text aplicant correctament els coneixements lingüístics pel que fa a lèxic, ortografia i estructures morfosintàctiques (correcció lingüística) .

Caldrà insistir en que, la major part dels alumnes, no saben escriure més de quatre ratlles, quan els proposem escriure un text sobre el cap de setmana, o sobre uns personatges predeterminats, o bé sobre un determinat tema relacionat amb algun contingut didàctic treballat a classe.

Què farem per ensenyar a redactar correctament?

Una proposta pot ser incloure el taller Contacontes dins la programació setmanal .
El/la mestre/tra, començarà explicant, si pot ser sense llegir millor, amb una bona entonació i dramatització, una història, per tan d´animar a tots els alumnes a preparar-se el seu contacontes. Així, llegiran, escriuran i contaran, la seua història.
Col·locarem en lloc visible la taula amb el nom de tots els alumnes, i cada vegada que superin la prova, (els seus propis companys la valoraran amb la seua votació), se li posarà el signe acordat, en la filera del seu nom.
Durant el curs escolar, tots els alumnes passen una vagada, i en la nostra experiència, això es produeix sense forçar a aquell alumne, que es deixa un temps de maduració, per tan de decidir-se. Però, sempre quan arriba el seu moment ho fa de manera voluntària i amb moltes ganes de ser el protagonista de la classe.

Espontàniament quan el nen escriu, utilitza un conjunt d´anaforismes reduït únicament als pronoms de tercera persona i repeteix, sense que això el molesti gens, el Sintagma Nominal que ha fet servir per designar o anomenar cadascun dels personatges.

Per permetre-li diversificar la seva escriptura i manipular la llengua amb les seves múltiples possibilitats, caldrà que proposem l´examen de diversos textos, parant atenció exclusivament en la xarxa dels anomenats substituts (seria del tot adequat recomanar la utilització de retoladors marcadors per poder efectuar aquest tipus d´exercicis)

El text es distribuirà a cada alumne, amb la consigna de fer-ne una primera lectura en silenci, per saber quants personatges hi intervenen i qui són. Un cop acabada aquesta lectura, es comenta entre tots, per establir el nombre i el nom dels protagonistes, i els escriurem a la pissarra, de manera que puguem fer una columna per a cadascun.

A continuació, proposarem als alumnes que efectuïn una segona lectura, buscant tots els elements o grups d´elements que designen el mateix personatge, i triarem un color de retolador per a cadascun d´ells. Amb això obtindrem un inventari dels substituts utilitzats. En aquest moment caldrà dur a terme un treball metalingüístic sobre la naturalesa dels substituts, l´estructura del Sintagma Nominal, la seva expansió o la seva reducció, el paper dels adjectius qualificatius dins d´aquest conjunt, etc.. A partir d´això serà possible obtenir un catàleg classificat de substituts, catàleg que caldrà anar completant el llarg de diverses lectures .

Els donarem un llistat de frases fetes, que estiguen relacionades amb el tema treballat. Per exemple: si hem treballat El Gat amb Botes , preguntarem què vol dir ¨posar-se les botes¨ :
1.- Anar ben calçat.
2.. Preparar-se per a sortir a caminar.
3.- Atipar-se molt quan es menja.

El gat amb botes. Charles Perrault. Editorial Barcanova.Col.lecció Mare-Lluna.
Cantem i contem. CD amb cançons i contes en català occidental. Àngela Buj Alfara. Departament d´Ensenyament, mitjançant el SEDEC. Aquest disc sorgeix del projecte ¨Didàctica de la diversitat lingüística ¨materialitzat en l´estudi ¨Model de llengua per a l´ensenyament. Montsià, Baix Ebre, Terra Alta, Ribera d´Ebre.
En ¨Lo llop i la rabosa ¨fan una adaptació de la versió que apareix a ¨Lo Molinar I ¨. Narrativa i teatre .Ed. Associació Cultural del Matarranya.

Jolibert, J. (1.992): Formar infants productors de textos. Barcelona. Graó
Colomer, T. : Camps, A. : Ensenyar a llegir, ensenyar a comprendre. BCN: Rosa Sensat i Edicions 62

EXEMPLE DE CONTE.

Conte extret de explica' m un conte. Autor: Robert Rallo

CIGRONET

Un dia, Maria José, ta mare, va vindré a casa tota contenta, radiant, feliç... La metgessa, la tocòloga, li havia dit que tindria un nen.
Pots imaginar-te l'escena. El nostre primer nét, el primer descendent. Abraçades. Festejos.

Besades. Llàgrimes (d'alegria). Joia, goigs, satisfacció...
Passen els dies volant però, a la vegada, a pas de tortuga.
Comença a veure's l'incipient panxeta, rodona, bonica... allí on hi habita un "cigronet", quelcom més menut que el Patufet del conte que després tant t'agradarà. Les primeres ecografies no mostren quasi res: un petit nucli de filaments on encara no hi ha cap formació que pugui ajudar a determinar si serà xiquet o xiqueta.
En una propera visita a la metgessa, quan ja han passat quasi tres mesos, mitjançant l'ecografia, s'anuncia que serà una xiqueta. Deixes ja de ser un "cigronet" per convertir-te en un "cacau". Lo nostre cacau!
Passen les hores, els dies, els mesos... arriba el teu naixement, ...però això ho deixem per a un altre dia, és una altra història...

Ara del que volia parlar-te era d'un home que vivia a la part del Grau, a l'Amposta antiga. Li deien Quico, l'oncle Quico com el coneixia tot el poble. Era un home afable, rialler, molt fet a gastar bromes, no gaire treballador; era, en definitiva, dels que pensen que "sentadito bien se discurre".
Ell, quan encara no existien les ecografies, raigs ics i altres andròmines per l'estil, assegut en una cadira de barrons, a un indret del carrer que feia poc que havia estat ruixat per tal que estigues més fresc, els peus descansant a la vorera, la cadira basculant inclinada sobre les dos potes de darrere, tenia la traça d'endevinar el sexe del nen que duia dintre de la panxa una dona.
Mig en broma mig seriosament, quan algú li preguntava, ell, amb veu pausada, tranquil·la, deia: "Si neix en lluna nova, serà home o dona; i si neix en lluna vella, serà mascle o femella". Mai no fallava en les seues sentencies.
I el bo del cas és que molts no tan sols se l'escoltaven, si no que anaven expressament a consultar-li què seria la seua "prole", i, fiant en les "sàvies" paraules de l'oncle Quico, cadascú feia els seus castells. Ignorància, bona fe, ganes de ser enganyat...?

Descobriràs un dia que, moltes vegades, l'afany d'una cosa o d'un desig ens esperona a creure quelcom que pugui ser-nos útil al que volem.

*** Podeu trobar més exemples de contes en el format en CD-ROM.**

NARRACIÓ

QUÈ ÉS UNA NARRACIÓ?

Narració: Acció de narrar; l'efecte. Començar una narració. Prosseguir la narració. | Relat d'un fet succeït. | Escrit de creació literària en prosa d'extensió superior al conte i inferior a la novel·la, La narració és un tipus de text que conta uns fets esdevinguts en un determinat ordre, que cal que sigui coherent amb la intenció del narrador.
En ràdio i en televisió, exposició ordenada cronològicament d'un fet real o imaginari.

El text narratiu explica ordenadament fets que es desenvolupen en el temps. Sovint incorpora retrats de personatges i descriu els llocs i l´ambient on es produeixen les accions, altres vegades hi podem trobar components característics dels textos conversacionals com els diàlegs i fins i tot, de vegades, hi ha la possibilitat de provar-hi fragments amb característiques clarament explicatives.

Per treballar el text narratiu caldrà seguir tot un procediment que condueixi els alumnes assolir uns components bàsics d´aquest tipus de text que incidiran en la idea, l´estructura i al presentació dels relats que efectuïn.

CARACTERÍSTIQUES LINGÜISTIQUES

Narració en tercera persona.
El contingut normalment és de ficció.
L´estructura comprèn la presentació dels personatges i de la situació. El nus de l´acció i el desenllaç final, i habitualment s´organitza a través d´un esquema:
- Estat inicial (equilibri 1)
- Esdeveniment pertorbador (provocació)

- Dinàmica (acció)
- Força inversa (sanció)
- Estat final (equilibri 2)

CARACTERÍSTIQUES GRÀFIQUES

Text organitzat en paràgrafs i, a vegades, dividit per capítols.
Diferenciació entre el títol i el text.
L´estil pot ser :
directe (els personatges produeixen en el discurs expressions pròpies i inalterables que, de canviar-se, trencarien l´encant del text).
Indirecte (és una manera d´explicar què diuen els personatges en un diàleg sense repetir exactament les paraules)

ASPECTES CONVENCIONALS

- Ús de majúscules.
- Puntuació : guionet en el discurs directe, signes d´admiració i interrogació, punt-i-seguit i punt-i-apart.

ESTRELLES DE LES PREGUNTES: COM ESCRIVIM UNA NARRACIÓ?

PRESENTACIÓ

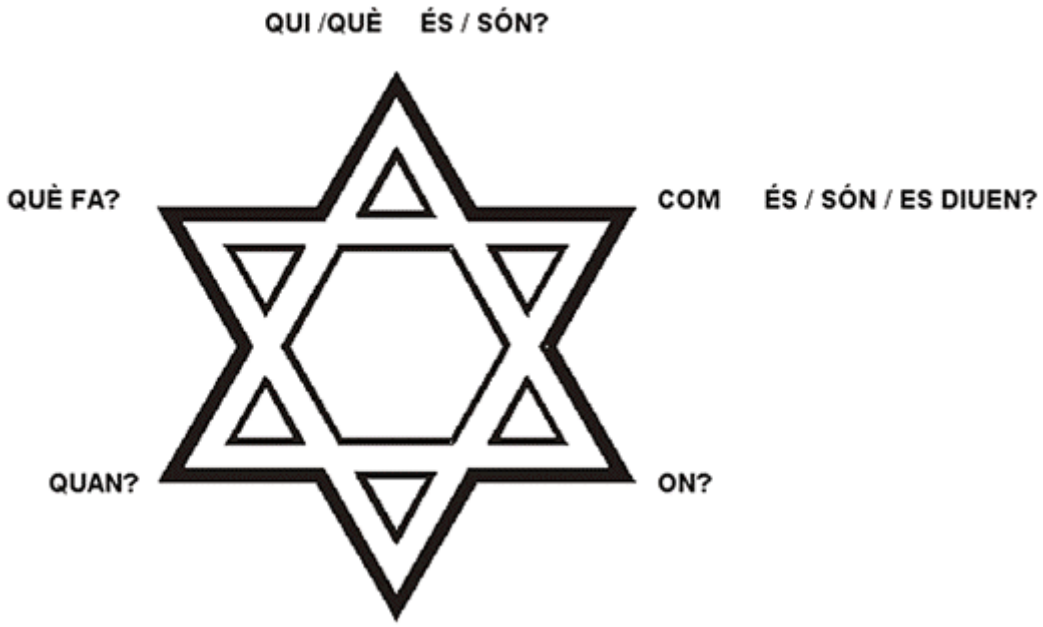

NUS

DESENLLAÇ

LLISTA DE PERSONATGES, LLOCS ON VIUEN, ACCIONS QUE FAN...

PLANTEJAMENT: **QUI ÉS? COM ÉS? ON VIU?**

CLASSIFICACIÓ GENERAL					
PERSONATGES	**NATURA**				**OBJECTES**
reals imaginaris	**Animals** domèstics salvatges prehistòrics imaginaris	**Plantes i fruites** flors arbres plantes remeieres	**Minerals** pedres precioses rocs	**Elements atmosfèrics** L'arc de Sant Martí, pluja, vent, llamps, trons...	

PERSONATGES (reals/imaginaris)			NATURA (animals)		
QUI ÉS?	**COM ÉS?**	**ON VIU?**	**QUI ÉS?**	**COM ÉS?**	**ON VIU?**
nens	eixerit/-da	casa, xalet,	esquirol	petit/-a	soca de l'arbre
bruixa	petit/-a	masia	ocells	gran	niu
gegant	entremaliat/-da	casa del bosc, cova	gat	lent/-a	casa, castell
follets, gnoms	enorme	castell	gos	àgil	caseta, carrer
fades	bo/bona	soca de l'arbre, bosc,	ratolí	treballador/-a	forat
avis, oncles, pares, germà	dolent/-a	llocs imaginaris	formigues	organitzat/-da	formiguer
bomber	alt/-a	poble	cargols	salvatge	herba
guàrdia urbana	baix/-a	cotxe de bombers	cuc	domèstic/-a	terra
forner	prim/-a	carrer	aranya	dormilec/-ga	teranyina
pirata	gras/-sa	forn	granota	bonic/-a	bassiola, tolls
mecànic	amable	vaixell	marieta	vistós/-a	plantes
astronauta	forçut/-da	garatge	escarabat	silenciós/-a	bosc
extraterrestre	valent/-a	nau	llop		camp, gàbia
indi	decidit/-da	l'espai	conill		camp, corral
fantasma	xafarder/-a	tenda	gall, gallina		granja, prat
			vaca		mar
			dofins		cova, llac
			drac		aire lliure
			dinosaures		mar
			pingüins		sabana
			elefant		
			girafa		
NATURA (altres)			**OBJECTES**		

QUI ÉS?	COM ÉS?	ON VIU?	QUI ÉS?	COM ÉS?	ON VIU?
sol, lluna	immens/-a	espai	ordinador	pràctic/-a	despatx, escola
núvol, estel, estrella	lluminós/-a	cel	telèfon	ràpid/-a	casa, cotxe
mar	blau/-va	---------	bicicleta	útil	---------
volcà	dolç/-a	---------	cotxe	necessari	---------
foc	clar/-a	---------	robot	imprescindible	---------
aigua	fresc/-a	---------	aspiradora	gruixut	---------
vent	espès/-a	---------	rentadora	llarg/-a	---------
neu	fosc/-a	---------	globus	bonic/-a	---------
fum	explosiu/-va	---------	rellotge	lúdic	---------
poma	fort/-a	---------	botó	----------	---------
cireres	brillant	---------	forquilla	----------	---------
farigola	_____	---------	tassa	----------	---------
brillant	_____	---------	cafetera	----------	---------
guix	_____	---------	cordill	----------	---------

PLANTEJAMENT: QUI ÉS? QUÈ FA?					
Qui és? nens **Què fan?** Jugar, cercar coses barallar-se estimar-se tenir por inventar il·lusionar-se somiar, viatjar descobrir	**Qui és?** bruixa **Què fa?** encanteris fórmules màgiques perdre's transformar	**Qui és?** gegant (bo) **Què fa?** jugar menjar molt tancar els nens ballar tenir necessitats diferents participar de la festa del poble transformar-se	**Qui són?** follets i gnoms **Què fan?** entremaliadures ajudar a les persones organitzar-se col·lectivament tenir una autoritat transformar-se	**Qui són?** fades **Què fan?** concedir dons fer maleficis fer encanteris aparèixer desaparèixer utilitzar la vareta	
Qui és? avis, oncles..., pares, germans **Què fan?** estimar explicar històries jugar regalar abandonar ajudar fer pastissos	**Qui és?** bomber **Què fa?** fer un servei extingir el foc	**Qui és?** forner **Què fa?** fer pa fer coques fer pastissos	**Qui és?** mecànic **Què fa?** arreglar cotxes arreglar motos	**Qui és?** guàrdia urbà **Què fa?** Organitzar la circulació	**Qui és?** astronauta **Què fa?** Viatjar per l'espai Descobrir Observar Recollir mostres
Qui és? extraterrestres **Què fa?** visitar planetes prendre	**Qui és?** fantasma **Què fa?** fer por fer riure	**Qui són?** pirates **Què fan?** lluitar buscar tresors			

contactes fer amics adaptar-se		
NUS: QUÈ PASSA? QUÈ MÉS PASSA?		
Què passa? - Trobar-se algú (fantàstic, dolent, bo...) - Tenir un problema (perill, obstacles, d'altres...) - Marxar de casa - Perdre's - Buscar un objecte (real, necessari, màgic, tresor...) - Arribar a un lloc desconegut - ... **Què més passa?** Obert		
DESENLLAÇ: COM ACABA EL CONTÉ?		
Com acaba el conte? - Trobar el que buscava - Vèncer en la lluita - Trobar amics - Tornar a casa - ...		

COM TREBALLAR-LA A CLASSE?

Imagina que...

- La revista del teu col·legi t'encarrega que expliquis l'argument d'una pel·lícula d'actualitat per a la seva secció de cinema.

- El cap de setmana passat vas anar d'excursió. T'ho vas passar tan bé que no vols oblidar-te de res. Reflectir per escrit tot allò que vas fer t'ajudaria a recordar-ho.

- No vols ser l'únic o l'única que no es presenta al concurs de contes que convoca la teva revista preferida.

Per afrontar aquestes situacions et caldrà escriure una narració.

Adaptació del C.E.I.P El Temple de Tortosa: El Jaumet rabassudet

Es comença l'explicació, definint bé els personatges del conte, el títol i explicant la importància d'aquests aspectes en l'argument de la història. Expliquem que els contes populars eren transmesos per via oral, ja que si, els petits, pregunten als seus iaios, comprovaran que només cent anys abans, eren ben pocs els llibres que es trobaven a les estanteries de les cases . No existia la televisió ni la ràdio i poca gent estudiava. Com que tampoc hi havia calefacció, la gent s'asseia a la vora del foc i allí davant del caliu de les brases, els iaios contaven històries que abans havien escoltat als seus pares. Moltes vegades els iaios eren capaços de modificar l'argument i anar-li donant diferents versions. Aquesta pot ser una explicació lògica del per què un mateix conte popular, moltes vegades té diferent fil conductor, tot i que, la major part de les vegades, no canvia l'estructura bàsica i el seu caràcter fantàstic, propi de la rondalla.

Joan Amades va ser un compilador de rondalles catalanes. Va tenir la idea de recollir-les i escriure-les. Això ha fet que aquestes rondalles arribessin a natros i que no es perdessin en l'oblit.

Jacint Verdaguer se sentí atret per les rondalles de ben jovenet. Per aconseguir que els pastors li contessin rondalles i li cantessin cançons, a voltes els havia reemplaçat llargues estones en la guarda dels ramats. És al final de la seva vida, entre 1.900 i 1.901, quan redactà gairebé la totalitat dels originals manuscrits rondallístics. Entre ells es troba: CREUS (recollida en Roquetes-Tortosa).Es tracta d'una llegenda relativa al món de la història humana.

Què és UN CONTE en essència?
Un conte és una obra d'art. Un conte bonic està destinat a encisar, tant com una estàtua bonica o un quadre bell. La seva funció dintre l'economia de la vida, consisteix a produir joia. Causar alegria, i mitjançant aquesta alegria, excitar i nodrir l'esperit en la crida al sentiment etern de la bellesa que empeny l'ànima humana, constantment cap a noves curiositats, fent-la avançar així cap al seu desenvolupament harmònic. El seu plaer en primer lloc; la seva instrucció després.

BENEFICIS QUE ELS CONTES EXPLICATS REPORTEN ALS INFANTS

1- L'atmosfera de la classe, esdevindrà, tot d'una, reposada i tranquil·la.

2- La narració és alhora un dels mitjans més simples per a establir un corrent de confiança entre el mestre i els seus alumnes, i un mètode excel·lent per a formar hàbits d'atenció.

3- Els diferents tipus de contes, de vegades formen part del conjunt d'idees acceptades generalment en matèria de conveniències i de moral: herència natural de les civilitzacions anteriors. Per exemple, Charles Perrault. D'altres fan exercitar el criteri personal; no tenen cap moralitat preconcebuda per a oferir; no fa cap esforç per a afectar el criteri o assolir una finalitat . Es limita a oferir una imatge de la vida, sota la forma de poesia o de faula. Molt sovint, l'autor d'aquests contes han vist el triomf de l'ésser petit, feble i eixerit sobre l'adversari ric, poderós o forçut. Se'ns presenten com a evidència de la vida, per a ésser examinats i jutjats. En els nostres intents de completar els estudis regulars amb altres de més lliures (com ara les narracions orals), donem als infants una bona proporció d'històries adequades per formar el judici personal que mena a les resolucions pràctiques. Les faules de La Fontaine en són un exemple. La Granota, El corb i la Guineu, El Llop i L'anyell, La gossa i la seva companya.

4- Preparació per a l'educació literària. La literatura de l'edat madura està impregnada d'una manera natural per la influència de la literatura de la infantesa. El realisme de les faules, com l'astúcia de Reineke (la guineu) i la crueltat d'Insegrin (el llop) o l'associació d'idees brolla dels pous ocults de la il·lusió poètica, omplerts durant els anys d'infantesa. Abandonar l'element mitològic i màgic del folklore, seria per a la cultura intel·lectual, una pèrdua semblant al que

representaria, per als anglo-saxons, l'abandonament de Shakespeare. La mitologia, al menys en les seves parts essencials, no és obra de savis ni de poetes, sinó del poble i de l'esperit infantívol dels homes primitius, i arriba fins i tot als contes de dida.

5- Afavoreixen la memorització, ja que els passatges particularment bells, o característics de l'original, han d'ésser reproduïts literalment en els seus paràgrafs sencers. Cal aprendre el conte.

6- Educació de l'expressió i del llenguatge. L'habitud d'explicar contes, considerada com a part regular de l'ensenyament, té una missió real a complir. Desvetlla l'esperit creador dels alumnes i fa més viva l'atmosfera de l'escola. El mètode consisteix en una triple repetició de la història en tres formes diferents.
La primera és fer repetir la història que s'acaba d'explicar. Això ho podem assignar de manera correlativa, per exemple seguint l'ordre del llistat de la classe. Al llarg del curs poden haver passat tots els alumnes per l'experiència de sentir-se protagonistes, ja que tots els escolten. Més endavant, els alumnes poden anar aportant les seves històries personals. En cada sessió, un alumne explicarà la seva història (ja sigui llegida o inventada). Això, els ajudarà a planificar i a deixar anar la seva imaginació.

Els preguntem si han escoltat mai el conte popular, **Fava, favera.** Molts ens contestaran que l´han llegit o que el saben.

Fase 1: A classe presentem una manera de treballar l'argument del conte, fent una adaptació a l'entorn on viuen els alumnes :

Comprensió del conte iniciat

Presentarem tres imatges principals, (el riu Ebre, el Coll de l´Alba i el mar Mediterrani), on es desenvolupen els fets de la narració.

Individual

Text del conte popular: Fava, favera.

Descripció de les escenes de presentació, fixant-se en els verbs (temps, concordança) i il·lustrant aquesta presentació amb el programa: ¨El pequeño escritor¨, o amb el "word" i un programa de disseny gràfic. O bé, simplement, proposar els nens, que facin els dibuixos de la presentació en vinyetes, transformant el conte en còmic

Treball grup-classe

Treballarem la competència comunicativa, (com usar la llengua apropiadament en les situacions socials).Partint de l'anterior situació comunicativa, els alumnes coneixen el paisatge on es presenta la història i l'entorn immediat. Per això, ajudarem als nens a que utilitzen la llengua productivament. Això només es pot aconseguir si produeixen i interpreten textos complets i no només oracions. Cal, doncs, treballar les quatre habilitats amb igual intensitat : la parla, l'escoltar, la lectura i l'escriptura. A més, el mestre aportarà informació significativa per a facilitar el procés actiu de construcció d'esquemes, fent preguntes com pe.:- On vivia el protagonista de la història?- Com era?- Per què li agradava pujar a la muntanya? -Has vist tu alguna vegada aquest paisatge? Descriu-lo, etc.

Així podrem ajudar els alumnes a fer-se la representació i interiorització mental de la història que segueix en el NUS, alhora que treballem el diàleg.

Escriurem a la pissarra un guió dels dos personatges que apareixen en el nus (el Jaumet i la tia Teresa).Per a fer aquest treball donarem unes pautes: -Cada cop que acaba un personatge, canviarem de ratlla. -Remarcarem que cal posar majúscules cada vegada que iniciem un escrit o una frase, després de punt, els noms propis, etc. - Indicarem la gran importància dels signes

de puntuació, per tal de seguir una ortografia correcta i per donar al text una expressió adequada a l'hora de llegir, insistint molt en els signes d'exclamació, d'interrogació, els punts i les comes, etc. Tot seguit, es pot proposar als nens que escriguin tots els verbs que hi trobin en el nus i els conjuguin. I finalment, recollir les diferents propostes de COM ACABAR EL CONTE (cal que l'alumne entengui que abans de posar-se a escriure cal un treball de planificació: pensar, imaginar...) Amb això, fomentarem la capacitat de diàleg i els hàbits de convivència. Això implica respectar i col·laborar amb els altres companys. Després de realitzar el treball d'expressió oral, passarem al treball d'expressió escrita.

FASE 2:

(Un altre argument elaborat de manera col·lectiva a la classe)

TÍTOL: EL JAUMET RABASSUDET

Vet aquí que una vegada hi havia un noi molt eixerit que es deia Jaume, però tothom el cridava Jaumet el grassonet ja que li agradava molt menjar. Cada vegada que acabava de menjar es tocava la panxa i reia de tan feliç que es trobava.
Vivia en una casa de camp, a la vora del riu Ebre. Sempre que podia pujava a la muntanya del Coll de l'Alba, ja que una vella li havia explicat que aquella muntanyeta era molt poderosa. Tenia una energia tan positiva, que conta la llegenda que en temps antics hi havia un santuari on els romans havien venerat els seus déus. Molts comerciants passaven sempre per aquests lloc, ja que hi havia un camí empedrat que portava fins a Roma. Però ell s'enfilava al punt més alt del Coll de l'Alba, per contemplar la vista. Allò era massa!, podia quasi tocar el mar amb la mà!, el color blau es barrejava amb el verd i el cel formava part d'aquell paisatge que li produïa una forta excitació.
Apretava a córrer costa avall tan depressa que les cames li tocaven al cul. Quan arribaria a l'Ampolla es donaria un bany en aquelles aigües i saltaria les onades brincant com un cavall. Després aniria a dinar a casa de la seva tia Teresa, que sempre li preparava un bon plat d'arròs caldós de peix de roca i quatre musclos.

Fase 3:
ARRIBADA D'EN JAUMET A L'AMPOLLA

La mar Mediterrània atreu com si fos un bressol al Jaumet. Ell se sent captiu d´ella amb tots els seus sentits; sobretot mitjançant l´olfacte, el gust i la vista.
La seva tia estava traginant per la cuina com sempre. Era també grassoneta com ell, s'havia casat però no havia tingut fills i estimava molt al Jaumet.
-Tia, tia! he vingut a veure't. Falta molt per estar fet aquest arròs que fa tan bona olor? ja se'm fa la boca aigua!
-Jaumet! deixa que et doni una bona abraçada! ja tenia ganes de veure't. Sempre estàs lluny. Per què no et quedes a viure aquí amb el teu oncle Ramon i amb mi?
-Gràcies tia, però enyoraria massa el meu hortet a la vora del riu, les postes de sol a la muntanya de Caro... Quan acabo cansat de tot el dia em poso estirat baix d'un aube, escolto els cants de la cadernera, el rossinyol, la puput... mentres el sol es va ponent. El cel cada dia té un color diferent, el blau es embrutat pel taronja, pel lila , pel roig... A cada instant va canviant i els núvols són arrastrats com si fossin cotó fluix.
-És clar! ara entenc perquè a Tortosa sempre hi ha hagut bons pintors. Serà que els ha agradat conservar aquest instant fantàstic?
-Sí, tia. M'agradaria parar el sol, quan només se li veu la punteta del cap! La meva iaia Francesca, que viu a LLeida, sempre em diu que allí tenen cada dia un quart d'hora més de sol que natros .
-Bé, bé... Anem per feina, a dinar que el teu oncle ja arriba de pescar !

Els alumnes fan el treball en grups de quatre; busquen un desenllaç i voten entre tots la història que els agrade més.

Finalment hem triat la més suggerent, interessant i més adient a l'argument del conte.

A l'endemà al matí, el Jaumet es trobava molt cansat i es va quedar dormit com un tronc. Només es va despertar quan va sentir com una xiuladissa de moixons, però en realitat era el vent de dalt que bufava amb més força que mai. Semblava com si volgués entrar per la finestra. Es va amagar sota el coixí, tapant-se les orelles i es va disposar a continuar dormint. Va sentir una veuassa, ronca i profunda que li deia:
-Sóc un monstre que habita al Coll de l'Alba, i com que tu estimes tant aquest lloc, et vull recompensar amb un ruc màgic. Quan li diguis la frase màgica “Abracadabra, ruc, caga cèntims!” cauran un munt de monedes d'or i mai més hauràs de treballar.
El Jaumet va agafar el ruc i se'l va emportar a Mig Camí, a l'ermita on sempre anava amb els amics, el dijous llarder a berenar la baldana i la truita amb la fogasseta, i va cridar:
-Hostalera! guarda'm aquest ruc a la pallissa, mentrestant jo vaig a buscar estrelletes.
-Ja ho faré Jaumet! però d'estrelletes no crec que en trobes, ja fa massa temps que se les van emportar totes.
Però, dis-me, què menja aquest ruc teu tan eixerit?
-Mira, si t'he de dir la veritat, no menja res. És un ruc que caga cèntims!
L'hostalera va canviar el ruc del Jaumet per un altre qualsevol que tenia a la pallissa.

El problema

Quan el Jaumet va recollir el ruc, va acabar de pujar fins el Coll de l'Alba decidit a fer la prova de fer-se ric.
Però per més que li deia:
-Ruc!, caga cèntims!
Només cagava merda...
Enfadat va dirigir-se a l'Alba, ja que era el lloc on cada dia sortia el sol, i demana al drac que li canvies aquell ruc vulgar i corrent com els altres per un altra cosa.
I el drac màgic li va donar unes estovalles,
-Escolta'm amb molta atenció, has de dir la frase màgica:
-Abracadabra, estovalles esteneu-se!
I veuràs com damunt de les estovalles hi haurà tot allò que tu hauràs desitjat menjar!
El Jaumet va baixar de la muntanya, però a Mig Camí es trobava molt cansat i va demanar a l'hostalera que li guardes les estovalles ja que ell es gitaria una estona.
-Però, tingues molt de compte amb aquestes estovalles, ja que són màgiques – va dir en Jaumet a l'hostalera.
-La frase màgica és: Abracadabra, estovalles esteneu-se! – afegí de nou, el confiat del Jaumet.
L'espavilada de l'hostalera va canviar les estovalles per unes de seves que eren del mateix

color i de les mateixes mides, però no eren màgiques!...
Quan el Jaumet arriba a la seva masia, tenia una gana que els budells li feien un soroll molt fort.
-Abracadabra! estovalles esteneu-se!
I res no apareixia damunt la taula. Sort que tenia un plat de recapte que havia preparat ahir, que si no cauria mort de gana!
El drac, en sentir com es queixava el Jaumet, va sospitar que alguna cosa estranya estava passant.

La solució

-Mira, et dono aquesta porra que pegarà fort aquell que t'ha estat enganyant.
Li has de dir la frase màgica:
-Abracadabra, porra, porreja!
Quan va arribar a Mig Camí , crida:
-Hostalera, hostalera! Vine, vine que et vull ensenyar una cosa.
L'hostalera va córrer escales avall , mentre es fregava les mans, pensant que tornaria a enganyar al Jaumet.
Però al sentir la frase màgica:
-Abracadabra, porra porreja!
La porra va escapar-se de les mans del Jaumet i va començar a pegar fort l'espatlla de l'hostalera.
- Para, para!, ja et tornaré el teu ruc i les teves estovalles.

Un final fet pels alumnes
De sobte, un raig de sol va penetrar pel finestró fins la cara del Jaumet, que es va despertar tot esfereït. No tenia ganes de tornar a veure aquell drac, que encara que li havia regalat coses màgiques, s'estimava més treballar i sortir amb la seva barqueta tots els dies.
El riu era la seva vida. Les seves aigües manses li feien companyia; a la seva ribera mai es sentia sol. Gràcies al riu, les plantes del seu hort creixien i li donaven els fruits per a alimentar-se.
Mai deixaria aquell riu. L'estimava amb tot el seu cor.
Però el Jaumet no sabia que el drac del Coll de l'Alba, cada dia l'acaronava dolçament per despertar-lo en despuntar el matí. I que sempre l'ajudava a somiar històries interminables de pirates que navegaven per aquella mar Mediterrània, a la captura de tresors.

Com treballem a la classe els contes?

Això és una petita mostra dels treballs realitzats pels nens, davant el plantejament fet per la mestra. La sessió de Contacontes es pot treballar setmanalment i cada setmana anirà intervenint un alumne diferent, que exposa oralment davant els seus companys la seva versió. El resultat és molt satisfactori, ja que resulta un treball desitjat per tots i el clima que es respira a la classe és d'atenció i silenci.
Podem donar al grup lent d´alumnes un resum del conte treballat, i els podem demanar que separen la presentació, del nus i el desenllaç.
Després de cada exposició, és el mateix alumne qui porta escrites unes preguntes de comprensió, adreçades als seus companys. Comprovem que això resulta molt atractiu, ja que li dona molt protagonisme i se sent important.

Adaptació del conte popular: Fava, favera.

ACTIVITATS D'ESTRUCTURACIÓ D'UN TEXT NARRATIU

Primera part. L'objectiu d'aquesta primera part serà la generació d'idees i la diferenciació de les diverses parts de l'estructura narrativa bàsica: presentació, nus i desenllaç.

Procediment:
Dividirem la classe en tres o en sis grups, segons el nombre d'alumnes. Aquests grups tindran un paper i una funció diversa:

· El grup del Dibuixants: la seva tasca serà fer una llista de personatges, reals i imaginaris, animats o inanimats.

· El grup dels Cerca-raons: han de fer una llista de situacions o de problemes que puguin provocar conflictes (p.e.: un senyor ha perdut la clau de casa).
· El grup dels Savis: han d'idear solucions que puguin resoldre tot tipus de problemes (p.e.: trobar un filtre màgic).

Els grups tindran un temps limitat per fer les llistes (10 minuts).

Cada alumne anotarà a la seva llibreta totes les idees que surtin del seu grup, sense discutir-les ni valorar-les.

Segona part. L'objectiu d'aquesta part serà crear una estructura narrativa bàsica amb l'aportació del treball fet per cadascun dels grups: la representació del personatge, el nus del conflicte i el desenllaç del problema.

Procediment
Farem grups de tres alumnes provinents de cadascun dels tres grups anteriors.
Cada grup haurà d'escollir un personatge, un conflicte i una solució de les moltes que tindran a les llistes.
D'aquesta manera s'elaborarà una estructura narrativa senzilla (tres frases) que servirà de base per a la narració posterior.

Tercera part. L'objectiu serà desenvolupar i enriquir l'estructura narrativa bàsica creada a la segona part.

Procediment
Per desenvolupar l'estructura narrativa ens ajudarem d'una estrella de les preguntes per a cada part.

La redacció del text es podrà fer tant en petit grup com de manera individual.
Serà bo que els alumnes s'adonin de la necessitat de revisar tot el text abans de donar-lo per acabat: caldrà proporcionar eines adequades per a realitzar aquesta tasca.

Quarta part. L'objectiu d'aquesta darrera part serà que els alumnes descobreixin l'estructura bàsica del text narratiu.

Procediment
Finalment farem tres vinyetes, de manera que se sintetitzi la idea de cadascuna de les tres parts del text.

EXEMPLE DE NARRACIÓ

EL REI DE LES AIGÜES

Un pobre llenyataire passava per la vora del riu: anava tot distret pensant en les seves coses i li va caure la destral a l´aigua. Tot afligit per la desgràcia que li representava, es va posar a lamentar-se en veu alta, amargament.
Llavors se li va aparèixer el Rei de les Aigües, amb una destral d´or. La va ensenyar al llenyataire i li va preguntar:

- No és pas la teva, aquesta destral ?
- No, no és la meva- va respondre el llenyataire.

El Rei de les Aigües li´n va ensenyar una altra de plata.

- No, no és aquesta tampoc- va tornar a dir el llenyataire.
Finalment el Rei de les Aigües li va mostrar la seva pròpia destral, que era de ferro. Tot seguit que la va veure el llenyataire va dir:
- Aquesta sí és la meva!
Com a recompensa per haver dit la veritat, el Rei de les Aigües li va regalar totes tres destrals.
El llenyataire se´n va tornar al poble i va explicar aquell feta als seus amics, als quals va ensenyar les destrals.
N´hi va haver un que va voler tenir la mateixa sort; va fer cap a la vora del riu, i va deixar caure

la destral i es va posar a plorar desesperadament.
Se li va aparèixer tot seguit el Rei de les Aigües amb una destral d´or i li va preguntar:
- Que és la teva destral, aquesta?
- Sí, sí que és la meva- va respondre l´amic del llenyataire, tot content.
Però per haver dit aquesta mentida, el Rei de les Aigües no li va donar ni la destral d´or ni li va tornar la seva.

PRPOSTA D'ACTIVITATS:

CONTESTA:
- Què va preguntar primer el Rei de les Aigües al llenyataire?
- El Rei de les Aigües va preguntar al llenyataire si la destral d´or era la seva.
- Què va respondre el llenyataire quan el rei li va ensenyar la destral d'or?
- Què va preguntar el llenyataire quan li va ensenyar la destral de plata?
- Què va respondre el llenyataire quan li va ensenyar la segona destral?
- Què va preguntar el rei al llenyataire quan li va ensenyar la destral de ferro?
- Què va respondre el llenyataire quan li va ensenyar la destral de ferro?
- Pensa que hauria passat si el llenyataire hagués dit que la destral d´or era seva .

COMPLETA LA FITXA SEGÜENT:

TITOL:
PRESENTACIÓ:
NUS:
DESENLLAÇ:

*** Podeu trobar més exemples de narracions en el format CD-ROM.**

LLEGENDA

QUE ÉS UNA LLEGENDA?

Llegenda: Narració popular d'esdeveniments sovint amb un fons real però desenrotllat i transformat per la tradició. | ésser una llegenda Ésser una faula. || Inscripció gravada en una moneda, en una medalla. | Mot posat en un escut. | Títol, escrit explicatiu, d'un pla, d'un mapa, etc.

EXEMPLES DE LLEGENDES

LA CUCAFERA

Sembla ser que la cucafera estava dedicada aleshores a la seva tradicional feina de provocar un cert respecte en la fantasia de la canalla més petita, que ho fa amb la complicitat dels més grans i al so de la dolçaina i el timbal, mentre desfilaven uns quants gegants invitats pels amfitrions, el Rufolet i la Rubí, quan es va produir una mena de llampec. Uns diuen que anà acompanyat d'un bram potent, el qual va esclatar gairebé al mateix temps que els crits de la gent que es va fer enrera o fugia atemoritzada.
La cucafera aleshores es va transformar en un monstre terrible. Uns diuen que treia foc pels ulls i per la boca, i uns altres només van reparar en uns sorollosos brams i en el ulls fluorescents, però tampoc es van posar d'acord que l'animal va desaparèixer volant, provocant una espectacular i agraïda ombra que ocupava tot el passeig central del parc.
Però en el que sí coincidien els testimonis era que a les seves urpes estava atrapada la pubilla i la segrestà.

CUCAFERA

Cucafera, cucafera,
Ets la Tortosa gresquera
De les festes del carrers,
Quan en peu de guerra espera
Que toquen los dolçainers.

PRPOSTA D'ACTIVITATS:

- De que et sembla que parla el text?
A) De la Patum e Berga
B) De les festes de moros i cristians de Tortosa
C) De les festes de la Ciutat de Tortosa

- Quin efecte provoca la cucafera entre la canalla petita?
A) Els feia molta gràcia.
B) Un cert respecte
C) Passava desapercebuda i ningú en feia cas.

- Descriu el monstre en que es transforma la cucafera.

Es va transformar en un monstre _____ . Uns deien que treia _____

pels ulls i per la _____, i uns altres només van reparar en uns sorollosos

_____ i en el ulls _____ , i l'animal va desaparèixer _____,

provocant una _____ i _____ ombra que ocupava tot el passeig central del

_____.

- Comentari de la imatge
Què és?
Com té la llengua?
I els ulls?
Quan surt al carrer?

LA CUCAFERA DE TORTOSA I LA SEVA CORT DE BÈSTIES

La cucafera ha pres carta de ciutadania i s´ha escapat de les processons i les confraries- primer de la dels pescadors, després de la Cinta- per a campar per les seves entre la gent en qualsevol festa ciutadana.

Això l´ha fet més amable que temible.

Sembla que fa pres el consell del Rector de Vallfogona:

Procureu en esmenar-vos
Fent, de aquesta hora en avant
De Cucafera de bé.
I nostre Senyor vos guard.

El cap de la cucafera sembla arrencat d´una gàrgola de la Catedral i la seua fisonomia d´un bestiari de pedra reviscolada per la màgia d´un cop. Només cal mirar-la per establir que és d´origen gòtic.

Del seu règim alimentici no en tinc notícia. Però de les seues ferotges manifestacions i d´altres coses que veurem, en tenim un alt testimoni en el romanç de l´eminent doctor Vicenç Garcia, Rector de Vallfogona:

¨A la cucafera de Tortosa pròpia de la confraria dels pescadors de dita ; que fent-se la processó del Corpus Christi desconcerta amb una morrada sis flautes d´un orguenet portàtil .

La seva existència remunta al segle XVI. Cap al 1600 ja tenia guanyada la seva fama.

El poeta en fa la seua descripció i ens revela entre altres coses, el seu parentiu amb el Drac, contra l´opinió de Joan Amades que la compara amb la tortuga.
Nosaltres escoltem el Rector de Vallfogona quan ens conta que la cucafera llençava per la boca coets i piules, reafirmant la seva feresa vinculada amb la sang.

Les Cuquesferes són tres: una de grossa que vol figurar la mare, i dues de xiques, que són les filles.
Per efecte d´un dispositiu especial obren i tanquen la boca, i en cloure-la produeixen un petar especial de dents, que fa esporuguir la canalla, a la qual hom explica que cada dia es menja tretze gats i tres infants vius.
Joan Amades així ho explica en el seu Costumari català i diu : ¨La ciutat de Tortosa ha conservat fins ara uns exemplars notables d´aquesta fauna mitològica, d´espècie diferent, de difícil classificar, per bé que volen semblar tortugues ¨.

Pel que fa a les filles, el Rector de Vallfogona en dona la partida de naixement, accidentat i masculí, segons ell :

I de pur regirament
Lo ventre de Bocaram

Avorta els Cucaferons
Com uns minyons de quinze anys.

L´àguila, lo bou i els cavallets, també són anomenats pel Rector de Vallfogona, com a bèsties que es passejaven a la processó , però van desaparèixer del nostre folklore sense deixar rastre.
Ara les hem ressuscitat gràcies als dissenys recollits per Joan Amades d´altres pobles de Catalunya en el seu Costumari.

L´àguila pertany a la zoologia mística d´animals escollits per representar les virtuts. Representa la Justícia. Però la nostra àguila podria simbolitzar la casa d´Aragó, ja que apareix coronada. D´àguila només podien tenir-ne les ciutats.

El bou, podria estar relacionat amb alguna cerimònia de caràcter ramader, que el faria perdre en la història dels primers ibers.

Rector de Vallfogona. Poeta
(Tortosa, ~1582 - Vallfogona de Riucorb, Conca de Barberà, 1623)

Poeta i capellà, dos anys després d'ordenar-se a Vic va guanyar la parròquia de Santa Maria de Vallfogona de Riucorb. Tot i que les seves obres completes no van ser publicades fins 80 anys després de la seva mort, en vida ja va gaudir d'una gran popularitat. Els seu poemes, artificiosos, elegants i plens d'ironia, eren coneguts sempre en còpies que malauradament moltes vegades no eren gaire fidels. Inclòs dins l'estil barroc, va prendre com a models els escriptors castellans de l'època. De la seva obra destaquen el poema titulat 'A una hermosa dama de cabell negre' i l'obra 'L'harmonia del Parnàs'. Ja al segle XIX, l'obra del rector de Vallfogona va viure una nova època de fama, ressuscitada per alguns autors.

Més informació: www.xtec.es/iespiusfontiquer/auques

*** Podeu trobar més exemples de llegendes en el format CD-ROM.**

POESIA

QUE ÉS UNA POESIA?

Poesia: Art del llenguatge que consisteix a expressar segons un ritme -normalment el del vers- un o diversos temes, una idea, un sentiment, etc., als quals cada poeta vol donar un valor propi i universal alhora. Conrear la poesia. La poesia de Verdaguer. | Qualsevol dels gèneres (poesia èpica, poesia lírica, poesia dramàtica), subgèneres (poesia gnòmica, poesia didascàlica, etc.) o formes o modalitats (poesia visual, poesia en prosa, poesia cantada, etc.) de la poesia. | **Poema.** Llegir una poesia. Les poesies premiades. || FIG. Efecte que hom suposa que té la poesia, com a cosa elevada o emotiva, àdhuc quan no és produït per aquesta art. Unes cartes plenes de poesia. La poesia de les ruïnes. La poesia de la vida.

COM TREBALLAR-LA A CLASSE?

Ara, aprendrem a fer poemes sobre animals. Cal que ens fixem molt bé en els següents passos:

1.- Pensem el nom de l´animal sobre el qual ens agradaria fer el poema, per exemple, la gallina. Tot seguit, fem una llista de paraules que tinguin relació amb l´animal que hem triat.
Ous, corral, bec, plomes, pollet, granja……

2.- A continuació, pensem paraules que rimen, amb cadascuna de les que hem pensat.

Ous: dijous, nous……
Corral. Nadal, pardal, regal…….

Bec: grec, cec……
Plomes: bromes, pomes, colomes…….
Pollet: net, cotonet, paret, secret…..
Granja: franja, menja……..

3.- per acabar, escriu un vers amb cadascuna de les paraules que rimen. No cal que siguen totes. Procura escriure els versos de manera que el poema que vols escriure tingue sentit. Per exemple :

La pagesa tots els dijous,
De la gallina recull els ous.

Li fa companyia el pollet
Que té la pell com un cotonet.

Al seu costat hi ha colomes
Amb diferents colors a les plomes.

I quan estan al corral,
També s´hi afegeix el pardal.

EL LLENGUATGE POÈTIC

El llenguatge poètic, és una tipologia de textos que es treballa a l'escola primària. No és un llenguatge fàcil. De vegades no aprofundim massa en el seu estudi o no li donem la importància que té en el desenvolupament de la personalitat del nen

L'edat de deu i onze anys, que és l'edat dels nostres alumnes al cicle superior, és una edat que comença a ser complicada per ells mateixos. S'obre davant d'ells, un món de sensibilitat, de comprensió incompresa, de sentiments vers a tot, i comencen a sentir la necessitat de expressar-los d'alguna manera. La poesia pot ser un camí com un altre per aprendre la teoria del llenguatge en totes les seves variants, així com una manera d'exterioritzar el seu món interior, ja sigui llegint-la, interpretant-la o creant-la.

PROPOSTES DIDÀCTIQUES

- reconèixer el llenguatge poètic i els seus elements
- aprendre a llegir i interpretar poesia
- utilitzar en la poesia el recursos del llenguatge poètic (la imatge, la metàfora...)
- agilitzar la creativitat i la imaginació de l'alumnat
- crear diferents autors rellevants en aquest camp lingüístic.
- gaudir de la lectura de poemes.

Des de la poesia es poden treballar molts aspectes de la llengua. En primer lloc pretenem donar a conèixer una altra forma d'expressió que no està tan llunyana de la descripció o la narració com crèiem. Així doncs l'alumne ha de saber els elements que la caracteritzen:

PROPOSTA D´ACTIVITATS

- Lectura de diferents poesies i de diferents autors.
- Observació dels elements que caracteritzen una poesia (vers, estrofa, rima...)
- Recerca de elements de la llengua, característics del llenguatge poètic (comparacions, imatges, metàfores...)
- Expressió oral de l'opinió o sentiment que produeix la seva lectura.
- Creació dels propis poemes, utilitzant tots els elements que s'han treballat.

EXEMPLE PROPOSTA

Es poden trobar textos poètics adequats als alumnes d´aquestes edats i ordenats per temes a la col·lecció L´Esparver Poesia, de l´Editorial La Magrana.

També podem trobar una bona antologia al Recull de poemes per a petits i grans, de M. Antònia Pujols i Tina Roig. De l´Ed. Kairós.

També al llibre, ¨Como aprendrer a escribir literariamente¨ de G. Campo Villegas.
I entre els treballs fets per alumnes amb poemes d´autors reconeguts, cal destacar els de l´escola Cooperativa El Puig, sobre M. Martí i Pol i Josep Carner, publicats a Edicions del Mall.

A casa nostra tenim L´Illa dels Bous. Edita ¨La Finestra S Coop. C. Ltda Graficur. Tortosa 1989 . Amb poemes de Josep Ramon Roig, Ricard Martínez Pinyol i Andreu Subirats.

DOS XIQUETES

Hi ha dos amiguetes, gronxant-se al parc.
Sense temps, esperen si passa res,
Xarren, es conten coses i pel·lícules;
La de la coeta riu i balanceja
Lo seu gosset d´amela i de sal.
Allavontes, la morena primeta
Estira les llargues cames i balla.
Elles soles suren damunt del temps.
Un mecànic fa espurnes soldant ferro.
Ara la primeta enrosca l´altra
Amunt en un cautxú de roda gran.
S´aturen un instant. Hi ha una font d´espurnes,
The Clash, i un Interroler travessant.
Dos xiquetes a l´estació jugant,
La de verd, l´espurneig i la de blau.

ACTIVITATS D'APRENENTATGE

Explicació del significat del poema. Parlar-ne primer oralment, entre tots, i deixar que cada alumne esculli la forma o la manera de dir que li sembli millor.
Escriure poemes sobre temes relacionats amb els seus interessos personals, (la bicicleta, un partit de futbol, un dia de platja o de muntanya…..) Es important que perdin la temor a escriure fins i tot els seus somnis. L´acte d´escriure hauria d´ésser per a ells com el respirar, com el menjar, com el dormir….. Cal que s´expressin contant les petites coses de cada dia .*

A casa nostra tenim ¨joglars¨, que s´expressen cantant, i la poesia els surt de dins de manera creativa i utilitzant el llenguatge popular. (Lo Canalero)

De Roquetes vinc, de Roquetes vinc, de Roquetes baixo
Agulles de cap agulles de cap, Agulles de ganxo.

I, a continuació els poemes van seguint com si fossen serpentines.

Avui he sentit jotes, xerinoles i renecs a la muntanya dels veïns.
Feia temps que no hi anava, a Mitjamàquila (entre el Coll de l´ Alba i l´Ampolla).
Però les olives no es recullen soles.
El mateix deuen pensar els veïns, que ja fa deu anys que ronden per aquests andorrials.

Això sí, quan no volten cantant pel món que, últimament, és gairebé sempre.
Són Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries.

-¨En esta jota que canto
li demano a l´any que ve

que si porta bona sort
li porte a aquell que no en té¨

Porten deu anys cantant jotes….. i nadales. Han editat més de mitja dotzena de discos. L´any 1994, la discogràfica Tram editava el seu primer disc: ¨Es cantava i es canta ¨. Aquest àlbum va permetre als Quicos actuar per primera vegada al Tradicionàrius de Barcelona .
La seua manera de fer musiqueta pot engrescar els alumnes a fer-ne també ells, ja que cal que s´adonin de la relació que hi ha entre recitar poemes i cantar.

LECTURA I ESCRIPTURA DE TEXTOS LITERARIS PRÈVIAMENT MEMORITZATS: POEMAS, DITES CANCONS...

· METODOLOGIA: Dins del projecte que estem treballant pot sorgir la necessitat d'elaborar un recull de cançons, poemes, endevinalles, dites... referents al tema. El cas que sigui així, després que aquests textos s'hagin treballat a nivell oral, pot sorgir la necessitat d'escriure'ls i llegir-los. Això pot passar en cas que es decideixi penjar-los en un mural i exposar-los als companys de cicle i/o escola, per exemple. Fer això suposarà un treball previ d'elaboració del text de forma col·lectiva, el pretext, tal com ja hem explicat.

Una vegada elaborat el pretext passarem a l'elaboració del text individual. I aquí és on haurem de proposar diferents nivells de dificultat, que tot seguit exposarem.

a) Escriptura lliure del text després de l'elaboració del pretext. Si abans de l'elaboració del pretext hem proposat als alumnes l'escriptura lliure del text, ja treballat a nivell oral, podrem comparar els dos textos. Els canvis que observem podrem atribuir-los al procés d'aprenentatge realitzat.

b) Preparem un full amb el text escrit però amb buits. On ells han d'escriure les paraules que faltin, de memòria, a partir de la lectura del text i del record del text memoritzat. Després poden fer-se ells mateixos l'autocorrecció a partir d'un model de text complert que tindran posteriorment a la seva disposició.

c) Aquest altre exercici pot ser similar a l'anterior (b), però ara en lloc d'escriure les paraules lliurament, les tindran escrites a la pissarra però desordenades, de manera que les hauran de llegir i seleccionar la que creuen que va a cada espai.

d) Podem proposar un altre exercici similar a l'anterior (c) però ara les paraules estaran ordenades a la pissarra i les hauran d'escriure als buits corresponents mirant el model i llegint-lo.

e) Aquest altre exercici és similar a l'anterior però ara no hi haurà la llista de paraules ordenades a la pissarra sinó el text complert. Els alumnes hauran de llegir els dos texts, comparar-los i escriure la paraula que falta.

f) Ara poden fer el mateix però en lloc de tenir el text complert a la pissarra, la qual cosa suposa un exercici de control ocular i d'atenció elevat, l'alumne tindrà el text complert a la taula, al seu costat, per a poder-lo llegir més fàcilment.

g) Ara podem fer el mateix que en l'exercici anterior, però ara, a més, hi haurà l'adult al costat que li donarà els ajuts i suports que calguin en funció de les dificultats que mostri.

A partir d'aquí en cara podem abaixar més el nivell de dificultat, però ara haurem de preparar un altre model de full:

a) Aquesta activitat estarà pensada per alumnes que mostren dificultats motrius i els costa escriure les paraules, encara que sigui en lletra de pal. En aquest cas el que farem és tenir escrites les paraules en una banda del full per tal de poder-les retallar i després llegir-les i enganxar-les al lloc corresponent. Es pot fer amb ajut de l'adult o sense ajut, segons cada alumne, però en aquest cas sense model.

b) Ara podem realitzar l'activitat similar a l'anterior (a) però ara amb l'ajut del model de la pissarra.

c) També podem abaixar una mica més el nivell proposant el mateix que l'activitat anterior (b) però ara en lloc de mirar del model de la pissarra, el model estarà al costat de l'alumne, a la seva taula.
Si encara hi ha dificultats podem reduir el text, treballant només a partir d'una frase, del títol, o fins i tot d'una paraula que sigui el nucli del significat del text. En aquest cas podem proposar l'escriptura lliure de la paraula amb model o sense, amb l'ajut de l'adult o sense, segons cada alumne. En tot cas el que haurem d'aconseguir és arribar a que l'alumne adquireixi un cert nivell d'èxit i que se senti competent. Es tracta senzillament de situar-se a la zona de desenvolupament potencial de l'alumne, que ja veiem que pot ser diferent en cada cas, fins i tot, dins un mateix grup d'alumnes aparentment homogeni. Trobar aquesta zona suposa la supervisió del treball dels alumnes per tal de detectar dificultats i bloquejos, i també per detectar avorriment, en cas que l'activitat proposada sigui massa fàcil. En aquest cas el que caldrà és apujar el nivell de dificultat (veure models).

EXEMPLE DE POESIA.

LO GUAY TORTOSÍ

Antiga Tortosa,
De fortes muralles,
De camps de verdura,
Tot l´any esmaltats;
De xiques molt guapes,
D´esbelta cintura,
I d´homes molt savis,
Valents i esforçats.
D´un Ebre en que et banyes
Com ninfa graciosa
Mirant-te en sas aigües
Que no et falten mai.
Tens una altra joia
Més que estes preciosa,
Pos les guanyes a totes
Lo teu melós ¨guay ¨.
Si escolta una xica,
Bonica i tendreta,
Aquelles paraules
Que no ha sentit mai,
Se tapa la cara,
Se torna rogeta
I surt dels seus llavis
Aquell melós ¨guay ¨.
Lo guay de Tortosa
Guay dels meus amors,
Lo guay de ma mare
Mai l´oblidaré,
I en tots los meus oijos
I en los meus dolors
Jo sempre en la boca,
Sempre el portaré.

*** Podeu trobar més exemples de poesies en el format CD-ROM.**

REFRANYS

QUE ÉS UN REFRANY?

Refrany: Frase que, en sentit directe o al·legòric, i generalment de forma sentenciosa i el·líptica, expressa un pensament a manera de judici en què es relacionen almenys dues idees. | Recoble.

COM TREBALLAR-LO A CLASSE?

QUINS REFRANYS MÉS ANIMALS!!!!!

En cadascuna de les llistes s´ha colat un animal que no té cap relació amb la resta. Encercla´l i completa el refrany corresponent:

Elefants Girafes Rucs Zebres	Gallina Pollet Gall Ases	Cavall Pardal Àliga Pelicà	Lleons Tigres Lleones Bous
Tonyina Ocell Lluç Salmó	Escamarlà Llagosta Llagostí Vedella	Mosca Porc Mosquit Abella	Ovella Formiga Pingüí Cabra

1.-Els ……sempre tiren coces.

2.- No s´ha fet la mel per a la boca de l´…….

3.- A ……..regalat, no li mires el dentat.

4.- Qui en el camí ha sembrat, cansa els ……. I perd el blat.

5.- El bou per llaurar, l´……per volar.

6.- Per no perdre la ……, penja-li al coll una esquella.

7.- Mata el ……..en lluna creixent, si no vols que se´t torne dolent.

EXEMPLES DE REFRANYS.

REFRANYS
Qui no es consola, és perquè no vol.
Consulta-ho en lo coixí.
Qui no conta, no s´erra .
Comtes clars i xocolata espès.

Lo millor conte és lo conte de la vella.
Content jo, content tothom.
Allà on va la corda va el poal.
Hi ha més dies que llonganisses; i més setmanes que botifarres.
Per a l´home ocupat, no hi ha dia llarg.
Qui dia passa, any empeny.
Tal dia farà un any.
Tots los dies són sants i bons.
Un altre dia serà!.
·Acabat de dir acabat d´oferir.

DITXO

Ditxo va,
Ditxo ve,
Ditxo passa
Pel carrer .

ELS DIES DE LA SETMANA

Lo dilluns va dir al dimarts,

que passés per cal dimecres

i pregunta al dijous

si era veritat que el divendres

havia dit al dissabte

que era festa el diumenge.

DE L´ANY
De Nadal a Carnaval set setmanes, tan si val.
Més tard o més matiner, carnaval dins del febrer.
Nadal en dilluns festes a munts.

METEOROLOGICS
Trons pel gener, gra al graner.
Aigua pels Barbuts, cada raig val dos escuts.
Març ventós i abril plujós, fan al pagès orgullós.
Aigua pel març, herba a braçats.
A l´abril, cada gota en val per mil.
Al maig cada dia un raig.
Vent ponent, ni aigua ni vent.
Cel rogenc, aigua o vent.
Quan Montsià porta capell, guarda´t d´ell.
Any sucós, any cucóc.

DE QUAN CREIX LO DIA I LO FRED
Per Santa Llúcia, un pas de puça.
Per Sant Tomàs no ho notaràs.
Per Nadal un pas de pardal.
Per any nou, un pas de bou.
Per Sant Antoni, un pas de dimoni.
Per la Candelera una hora sencera.
A l´agost, a les set ja es fosc.
Quan lo dia creix lo fred neix.
Al gener, de cap o de fi la de fer.
Pel febrer, abriga´t bé.
Si la Candelera plora l´hivern ja es fora; si la Candelera riu, lo fred reviu, tan si plora com si riu,

ja ve l´estiu.
Març marçot, gela a la vella al racó del foc, i a la jove perquè no pot.
A l´estiu, tota cuca viu.

ALGUNS CONSELLS DE PAGÈS

La millor col, és la plantada al juliol.
Lo nap, per Sant Jaume sembrat, quan te´l menges sembla codonyat.
Pel juliol, ni dona ni cargol.
De Tots Sants a Sant Andreu, anguiles mós dòne Déu.
Qui aigua atura, oli mesura.
Cofinada ben parada, dona bona premsada.
Oli, vi i amic, lo més antic.

AFORISMES USATS A TORTOSA I ARROPLEGATS PELS AVIS.

Ajuntat amb los bons i seràs un d´ells.
Allà on vaigues, dels teus tingues.
A la vora del riu, no faces lo niu.
A la bossa del jugador, no hi cal lligador.
A Carnestoltes totes les bèsties van soltes.
A la taula de Bernat, qui no hi és no hi és contat.
A l´arbre caigut, tothom li fa llenya.
A la boca tancada, no hi entren mosques.
Aigua corrent, no mata la gent.
Balla, al so que toquen.
Bufà i beure, alhora no pot ser.
Buscar una agulla en un paller.
Cada terra té sa guerra i cada casa sa costum.
Cada casa és un mon i cada persona un misteri.
Cap boix se tira pedres a la sua teulada.
De tant que et vull, te trec un ull.
Feta la llei, feta la trampa.
Gos que lladra no mossega.
Hi ha més dies que llonganisses.
L´ocasió fa al lladre.
L¨experiència és la mare de la ciència.
Lo que no es comença no s´acba.
Lo barat és car.
Les apariències enganyen.
Les veritats amarguen.
Més val un amic a la porta que un parent a Mallorca.
Més fa qui vol que qui pot.
Més val manya que força.
Més val anar sol que mal acompanyat.
Molts pocs fan un molt.
Mai plou a gust de tots.
No begues aigua parada, ni menges fruita passada.
Perdent, s´apren.
Qui dia passa, any empeny.
Qui tot ho vol, tot ho perd.
Qui no té diners en boca, ha de tindré mèl en boca.
Qui diu lo que vol se sent lo que no vol.
Qui als seus se pareix, honra mereix.
Qui paga descansa, i qui cobra més.
Qui calla, atorga.
Qui té llengua, a Roma va.
Qui et vol bé, et farà plorar.
Qui sembra, cull.
Què fas cabàs?
Qui juga en canyetes, se fa tallets.
Qui no s´aconsola, és perquè no vol.

Si vols pau a la vila, calla i mira.
Si vols bona caça, ves a la plaça.
Sense sang, no es fan baldanes.
Sempre plou, sobre mullat.
Sempre cols, amarguen.
Se´n va més content que un gos amb un os.
Tota pedra fa bon marge.
Tira la pedra i amaga la mà.
Té la mà foradada.
Una flor no fa maig.
Una oreneta no fa primavera.

En el pròleg del ¨REFRANER CATALÀ de la COMARCA DE TORTOSA : (recollit de milenars de documents i de la tradició oral més castissa, explicat i comentat segons l´esperit de la terra pairal), per ENRIC BAYERRI, autor de la ¨Història de Tortosa y su comarca: .Tortosa, editorial ¨La Gràfica¨1936. L´autor ens diu:
¨Fa ben prop de quaranta anys, quan de llavis de la meua mare i de la meua iaia, caient damunt del meu esperit, com rosada de primavera, aquelles dolces sentències proverbials que obrien a la meua intel·ligència les primeres normatives de la vida pràctica.

D´allavons data la fal·lera entusiàstica del Folklore tortosí, però en predilecció pel refranyer. La llengua en que refraneja lo nostre poble tortosí és la pròpia catalana. Però mentiríem si neguéssim lo tribut que més o menys conscientment paguem encara a la llengua castellana, que s´infiltra de fa molts anys, pels viarants del Baix Aragó, que confronta en la nostra comarca per la banda occidental.

És de lamentar que anterior al segle XVI, no hi troben investigadors que haiguen conreat lo camp rafranístic. El primer autor tortosí, Cristòfor Despuig és qui en els seus Col·loquis de la Insigne ciutat de Tortosa se complau en refranyejar a la tortosina i en explicar l´origen i per què d´alguns refranys i ditxos més curiosos en boga.
Per a trobar-ne un que pugue comparar-se-li en este aspecte, cal anar a principis del segle XVII: és l´aixerit i humorístic Rector de Vallfogona, lo nostre Vicent Garcia, qui en prosa i en vers, escriu los més entonats versos del repertori tortosí.

Després d´ell s´obre un llarg període de segles, en que el nostre refranyer se manté només per tradició oral, en llavis del nostre poble.

A l´inagurar-se en 1845,lo periodisme tortosí, se posa d´actualitat un nou i eficient vehicul de la propaganda refranística.

- *Resumint: la refranística s´ha soplujat en les obres dels nostres autors més castissos;*
- *1557, los Col·loquis , de Despuig.*
- *1623, Lo Parnàs, del nostre Vicent Garcia.*
- *1916, Giripigues,tortosines, i en Folklore dels fenòmens atmosfèrics (1918), de Francisco Mestre i Noé.*
- *1909, Espurnes de la Llar, de Vergés Paulí.*
- *1925. Recordances, de Josep Vergés.*
- *1935, Del Folklore tortosí, de Joan de Moreira, i en les seues peces teatrals.*
- *1936, Refranyer català de la comarca de Tortosa, el meu treball*

De quin llibre heu tret aquest text?
Del llibre de la vida
Que és on jo llegeixo
Los ditxos dels iaios.

OBRA DE TEATRE

QUE ÉS UNA OBRA DE TEATRE?

Obra de teatre: Literatura destinada a ésser representada.

COM TREBALLAR-LA A CLASSE?

Quan aneu al teatre i s´alça el teló, està a punt de realitzar-se davant dels vostres ulls una fase – la darrera i no pas la més important – d´ un apassionant joc d´equip.

Perquè allò que es realitza és la feina individual i col·lectiva d´un grup de gent que ho han fet i ho fan possible: uns autors que van escriure l´obra, un director que la posa en escena, un escenògraf que fa els decorats, uns actors que la representen i molta d´altra gent encara que hi ajuden: fan el vestuari, pinten, maquillen, disposen l´escena, tenen cura dels llums, vetllen per la pronúncia correcta….

Cada llibre, cada obra de teatre, hauria de ser:

· Un llibre de lectura, amena i distreta.
· Un eficaç exercici d´entonació, pauses i conversa.
· Un breu estudi crític d´un autor, d´una obra, d´una època.
· Un exercici de treballs manuals, amb uns suggeriments per l la confecció de decorats, mobles i vestuari.

Així, el joc dramàtic, la tasca d´equip, acompleix també la normal condició de llibre com la eina de treball o com a mitjà de distracció individual.

EXEMPLES D'OBRES DE TEATRE.

. Teatre joc d´equip, Editorial La Galera.
. El que fa el vell de casa sempre està bé, H. C. Andersen.
. Entremesos (El retaule de les meravelles).
. El país de les cent paraules. M. Mata.
. La feréstega domada. W. Shakespeare.
. Esclops i taronges. M. Del Amo.
. El gat amb botes. Ch. Perrault.
. Passos. (Els torrons d´Alacant i les olives) Lope de Rueda.
. El testament del Nasi. F. Eiximenis.
. La caputxeta i el llop. Ch. Perrault.
. El mercader de Venècia. W. Shaskepeare.
. Les armes de Bagatel·la. J. Carbó.
. El vestit nou de l´emperador. H. C. Andersen.
. El fantasma del castell. C. Suqué.
. Tres vegades era un rei. M. Novell.
. L´ínsula Baratària. M. De Cervantes.
. El jardí de Flaira-Nas. J. Carbó.
. La casa del mariner. C. Suqué.
. El sastre i el lleó. J. Voltas.
. Any de neu, any de Déu. N. Tubau.
. A Beceroles fan ballades. A. Murià.
. La flor romanial. G. Cabrer.
. La bruixeta sense escombra. F. Grau.
. El noi valent. E. Capellades.
. Comare guilla i comare llop. C. Suqué.
. Les entremaliadures de Till Òlibaspill.A. Díaz Plaja.
. El somni d´una nit d´estiu. W. Shaskepeare.
. Els fills del pagès. F. Grau.
. Sis lladres de camí ral. E. Capelledes.
. El rei que no reia. J. M. Folch i Torres.

TEXTOS INFORMATIUS

ANUNCIS

QUÈ ÉS UNA ANUNCI?

Anunci: Acció d'anunciar; l'efecte. | Avís mitjançant el qual és posada alguna cosa en coneixement del públic. La plana d'anuncis del periòdic. Anunci de defunció, de casament. | Comunicació de contingut inèdit difosa a través de diferents mitjans. | Discurs persuasiu breu presentat al públic consumidor que crida la seva atenció sobre un producte, una marca o un servei. | Original preparat per a ser publicat, o que ja ho ha estat, que conté un missatge publicitari. | Suport, en forma de cartells, fullets, pel·lícules, etc., que conté missatges persuasius.

Característiques dels anuncis:

- Tenen per objectiu convèncer i persuadir el lector perquè compri un determinat producte.
- Contenen el logotip de la marca comercial del producte que s'anuncia.
- Contenen molta imatge i poc text.
- Generalment hi ha molt de color i vistositat, per a cridar l'atenció del lector.
- Sovint es presenten imatges suggestives per a desitjar adquirir aquell producte.
- Es destaquen les característiques positives del producte, només els avantatges.
- Intenten ometre els possibles inconvenients que presenti el producte.
- La informació que es dona es subjectiva.

- El producte sol anar emmarcat en situacions ideals que intenten respondre a diferents necessitats del client o destinatari.
- Sovint contenen informació implícita, a més de la explícita.

Recursos que s'utilitzen per a captar l'atenció del lector:

- Sorpresa: creuar un buit d'informació presentant una cosa que no sap el lector.
- Jugar amb el llenguatge: ambigüitat, el doble sentit, la poesia.
- Busca la complicitat del lector: entendrir-lo, fer-lo riure...
- Relaciona el producte amb coses atractives: homes i dones esvelts, illes paradisíaques, cases magnífiques...
- Destacar les qualitats i els avantatges del producte.
- Buscar un eslògan suggerent que no s'oblidi.

En un anunci hi podem trobar les següents parts:

Eslògan o lema: una frase breu i suggerent que resumeixi el missatge que es vol transmetre.
Cos: explica les característiques principals del producte.
Disseny: el suport gràfic i la tipografia.

COM TREBALLAR-LO A CLASSE?

Recorda que un anunci serveix per informar-nos d´alguna cosa. Ara, pensa i escriu quins anuncis es podrien trobar al tauler de la teua escola. No t´oblides de posar-hi la manera com ens podríem posar en contacte amb la persona que anuncia en el cas de que estiguéssim interessats.

· He perdut la meua carpeta a la Biblioteca.
· Les tapes són de color verd i les gomes negres.
· A dins hi ha escrit el meu nom. Si la trobes, truca´m al 666784. Gràcies.

· De què ens informa l´anunci?
· Si ens interessés algun anunci, què hauríem de fer?
· Quines altres coses es poden anunciar?
· Qui ha fet l´anunci?
· A qui va destinat ?

EXEMPLES D'ANUNCIS.

*** Podeu trobar més exemples d'anuncis en el format CD-ROM.**

NOTICIES

QUE ÉS UNA NOTÍCIA?

Notícia: Coneixença que es té d'alguna cosa; escrit destinat a donar coneixença d'un punt d'història, de ciència, etc.; anunci d'alguna cosa esdevinguda de poc a qui no en té coneixement; informació sobre l'estat, la situació, etc., d'algú que hom no ha vist d'algun temps. Notícies històriques, biogràfiques, geogràfiques. Un monument del qual no es tenia notícia. Ens han portat la notícia d'una gran desgràcia. Fa temps que no tenim notícies de l'oncle. La secció

de notícies d'un diari. Notícies telegràfiques, telefòniques. | **notícia bibliogràfica** Informació que s'obté de la consulta per ordinador d'un catàleg en línia. | **notícia rígida** Notícia obtinguda en el lloc dels fets o bé de naturalesa immediata.

COM TREBALLAR-LA A CLASSE?

Imagina que...

- Ets el responsable de la secció "Fets i gent" de la revista del teu col·legi.

Per fer la teva feina hauràs de saber redactar una notícia.

Una NOTÍCIA serveix per informar sobre algun fet real i d'actualitat, de forma breu i sense la intervenció de l'opinió de l'autor

Oferirem als alumnes diferents tipus de textos, publicacions, entre les quals hi haurà diaris, revistes, catàlegs... i en farem el descobriment. Entre tots intentarem esbrinar el que són diaris del que no ho son, i per què? Després intentarem definir les característiques normals d'aquest tipus de text. Una vegada fet aquest exercici, podem proposar als alumnes aquest exercici a partir d'un model de diari:

1. Entre diferents fulls de diari, escull les portades. Què tenen en comú?

2. Observa la portada i identifica aquestes dades:

- Nom de la publicació.

- Nom del director/a.

- Data de la publicació.

- Preu de cada exemplar.

- Adreça web.

- Tiratge.

- Nº de la publicació.

3. Localitza el sumari, on hi trobaràs totes les seccions i escriu-les a continuació.

4. Hi ha algun anunci publicitari a la portada?

5. Enganxa la fotografia d'una notícia en un full i intenta explicar la notícia amb les teves paraules. No oblidis de posar-hi els titulars.

Activació de coneixements previs i anàlisi del tipus de text
En una sessió amb tota la classe, parlem del que sabem de les noticies dels diaris. A partir de tres notícies diferents, analitzem l'estructura d'aquests tipus de text:
D'entrada, ens fixem en els aspectes formals
- **títol**: amb lletres grans i normalment en negreta
- **foto**: ajuda a entendre la noticia
- **peu** de foto: pot ser una explicació de la fotografia, o
U n resum de la noticia: text que desenvolupa la noticia: es distribueix en columnes
També analitzem l'estil del llenguatge: seriós i concís, no és com el dels contes.
Analitzem l'estructura interna, el contingut: Observem què es troba dins l'explicació d'una noticia i veiem que sempre trobem resposta a aquests apartats:
- **QUÈ passa?**
- **A QUI li passa?**
- **QUAN passa?**
- **ON passa?**
- **COM passa?**

I de vegades ....**PER QUÈ passa?**, i altres informacions que el periodista considera pertinents. Aquesta activitat es bàsicament oral, tot i que anem recollint a la pissarra les idees principals. Al finalitzar , la mestra llença la proposta següent: Ens inventem una notícia?

ESCRIVIM NOTÍCIES
Treballem amb la meitat de la classe .
- Cada nen s'inventa una notícia, que explica als companys oralment. La mestra els ha donat un full on hi ha una distribució d'espais per a la redacció d'una noticia.
- Els nens escriuen individualment la noticia que abans han explicat, i en fan el dibuix (la foto). Fem revisions per veure si hi són presents tots els elements necessaris (què, qui, com, quan…) i si la noticia s'entén.
Observem que el títol té molta importància, perquè ens diu el tema de la notícia .
- Finalment, cada nen escriu reescriu la seva notícia inicial, però revisada i corregida per ell mateix. S´adona del canvi .

EXEMPLE DE NOTÍCIES

La plataforma assaja al Delta la pròxima marxa contra el Pla Hidrològic a Barcelona

L'èxit de participació mostra la bona forma del moviment a dos mesos de les municipals

Oriol Margalef
SANT JAUME D'ENVEJA

Diversos líders polítics participen en la concentració antitransvasament del Baix Ebre

El moviment antitransvasament té bona salut a les Terres de l'Ebre i ahir, a només dos mesos de les eleccions municipals, va tornar a desplegar tota la seva força. Unes 25.000 persones es van

manifestar al cor del Delta, a Sant Jaume d'Enveja, en rebuig al Pla Hidrològic Nacional (PHN). La marxa va servir per escalfar els motors de la marxa antitransvasament que el dia 6 d'abril recorrerà Barcelona.
La manifestació anava encapçalada per una quinzena d'infants del poble que empenyien una pancarta -amb rodes incorporades- amb el lema "I natros què? No al transvasament". Com sol ser habitual en aquest tipus de manifestacions, festa i reivindicació van anar de la mà. El ritme dels timbals i el so de pasdobles que interpretava la banda municipal van conduir la marxa pels carrers de Sant Jaume, especialment engalanats per a l'ocasió.
La manifestació va comptar amb la participació de destacats dirigents polítics de l'oposició al Parlament, com el secretari general d'ERC, Josep-Lluís Carod-Rovira, i el president d'IC, Joan Saura. També hi va prendre part una nodrida representació del PSC, encapçalada pel diputat al Congrés Xavier Sabaté. Amb la solidesa que ha demostrat la protesta antitransvasament i davant la proximitat del calendari electoral, les Terres de l'Ebre s'han convertit en terreny adobat per als partits d'esquerra, que confien a millorar els seus resultats en aquestes comarques. Precisament, durant la seva intervenció al final de l'acte l'alcalde amfitrió, Sebastià Porres, es va dirigir a aquests polítics per demanar-los que no utilitzin en va el sentiment antitransvasament i "que es recordin de la gent del Delta" després de les eleccions.
Porres, que fa un any va abandonar el PSC per discrepàncies amb l'estratègia del PSOE respecte al Pla Hidrològic Nacional, va avisar: "Que no els hàgim de treure targetes roges". Una de les maneres més comunes que tenen els simpatitzants antitransvasament d'ensenyar el seu rebuig a les formacions que van votar a favor del PHN -PP i CiU- és mostrar targetes vermelles.
La clausura de l'acte es va celebrar a la plaça de l'Ajuntament. Des del balcó de la casa consistorial el portaveu de la plataforma, Manolo Aznar, va beneir el canvi de majoria que, segons ell, el descontentament pel Pla Hidrològic forçarà a la Generalitat. Després de les eleccions de l'octubre, a parer d'Aznar, Catalunya es podrà alinear amb Arrojo en el rebuig frontal al transvasament. "Serà la segona batalla de l'Ebre i no passaran!", va cridar Aznar.
Al seu torn, el president de la Fundació Nova Cultura de l'Aigua, Pedro Arrojo, va fer una "crida solemne" a les institucions europees perquè no contribueixin en el finançament del Pla Hidrològic. Precisament, la fundació que presideix Arrojo -una entitat que agrupa més de 70 professors universitaris espanyols i portuguesos- ha arribat a un acord amb l'Ajuntament de Tortosa per instal·lar la seva seu a l'edifici de l'antiga estació del carrilet.
L'acte de Sant Jaume va acabar amb crides a la participació a la manifestació que se celebrarà d'aquí a dues setmanes a Barcelona, la tercera marxa antitransvasament d'aquest signe que transita per la capital catalana. Això sí, en la seva intervenció Arrojo va voler puntualitzar: "El ternasco, els autobusos, l'arròs i les botifarres les paguem nosaltres", en una crítica a la manifestació pro PHN que fa unes setmanes va recórrer els carrers de València i que va finançar el govern del PP. La lectura d'un manifest carregat de sentiment a càrrec del diputat de la Xunta Aragonesista, José Antonio Labordeta, i l'actuació de Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries van posar la guinda a l'acte de clausura.

ENTREVISTES

QUE ÉS UNA ENTREVISTA?

ENTREVISTA: Interrogatori a què un periodista o enquestador sotmet una persona per tal de saber les seves opi-nions, idees, propòsits, etc, prendre'n nota i després publicar-los. És un mètode útil per a certs estudis sociològics. En l'àmbit del periodisme, és considerada un gènere: en el periodisme català hi ha excel·lit Baltasar Porcel, Montserrat Roig, Josep M.Espinàs i Joaquim M.Puyal.

COM TREBALLAR-LA A CLASSE?

Per conèixer qualsevol informació oral, primer cal preparar una entrevista. Per fer-la, hem de seguir els passos següents:

- Fer un guió sobre el que volem investigar.

- Redactar un qüestionari amb les preguntes que volem plantejar.

Feu una entrevista a algú prenent notes del que diu o bé enregistreu-ne la veu.

Després feu un escrit redactant la informació recollida.

EXEMPLES D´ ENTREVISTES

UNA ENTREVISTA A GERARD VERGÉS

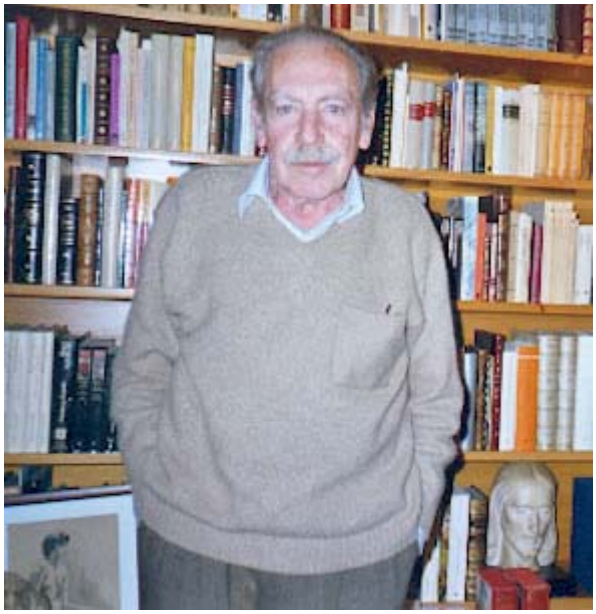

Ens trobem a la casa d´en Gerard Vergés, on ell molt amablement ens ensenya la seua biblioteca. Allí el flaire del llibres centenaris que hi ha a les seues estanteries es compten per milers.
Després iniciem una agradables conversa. La química que es respira en l´ambient ens dona un acolliment tan agradable que fa sentir-nos bé i a gust.

1.- Un escriptor, naix o es fa?

Mira, jo sempre dic una cosa, l´home té unes inclinacions o habilitats innates. Però han d´acompanyar-se d´unes condicions familiars, de l´ambient escolar i amb bons mestres, que li faciliten l´hàbit per a aconseguir aquella destresa en allò que pretén; ja sigue ser un bon arquitecte, un bon tennista, o un bon escriptor.

Jo recordo que des de molt menut, tenia una certa fixació en les coses, i allò em feia sentir la necessitat d´expressar-me per escrit, buscant les paraules precises, que moltes vegades costaven de trobar.

Un escriptor es fa. Cal llegir molt, escoltar, contemplar i buscar el silenci necessari per percebre els pensaments abans de comunicar-los. Sempre hi ha d´haver esforç i constància.

Mira, com a totes les arts, un escriptor es fa. Un geni com Mozart que als sis anys ja tocava el piano, no acostuma a donar-se massa sovint, si no ben al contrari. No val a començar pel final. Un geni com Picasso, ens consta que sap dibuixar com Leonardo de Vinci; la qual cosa demostra que és un geni. Lo que no pot pas ser, és que algú pretengue pintar com Picasso, sense preparar-se i estudiar abans.

I en literatura passa igual; no es pot escriure poesia espontàniament, s´ha d´estudiar la rima, i la gent sobretot quan comença, es pensa que és un adorno prescindible; quan en realitat no és així en absolut.
Conten que un músic li va dir a un poeta.
-Dona´m els teus versos que jo els hi posaré música.
-Escolta- va dir el poeta- els meus versos, de música ja en tenen.

2 .- Quan va començar a escriure?

Quin record té del seu començament com a escriptor?

Recordo que a tercer curs, a classe havia fet uns versos on parlava d´unes muntanyes que tenien ¨un profundo arqueo¨. I el mestre fa fer la matisació que ¨arqueo es hacer caja¨. Jo vaig pensar:- ja té raó aquest home!!.
I em vaig adonar que tenir uns bons mestres que t´ensenyen bé i et corregeixen a temps, junt amb bones lectures, t´ajuda a fer-te escriptor.

Després, vaig començar a escriure amb català. Això, aquí a Tortosa representa tot un repte, ja que escriure en tortosí significa per a alguns, utilitzar castellanismes, que la nostra parla té com a conseqüència de la situació geogràfica. Et contaré una anècdota que vaig tenir un dia parlant del tema, en un col·loqui habitual després d´un sopar literari. Vaig comentar que escriure en tortosí era correcte, sempre que prescindim dels castellanismes. Per exemple, en lloc de claro hem de dir clar.
I una persona em va dir:
- Claro.
Aleshores vaig adonar-me´n que s´havia de començar per parlar bé

4 .- Com es defineix com a escriptor?

Jo sóc el menys indicat per a dir-ho. Però repetiré allò que he dit moltes vegades; jo sóc un perfeccionista sense que això signifique que arribi mai la perfecció, però jo les coses les treballo molt; vigilant de no passar-me perquè podria caure en l´amanerament.
Els llibres- com deia Froben – no es fan amb la mateixa alegria que es fan els fills, si no que es fan com les piràmides, apilant pedra a pedra, i vigilant de no caure.

5 .- Considera l´escriure com un art?

Escriure, no. Tothom pot escriure més o menys bé; però arribar a l´acte d´escriure com a art, poques persones poden arribar-hi.
Considero la literatura com a art.

6 .- Quan comença a escriure un llibre, sovint fa servir la imaginació?

Si. Però a part de la imaginació, també altres coses, com haver llegit molt, buscar suficient informació, seguir uns mateixos hàbits en la constància d´escriure tots els dies……

7.- Quan li agrada escriure?

A mi m´agrada escriure per la nit. És quan aconsegueixo la inspiració. Es clar que a altres escriptors, com el nostre Joan Perucho, els agrada escriure de dia.

8 .- Què fa avui Gerard Vergés, a part d´escriure?

M´agrada col·leccionar moltes coses. Santiago Rossinyol sempre deia que l´home és un animal col·leccionista.
Ja fa anys vaig començar una col·lecció de tampons (marques prefilatèliques), de la prefilatèlia i en tinc uns quants ben curiosos de Tortosa, que vaig trobar en una Filatèlia de Barcelona, de la plaça Francesc Macià, ja que en aquell moment col·leccionava cartes del segle XIX, emeses a Tortosa. I vaig comprar el primer segell d´aquell segle. Estava ben entusiasmat amb la meva col·lecció de segells!

Pots col·leccionar opuscles, bitllets d´autobús, de metre, de exposicions etc… pots col·leccionar mil coses.

Ara m´ha donat pels DVD. Tinc una col·lecció de pel·lícules bastant interessant.

9.- A part d´escriure també llig habitualment obres d´altres autors?

Les meues lectures són una mica estranyes. De novel·la, quasi no en llegeixo cap, a excepció d´alguna en particular. Ara estic llegint ¨Libros prohibidos¨ i d´altres sobre l´alquímia.

Admira a algun escriptor en particular?

Mira, jo com que sóc jutge (en moltes ocasions formo part del jurat que s´encarrega de llegir totes les obres que participen en un certamen literari), i a la vegada, formo part dels escriptors a escollir; no sóc la persona més indicada per fer-ho.

Per dir-te alguna cosa referent a la pregunta, et diré que la Editorial Cossetània em va demanar que col·laborés fent una narració entorn l´Ebre. ¨El brogit de l´Ebre¨. He escrit el col·loqui setè del cavaller Cristòfor Despuig, una narració curta que es diu: ¨La troballa i l´autor de la troballa¨.

En aquesta obra, per exemple podeu trobar una mostra dels nostres escriptors :15 narradors donen veu al riu.

10 .- Quin nivell té la literatura de les Terres de l´Ebre?

L´Ebre català comença riu amunt amb un escriptor contemporani que és extraordinari : Jesús Moncada, i acaba al Delta amb un altre que és també extraordinari : Joan Sebastià Arbó .

11 .- Quin valor dona als premis?

Realment un premi és un estímul; però es clar hi ha premis i premis; però he de dir que hi ha massa premis, la qual cosa fa que els premis es devaluen .

12.- Ha viatjat?

Durant uns anys vaig viatjar bastant per Europa, nord d´Àfrica, l´Egipte, Brasil, Colòmbia i para de comptar

- Es pot viatjar des de una biblioteca?

I tant, que sí. Per exemple, Josep Pla ho acostumava a fer quasi sempre; buscava davant d´uns bons plànols d´una guia il·lustrada, tot allò que necessitava per donar suport a les descripcions dels seus llibres de viatges. Visitava una ciutat, donant-se una passejada curta i després es tancava a la biblioteca per estudiar la ciutat amb la informació que necessitava.
Josep Pla té una virtut molt infreqüent: l´adjectivació, que consisteix en que quan qualifica un substantiu, cada vegada ho fa amb un adjectiu nou.
Ara tinc a les mans,¨El quadern gris¨, obro una pàgina qualsevol i diu:

- La botiga em semblà una magnífica botiga: una botiga petita, estreta i profunda, les parets de la qual eren literalment cobertes d´un nombre de calaixets incomparables: En aquests calaixets, tot era admirablement classificat en virtut d´un sistema molt complex inventat pel difunt pare polític del senyor Colomines- un sistema de classificació racional que em seria molt grat ara de donar a conèixer si no l´hagués dissortadament oblidat.
En aquella esplèndida botiga, tot era net, brunyit, brillant.

L´escriptor italià, Cesare Pavese (1908-50), exercí una gran influència en els intel·lectuals catalans, sobretot el seu darrer llibre: Memòria de la infància. Ell opina que quan s´uneixen un substantiu amb un adjectiu que no l´havies sentit mai abans, el resultat és com si fossin dos pedres fogueres que peten i surt la xispa.

I això en els llibres de Josep Pla, passa molt sovint. Sobretot en els Homenots, les seues biografies són d´una perspicàcia deslumbrat, aguda, amb una adjectivació curta, però matisada.

13 .- Quina és l´obra que més estimes?

Acostuma a ser l´última. Lo qual no vol dir que aquest enamorament d´avui, sigue per demà, sí però no.
Això és com els fills, jo tinc set fills i sempre el més tendret és el que estàs més pendent d´ell

14- T´ha influït o t´influeix algun autor a l´hora d´escriure?

De jove, es clar que m´han influït molta gent. Però en aquestes altures de la vida hi ha com un sediment que ets una mica més tú i possiblement tens una personalitat ja pròpia, que et fa diferent i t´identifica.

.- Moltes gràcies, Gerad, per dedicar-nos una estona del teu temps. Continua escrivint ja que tenim ganes de tenir a les nostres mans un altre llibre teu.

GERARD VERGÉS

Gerad Vergés neix a Tortosa el 1931. A la seva producció literària, destaquen els llibres de poesia. L´ombra rogenca de la lloba (1982), Premi Carles Riba 1981, Long play per a una ànima trista (1986)) i Lliri entre cards (1988), a més de les obres en prosa Tretze biografies imperfectes (1986), Premi Josep Pla 1985, i Eros i Art (1991), Premi Josep Vallverdú 1990. La seva traducció de Tots els sonets de Shakespeare (1993) va ser guardonada amb el premi Serra d´Or de Traducció 1994.

La seva última obra, ¨***La insostenible lleugeresa del vers¨.***

* Podeu trobar més exemples d'entrevistes en el format CD-ROM.

CARTELLS

QUE ÉS UN CARTELL?

El cartell representa una de les formes més característiques de la comunicació visual. El seu missatge, la seva informació, han d' entrar visualment, captar-se al moment; hi ha qui diu que un cartell ha de ser com un cop de puny a la vista. La lectura global del cartell ha de fer comprensible tot el seu significat. El text escrit s' ha de reduir al mínim imprescindible. La resta de la informació l' ha de donar la imatge.

L' aparició del cartell en la forma en què actualment el coneixem es remunta al 1870, data en què es van perfeccionar les tècniques de litografia en color, que va possibilitar la seva reproducció en sèrie.

El cartell es va reconèixer com una forma d' art viu i els artistes més destacats del moment s' hi van sentir atrets. En podem destacar en Toulouse-Lautrec, en Ramon Casas i, en general, els dissenyadors del modernisme, els noucentistes, cubistes, futuristes, art deco, bauhaus, abstractes, hippies...

Característiques dels cartells:

- Tenen per objectiu que el lector participi en l'activitat que s'anuncia.
- La informació textual que contenen sovint respon a les preguntes: què, quan, com, qui, on i per a qui.
- Intenten donar informació textual clara ràpida i convincent.
- Sovint presenten un gran format: paper gran i lletra gran.
- Utilitzen tant la informació textual com la imatge per a cridar l'atenció del lector.

- Afegeixen també informació no textual: dibuixos, imatges o elements que cridin l'atenció.
- Normalment contenen el logotip de l'entitat organitzadora.

COM TREBALLAR-LO A CLASSE?

LA FESTA DE FINAL DE CURS

Aquest any, la festa s´ha fet el dia 8 de juny, amb la particularitat que hi podia participar tothom. Hi havia jocs tradicionals, com ara les ¨carreres de sacs ¨, les cadires musicals o posar la cua al ruc.

També es podia fer d´artista una estona passant pel taller de dibuix i qui volia lluir una cara divertida, havia d´anar al ¨tocador de maquillatge¨, on molt amablement unes monitores et canviaven el look.

Tal com ja vam fer el curs passat, també hem col·laborat en l´acomiadament dels/les alumnes de 6è. Aquest any hem pogut veure l´actuació de l´espectacle Tataxan del grup Suc de Ruc.

La coral del col·legi ens va fer gaudir d´una bona estona amb la seva actuació. Als alumnes del col·legi ens van oferir un berenar, que com sempre podíem recollir a l´hora que millor ens anava per menjar-lo.

Com a novetat i mostra d´intercultaritat, es van organitzar un taller de tatuatges de henna i una degustació de postres d´altres països.

I per acabar, es va servir un aperitiu, per a tots els pares i mares que van venir a la festa.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

1. Tria la resposta correcta: Com va anar la festa de fi de curs?

a- Només hi podien participar els alumnes.

b- Era una festa dedicada als pares.

c- Hi podia participar tothom.

a- S´havia de venir disfressar de casa.

b- Qui volia lluir una cara divertida, havia d´anar al ¨tocador de maquillatge¨.

c- No hi havia oportunitat de divertir-se amb creativitat.

a- No hi va haver cap novetat.

b- Els alumnes de sisè, no van participar a la festa.

c- Com a mostra d´interculturalitat, es va organitzar un taller de henna i una degustació de postres d´altres països.

2.-Prepara un cartell, anunciant el programa de la Festa de fi de curs.

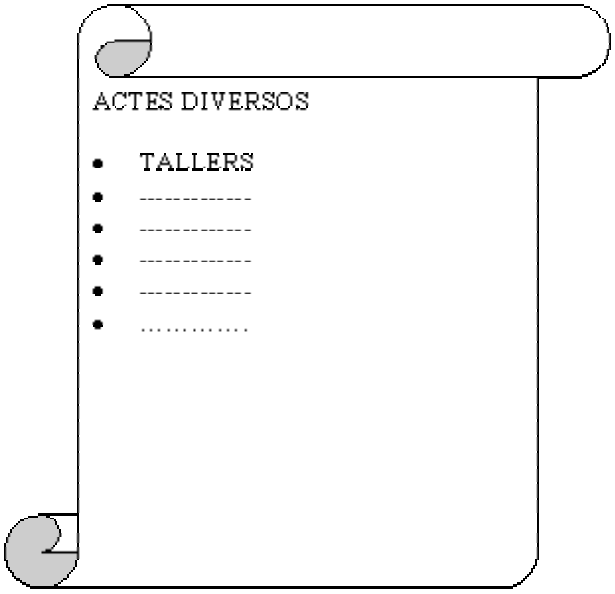

EXEMPLES DE CARTELLS

*** Podeu trobar més exemples d'anuncis en el format CD-ROM.**

TEXTOS INFORMATIUS

QUE ÉS UN TEXT INFORMATIU?

Un **text informatiu** serveix per fixar amb claredat i precisió el significat d'una paraula. El que has d'aconseguir és contestar la pregunta, què és?

COM TREBALLAR-LO A CLASSE?

LES TERRES DE L'EBRE

Amb tota evidència, a desgrat que neix gairebé a la balconada cantàbrica, el riu per antonomàsia de la Catalunya meridional és l'Ebre. Ho és pel cabdal que transporta, per la majestat que arrossega i, singularment, per la circumstància que, quan penetra amplíssim i solemne, al Principat, ja ha estat multiplicat per les aigües del Cinca, de les Nogueres i del Segre, corrents fluvials que baixen del Pirineu, aquella serralada que és el terrat autèntic, exacte, del nostre país total.

Del Segre en avall, o sigui des de l'instant en què humiteja les comarques on ressona la llengua catalana, l'Ebre transforma el paisatge, possibilita una economia i determina la caracterologia humana i social de les zones d'ambdues ribes. Així, si Mequinença, Faió i Flix, per exemple, gràcies al riu, són nuclis associats a la producció d'energia elèctrica, el Baix Ebre i el Montsià deuen la seva riquesa agrícola fenomenal al corrent que es vessa en la Mediterrània després d'un recorregut llarguíssim.

La quantitat enorme de materials que el riu tragina ha possibilitat el miracle del Delta, grandiós, imponent, ubèrrim. Vist des d'un avió, la punta de l'Ebre, irregular, sempre movible, fa la impressió d'una comarca nova guanyada a la mar. Trepitjades a peu pla, les hortes que hi ha de Tortosa als Alfacs constitueixen una fantàstica simfonia de verds, una autèntica borratxera vegetal. A banda i banda dels canals eficacíssims que reguen les feixes innombrables de la rodalia d'Amposta, la fortuna que floreix amb les plantes és un testimoni irrebatible. L'aigua dóna vida; la vida, treball; el treball, riquesa. Allà, al Baix Ebre i al Montsià, no hi ha trampa. Les viles i les ciutats reclamen artesans; el camp, pagesos; la mar, pescadors. A les Cases d'Alcanar, a Sant Carles de la Ràpita i a l'Ametlla de Mar les flotes pesqueres són considerables i molt renditives.

Certament, les terres catalanes de l'Ebre tenen un caire particularíssim, determinat pel gran riu. És singular la panoràmica agrària. Ho és, també, la seva fusió amb la mar. Igualment es constata en la fesomia de cada ciutat, de cada vila, de cada poble. Riba-roja, Ascó, Miravet, Xerta, són grans d'un rosari d'aigua inesgotable, generosa, vital. Tortosa -capital preclara de tota la conca- posseeix una força històrica, centrífuga, tremendament operant. Amposta regeix la comarca de la riba dreta amb encertada visió de futur. Sant Carles, finalment -port de mar-, clou, al sud, la fantàstica representació que l'Ebre escenifica.

Joaquim Cases (1911)

COM TREBALLAR UN TEXT INFORMATIU?

Ara, a partir del text que has llegit, assenyala la resposta correcta:

· Un text informatiu ens
a- proporciona una informació
b- dóna una opinió

· Qui escriu un text informatiu
a- fa una crítica personal
b- es manté al marge i simplement informa.

· El tema i les idees d´un text informatiu han de ser
a- complicats perquè ningú no els entengui.
b- Clars i breus.

· El títol d´un text informatiu
a) ens indica de què tractarà aquest text.
b) Només fa referència a una part del text.

Amb tot el que has après sobre el text informatiu, pensa i escriu un text d´aquesta mena sobre el reciclatge del paper. Recorda que cal seguir un ordre en la redacció i que les idees exposades han de ser breus i clares.

· Per poder fer aquest text, pot ser útil el vocabulari següent: fusta, arbres, boscos, tallar, explotar, paper, carró, contenidors, reciclar…..

· Algunes de les idees que es poden expressar són:
1.-Tipus de material que pot ser reciclat.
2.-De quina manera es pot reciclar el paper i el cartró.
3.- Quina és la finalitat del reciclatge.

TÍTOL:----------

PRESENTACIÓ----------

IDEES

1.----------

2.----------

3.----------

EXEMPLES DE TEXTOS INFORMATIUS.

Prefilatèlia Tortosina

Quasi tots de menuts, hem col·leccionat segells. Encara recordo aquells àlbums que la senyora Cinteta –grossa blanca i tremolosa com un flam- venia a la primitiva llibreria de Voltes, al carrer de l'Àngel. I recordo el segell d'un milió de marcs de l'alemanya de la depressió, i el perfil del rei d'Anglaterra a la colònia de Gibraltar, i els estilitzats ocells japonesos, i els portadors negres, i els ullals de marfil dels països africans, i els avions a hèlice del Brasil. "brazil. 15 cruzeiros". I "Magyar", que volia dir Hongria... Igual que les novel·les de Salgari i de Verne, aquella filatèlia, elemental i barata i d'enganyifa, va alimentar – com els cromos dels jugadors del Barça- els somnis de la nostra infantesa.

Però abans d'haver segells també circulaven les cartes. Simplement, en lloc d'un segell, les cartes portaven una marca: una marca que anava canviant durant el transcurs dels anys. L'estudi d'aquestes diverses marques estampades sobre les cartes és el que avui constitueix l'objecte de la Prefilatèlia.

Pel que fa a Espanya hi ha un llibre capital, d J. Guinovart i M. Tizón, que delimita exhaustivament el tema: ***Prefilatelia Española. Estudio de las marcas postales de España y sus dominios de Indias. Siglos XVIII y XIX.*** (Dos volums. Barcelona, 1971). Els autors divideixen l'Estat espanyol en 31 demarcacions, i a Catalunya li assignen la número 5.

Les marques prefilatèliques més antigues del principat són del 1717. A Tortosa van del 1720 al 1854, i n'hi ha onze de diferents. Recordem que el primer segell del món és de Gran Bretanya, del 1840. I el primer d'Espanya, el famós i bellísim 6 quarts negre, del 1850. Recordem també que el primer catàleg universal fet a la península és del 1864, imprès a Barcelona per Josep M. Vergés, el qual, per cert, no té res a veure amb mi.

Amant de les coses de Tortosa, el 1976 vaig començar a col·leccionar cartes prefilatèliques de la meva ciutat. Una trentena de cartes no és certament una xifra important, però ja fa goig. A més a més. Un dels avantatges que té la Prefilatèlia és que el contingut de la carta i el sobre són tot una sola cosa. Vull dir que llavors no hi havia sobres. Això ens permet saber, a través de les cartes que en han arribat, de quines coses escrivia la gent, de quin idioma se servien, quines formes de cortesia epistolar s'estilaven. Ens permet, en una paraula, fer el tafaner sobre uns costums i uns temps ja reculats.

Jo, després de llegir-ne una que tinc a la meua col·lecció, em faig preguntes com:Com acabaria la xiqueta? ¿Quin seria el seu destí, entre la ignorància dels metges de l'època i la insalubritat en què vivia, tot i tractant-se de la casa d'un marquès? En tot cas, la Concepción de la carta sembla una dona prou sencera i amb una envejable força interior. Vet aquí, deixant de banda la ciència prefilatèlica, els tresors i curiositats que ens forneix el passat. Certament que aquest no és l'article que hauria escrit un professional, no es reporten en ell cap nova MP ni cap varietat de les ja conegudes. Ha estat simplement –i així ho desitjo- un amable passeig per altres temps i altres circumstàncies.

Gerard Vergés i Príncep

Nascut a Tortosa el 7 de març del 1931.

Doctor en farmàcia. Analista clínic.

Escriptor i poeta.

Premi Carles Riba 1981 – Josep Pla 1985

PROPOSTA D'ACTIVITATS:

1- Troba la idea principal.

2- Què portaven les cartes abans d'haver segells?

3- D'on és el primer segell del món?

4- I el primer segell d'Espanya?

5- L'autor del text, Gerard Vergés, què va començar a col·leccionar, el 1976?

6- Què ens permet saber, segons l'autor, a través de les cartes?

*** Podeu trobar més exemples de textos informatius en el format CD-ROM.**

TEXTOS EXPOSITIUS

RESUMS

QUE ÉS UN RESUM?

Resum: Exposició resumida d'un assumpte, d'una matèria, etc. El resum d'un discurs. Un resum històric. | en resum loc. adv. Resumint, recapitulant.

COM TREBALLAR-LO A CLASSE?

De les bèsties que els acompanyaven i els donaven ajut, ens n´ocuparem també, car s´ho mereixen. En primer lloc hi havia un gos, Fidel, que Joan tenia ja de solter. Fidel, fent honor al seu nom, era la pròpia fidelitat; era afectuós amb els amos i aspre amb els estranys, però la seva virtut principal consistia en la seva habilitat per a la cacera. Fidel, en efecte, sortia de cacera gairebé cada dia, i quan no ho feia amb l´amo ho feia tot sol, com el gos de la faula, i rara era la vegada que tornava sense presa. S´endinsava pels prats i pels senillars, o pels marges dels desaigües, trabucats de caus, i tornava amb la rata a la boca, caçava en hores de pacient espera apostat dintre el canyar. Quan hi havia cacera als estanys, a penes sonava el

primer tret, Fidel dreçava les orelles i sortia disparat en la direcció d´on procedia. Aquell dia era segur que havia de tornar amb la fotja o el xarxet, i a vegades amb un ànec dels molts que, tocats pels trets, cercaven, ferits, el refugi de les espessors. En tals ocasions, Fidel solia fer tres o quatre viatges. Arribava corrents, amb l´ocell penjat de la boca; buscava l´amo i, bellugant la cua alegrement, li depositava la presa als peus; després esperava la carícia o el bocí de pa amb què el solien premiar. No volem dir amb això que no se li´n perdés alguna pel camí (per al Joan, naturalment), perquè la virtut sempre va relacionada amb la necessitat. Ell estava a dieta massa sovint, i portava tanta estona la presa i tan a prop del clamor de l´estómac!

Això no obstant, en la majoria dels casos la portà fins a la fi, virtut que potser, en les mateixes condicions hauria mancat a molts homes. Quan no aconseguí res acudia tard a la barraca –generalment a l´hora de menjar, quan la fam l´apressava- entrava mansament i capçot i s´ajeia en un racó, d´on no es movia fins que l´amoel cridava per a donar-li el plat de les sobres. Llavors mirava encara Joan, no atrevint-se a començar, com si el turmentés la consciència de no haver-lo merescut.

Mai no anava sobrat, ja ho hem dit: les menjades eren breus i hi havia pocs ossos. Si per meravella en queia algun, venia tan net i escurat, que quedava llest de seguida. Amb tot, Fidel tenia tanta tirada a la barraca, que, a jutjar per les seves demostracions, no l´hauria canviada pel palau d´un rei. Sentia afecte per la mestressa, però en sentia encara més per Joan. El tenia tan poc avesat als afalacs, que només amb passar-li la mà pel llom el feia embogir d´alegria. Darrera la carícia es posava a córrer desenfrenadament, i voltava repetides vegades entorn de l´era, i s´arribava fins al camí, i tornava d´allí disparat com si el perseguissin fúries invisibles i llançant lleus i alegres grinyols. Bastava una paraula del Joan per a fer-lo tornar a l´instant a la seva quietud d´abans.

Aleshores s´acostava a un costat de l´era amb el cap sobre les potes del davant i mirant-lo, com si esperés un senyal del seu amo per a tornar a córrer i saltar follament per les eres.

Sebastià Juan Arbó
Terres de l´Ebre

1) Llegiu atentament aquest fragment de Terres de l´Ebre, novel·la en què Sebastià Juan Arbó ens narra acuradament la història de tres generacions de pagesos que, al llarg del segle XIX, lluiten per sobreviure al delta de l´Ebre.

2) Busqueu al diccionari el significat dels següents mots del primer paràgraf: senillars, fotja, xarxet.

3) Expliqueu el significat de la frase següent, treta també del primer paràgraf: ¨No volem dir amb això, que no se li´n perdés algun pel camí (per al Joan, naturalment), perquè la virtut sempre va relacionada amb la necessitat.

4) Del que l´autor ens narra en el primer paràgraf d'aquest text, feu-ne un resum en quatre línies.

FITXA DEL LLIBRE

Per treballar els resums a classe podem buscar llibres de lectura per als alumnes i fer-los completar aquesta fitxa:

1. DADES BIBLIOGRÀFIQUES:
Títol del llibre:
Autor/a:
Il·lustrador/a:
Editorial:

Col·lecció:
Any i lloc d'edició:

2. DE QUÈ PARLA EL LLIBRE?

3. ON PASSA L'ACCIÓ?

4. QUAN PASSA L'ACCIÓ?

5. DESCRIU BREUMENT ELS PERSONATGES PRINCIPALS:

6. RESUM DE L'ARGUMENT:

7. T'HA AGRADAT? PER QUÈ?

EXEMPLES DE RESUMS

RESUM SORTIDA AL DELTA

Del 8 al 12 de novembre els nois i noies de cicle superior de Primària vàrem anar al camp d'aprenentatge del Delta de l' Ebre a Sant Carles de la Ràpita.
Varen ser uns dies fantàstics en els que vàrem gaudir de totes les coses que ens oferia aquest espai natural i d' estones de joc i festes de terroríficsvampirs i màgics bruixots.
Els aspectes treballats durant l' estada es vàrem agrupar en cinc grups:
- Dia d' arribada, orientació i descoberta del lloc.
- Dia del riu amb un divertit viatge en barca des de l' illa de Gràcia a la desembocadura observant mitjançant un joc de diversos aspectes del riu: vegetació, fauna diferents característiques de l' aigua (llum, profunditat, salinitat…) etc.
- Dia de les llacunes i arrossars desconegut amb bicicletes que ens permetia aturar-nos a diferents llocs i observar experimentar i recollir mostres del que observàvem.
- Dia del mar, .. que va començar a les sis del matí ! amb l'anada a veure con sortien les barques de pesca. Després d' un bon esmorzar i descans la pluja va impedir continuar amb al programa que vàrem substituir per la visita A L' ECOMUSEU i CAMBRA ARROSSERA.
- Vàrem tancar la setmana amb un joc entre la ficció i la realitat sobre el passat i el futur del Delta.

Cada tarda anàvem al laboratori de Poblenou on amb molta diversitat de materials observàvem i trèiem conclusions de les mostres que havíem recollit en els recorreguts dels dies.
Tota una bona barreja d' experiències noves que segur que recordarem sempre!

CLASSES DEL BRUIXOT I VAMPIR (5è i 6è)

ESQUEMES

QUE ÉS UN ESQUEMA?

Esquema: Conjunt de les línies principals d'un dibuix. | FIG. Conjunt de les línies principals d'una teoria, d'un discurs, d'un projecte, etc. || Proposició redactada en forma per a ésser posada a la deliberació d'un concili. || Representació gràfica de les lleis de variació de certs fenòmens, dels aspectes dels planetes en un moment donat. | Forma sota la qual hom es representa un concepte intel·lectual.

COM TREBALLAR-LO A CLASSE?

Per saber com fer un bon esquema hem de saber trobar les idees principals.

ALGUNES ACTIVITATS PER EXTRAURE LES IDEES PRINCIPALS

1- Idees principals a partir d'imatges
2- Idees principals a partir de llistes de paraules
3- Idees principals de textos curts
4- Idees principals implícites i explicites en paràgrafs
5- Idees principals en text

1- Idees principals a partir d'imatges
A partir de l'observació d'una imatge, dibuix, il·lustració... cal trobar la frase que l'explica millor (la que en dona una informació global o més completa).

Per exemple:

Quina és la frase que explica mes bé tot el dibuix?
a) Un mussol està mirant atentament.
b) Els troncs dels arbres són gruixuts.
c) En els boscos hi ha vida.
d) Es pot veure arbres i un mussol.

2- Idees principals a partir de llistes de paraules
* Es donen unes llistes de paraules i, per generalització, s'ha de saber trobar el tema que emmarca cada llista. Per exemple:
dòmino Rínxols d'or una princesa lluç
parxís Els tres porquets un rei llobarro
dames La caputxeta vermella un gegant truita
cartes Ton i Guida una bruixa verat
escacs L'Espardenya un follet turbó
quinto La ventafocs una madrastra tonyina
_____ _____ _____ _____

El tema és

* També es pot fer el procés invers. Es donen temes (o es trien entre tots) i cal escriure una llista de paraules que hi tinguin relació. Per exemple:
Estris de cuina, peces de vestir, oficis, parts del cos…….
....
....
....
....
....
....

3 – Idees principals de textos curts
· Es tracta de trobar la idea principal d'un text curt. Per exemple:

Text: La Maria, que viu a la plaça Mercadal, s'ha tallat els cabells molt curts a la perruqueria que van inaugurar ahir.

De qui tracta el text?
Què en diu?
Quina és la idea principal?

* També podem fer el procés invers: fer créixer una frase a partir de la idea principal. Per exemple:

Idea principal: Un vaixell surt del port.
Què diu la frase?

Expansió de la frase: Un vaixell surt
del port

4 – Idees principals implícites i explicites en textos curts
* Buscar la idea principal implícita en un text curt. Es donen unes frases i cal triar la que conté la informació més completa. Per exemple:

1) Al Pirineu es pot esquiar. A les platges de la Costa Brava es neda, es navega i practica submarinisme. A les ciutats s'hi juga a bàsquet, a hoquei, a futbol i a altres esports. Actualment, a la muntanya s'han posat de moda els esports d'aventura com el parapent, el ràfting, el ponting, la baixada de barrancs... Al delta de l'Ebre es pot anar en bicicleta.

Tria la frase que conté la informació més completa:
a) A les ciutats es poden fer moltes activitats esportives.
b) A Catalunya es poden practicar molls esports.
c) La platja ens ofereix molts mitjans per fer esport.
d) Hi ha molta afició a anar a esquiar al Pirineu.

2) A la fi arribà el dia. Tot estava preparat, ja havien penjat els decorats i distribuït els mobles a l'escenari. Els vestits eren a punt i tothom sabia molt bé el paper a l'obra.
Cinc minuts abans de començar, al Miquel li va venir mal de panxa, la Roser no trobava els barret, el Jordi no recordava que havia de dir i l'Anna tremolava com una fulla.

De què i de qui tracta el text?
Què en diu, el tema?
Quina és la idea principal?

3) Era una cosa gran i espaiosa, envoltada d'un jardí sempre verd. Per entre l'herba del jardí creixien flors de tots els colors de l'arc de sant Martí, arbres fruiters que a la primavera es vestien de rosa i blanc. Els ocells jugaven a les branques i l'omplien d'alegria amb la seva cantarella de melodia dolça i refilada.

De què o de qui tracta?
Quina frase conté la idea principal?

* Buscar la idea principal explícita en un paràgraf. Es dóna un paràgraf i s'ha de subratllar i escriure la frase que conté la idea principal. Per exemple:

Una vegada, ja fa molts anys, un pagès del Montseny que tenia un magnífic ramat de vaques rosses, va voler anar a Holanda a veure com hi feien els famosos formatges holandesos de bola, per si ell després podia fer el mateix al seu mas de Viladrau .

De què o de qui tracta?
Quina frase conté la idea principal?

5 - Idees principals en textos
Es presenta un text i s'ha de buscar:
a) La idea principal de cada paràgraf.
b) La idea principal del text.
c) Un títol per al text (cal recordar que el títol està condicionat per la idea principal).

Per exemple:
Els parcs són com uns oasis en el desert àrid de la ciutat. Els ciutadans hi passegen, llegeixen, descansen i respiren un aire més pur i menys contaminat.
També serveixen perquè els nens hi juguin sense perill i els grans no hagin d'estar constantment vigilant-los, perquè no hi circulen motos ni cotxes.
Els parcs necessiten atencions especials. Cal regar i esporgar les plantes i els arbustos perquè creixin més bé. No són únicament els empleats municipals qui se n'han d'ocupar. També nosaltres, que els utilitzem i ens en beneficiem, hem de tenir-ne cura o, si més no, respectar-

los. Per tant, cal fer cas del que diuen els cartells i de les indicacions dels empleats municipals. A moltes ciutats ha minvat la contaminació de l'aire amb la creació de parcs i jardins. Per això, no es cap exageració dir que els parcs són els autèntics pulmons de la ciutat.

EXEMPLES D'ESQUEMES

*** Podeu trobar més exemples d'esquemes en el format CD-ROM.**

TEXTOS EXPOSITIUS

QUE ÉS UN TEXT EXPOSITIU?

Text Expositiu: text amb el propòsit de transmetre coneixements sobre un determinat tema.

Malgrat que l'exposició adopta formes molt distintes segons el tipus de tema tractat, l'estructura bàsica sol ser la següent:

Títol: És una paraula o frase curta que respon a la pregunta, de què tracta el text?

Introducció: Es presenta el tema. Pot incloure definicions, antecedents, origen, motius...

Desenvolupament: És la part central del text. Pot incloure estructura, composició, qualitats, classificació, funcionament, fases (si és un procés)...

Conclusió: Quan el text és molt llarg, hi pot aparèixer un breu resum de les idees principals. Aquestes parts no sempre apareixen d'una manera clarament identificable.

Imagina que...

- T'encarreguen un article titulat "Les aficions dels joves" per a la revista del teu centre.

- Un amic amb qui mantens correspondència et demana que en la teva pròxima carta li expliquis detalladament què és el futbol: els seus orígens, les regles de joc, els jugadors més destacats...

En aquestes tres situacions hauries d'escriure un text expositiu.

COM TREBALLAR-LO A CLASSE?

COM ES FA UNA EXPOSICIÓ ORAL

PREPARACIÓ
En primer lloc s'ha d'elaborar un esquema que contingui els punts bàsics de l'exposició en forma de títols. Aquest esquema ha de servir de guia en el moment de l'exposició. Cal assajar en veu alta l'exposició, memoritzar-la i comprovar que la durada s'ajusta al temps indicat. L'exposició ha de constar de tres parts: introducció, desenvolupament i conclusió.

Introducció: motiu de l'exposició. Tema i interès del treball, etc.

Desenvolupament: explicació de les diverses informacions o idees. Argumentació del que s'afirma.

Exemples: il·lustracions, gràfics, anècdotes, etc.

Conclusió: síntesi de les principals idees que es dedueixen de l'exposició. Què suggereix el tema presentat, etc.

REALITZACIÓ

- S'ha de fer l'exposició oral sense llegir i amb l'ajut de l'esquema preparat anteriorment.

- S'ha de parlar a poc a poc, amb fluïdesa i naturalitat, i amb un to de veu ben audible.

- L'exposició ha de ser clara, interessant i sintètica.

- En fer l'exposició, cal mostrar-se convincent.

- Cal ajustar-se al tema tant com sigui possible sense caure en la repetició.

EXEMPLES DE TEXTOS EXPOSITIUS.

EL RETAULE DE LA VERGE DE L'ESTRELLA

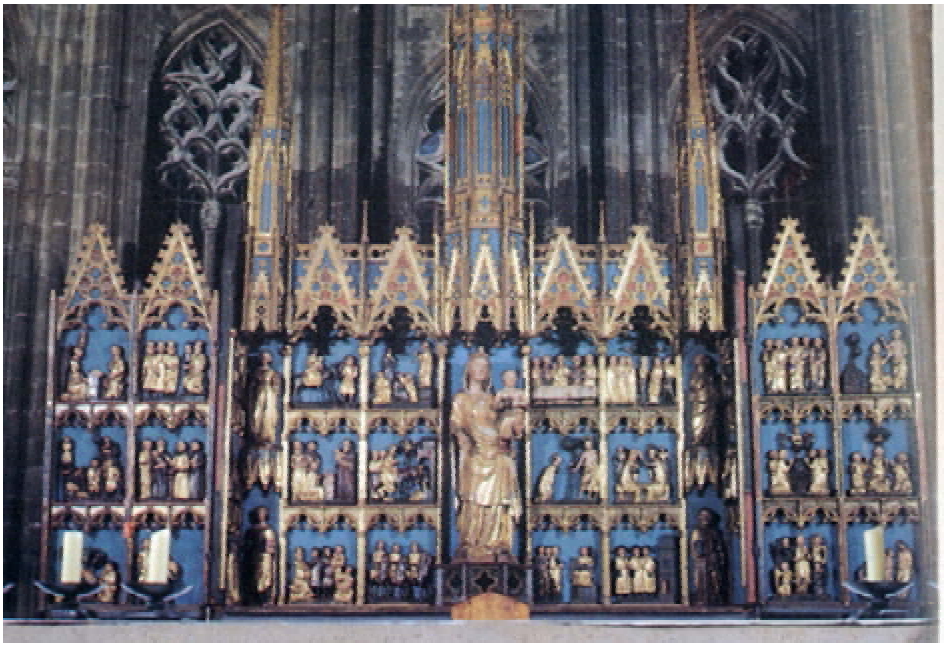

** "La Catedral de Tortosa" Publicacions de la diputació de Tarragona, 1990.*

En ocasió de la festa major de Tortosa, m'ha semblat adequat fer un apropament a una de les peces d'art medieval més importants que tenim a la nostra ciutat: el retaule de la Verge de l'Estrella. Obra restaurada que es troba a l'altar major de la catedral, ja des de mitjans del segle XIV, data de la seva construcció, presidia la seu anterior.

Estilísticament, el Retaule de la Verge de l'Estrella s'inclou dins del corrent italianitzant, caracteritzat per la recerca de la volumetria, la reducció de les proporcions dels cossos i la simplicitat expressiva. El treball escultòric d'aquesta obra s'apropa al treball d'orfebreria i al de les arquetes d'ivori franceses i italianes dels segles XIII i XIV. Podem citar com a exemples ***concrets el Cofanetto con le Storie della Castellana di Vergi***, fet a Bologna a la primeria del segle XIV, i el Políptic de ***la Verge i el nen del Museo Cívico Medievale de Bologna***, de la primera meitat del segle XIV.

Quan contemplem el conjunt escultòric, observem que la disposició de les escenes no segueix cap fil argumental, la qual cosa ens fa pensar que les escenes estan desordenades. Alguns estudiosos pensen que el desordre prové de quan es va repintar el retaule al segle XVI.

El tríptic de la Verge de l'Estrella, com la majoria d'obres religioses d'aquest tipus, informava els creients de les veritats del dogma. Per aquesta raó la iconografia de les escenes es més aviat de caire popular.

La figura més important del retaule és la Verge central, anomenada de l' "Estrella". Aquesta imatge, està dempeus i porta el nen Jesús. Tant la mare com el fill miren el creients amb una expressió hieràtica que recorda les imatges del segle XIII. Durant el segle XIV, es dóna una expressivitat més gran a les imatges de la Verge i el Nen: és usual trobar-los mirant-se tendrament o intercanviant gestos afectuosos.

La Verge, portà en una mà, una estrella (només per les festes més assenyalades)

Per acabar aquest brevíssim comentari, m'agradaria assenyalar la presència del monstre "Gorgoneion" en l'escena de la baixada de Crist als llimbs. Aquesta figura ja es troba en els Apocalipsis Normands del segle XII, i també en el Beato de San Andrés del Arroyo.

La nostra intenció es subratllar la importància d'una peça notable que conté la nostra Seu. Creiem que la Festa Major és una bona ocasió per visitar-la i poder-la contemplar.

Jordi A. Carbonell i Pallarès. Neix a Tortosa el 16 de setembre de 1963.

Es llicencia en Geografia i Història. Doctor en Història de l'Art. Escriptor i conferenciant. És autor del llibre Francesc Gimeno. Barcelona.

Diccionari Ràfols-Edicions Catalanes. 1989

PROPOSTA D'ACTIVITATS

1- Què ha visitat l'autor del text, durant la festa major?

2- Vocabulari:

Recerca:

Volumen:

Reducció:

Proporcions:

Simplicitat:

Orfebreria:

Arqueta:

Iconografia:

Escenes:

3- La disposició de les escenes. Segueix un fil argumental?

4- De quan pensen que prové el desordre els estudiosos?

5- De què informa als creients?

6- La imatge de la Verge de l'Estrella, en quina posició està?

7- On miren la mare i el fill?

8- Feu grups de 4 en 4, i dibuixeu el retaule. Després feu un mural per penjar-lo al passadís del col·legi.

*** Podeu trobar més exemples de textos expositius en el format CD-ROM.**

TEXTOS PERCEPTIUS

RECEPTES DE CUINA

QUE ÉS UNA RECEPTA DE CUINA?

Recepta: Indicació sobre la preparació de certs medicaments, de plats de cuina, de tints, etc. || Prescripció facultativa.

COM TREBALLAR-LA A CLASSE?

Prepareu a classe qualsevol de les receptes d'exemple que hi ha en aquest apartat.

EXEMPLES DE RECEPTES DE CUINA.

RECEPTA: SUQUET DE PEIX

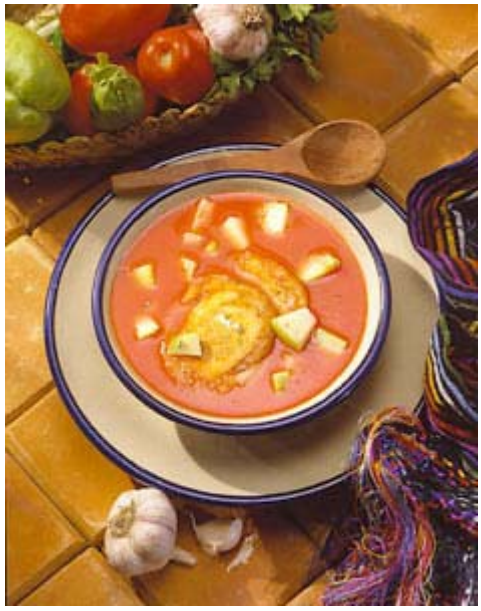

INGREDIENTS:(PER A 4 PERSONES)
4 sèpies petites
4 escamarlans
4 palaies
4 llangostins(ben grans)
4 lluços
4 molls
1/4 de musclos
1/4 de grumolls
Per la picada:
4 galls d'all
ametlles
una mica de pa torrat
julivert
tomàquet
**És recomanable que com més peix s'hi posi millor.*

PREPARACIÓ:
1.-S'han de fregir les sèpies, els llagostins i els escamarlans. També es bullen els musclos i els grumolls.
2.-Després fas la picada.
3.-Poses l'oli al foc. Quan l'oli estigui ben roent, hi tires la picada.
4.-Ben acabat hi afegeixes aigua i un rajolí de vi blanc.
5.-Al cap d'una estona tires la sèpia i al acabar el peix.
6.-En un recipient a banda hi poses els musclos i els grumolls i quan estiguin ben oberts els hi treus la closca de dalt.
7.-Quan el suquet de peix estigui quasi cuit fiques el marisc fent-ho com a decoració.
8.-Si hi ha poc suc a la graella hi poses el suquet del marisc i hi farà un sabor encara més bo.

*** Podeu trobar més exemples de receptes de cuina en el format CD-ROM.**

NORMES

QUÈ ÉS UNA NORMA?

Norma: Regla a seguir en fer alguna cosa, a què hom ha de subjectar el seu capteniment, etc. Procedir segons les normes, sense norma. Seguir, transgredir les normes. Normes de conducta. Prendre norma d'algú. Servir de norma. || En els espais vectorials dotats d'un producte escalar, longitud d'un vector. | PER EXT. En un espai vectorial qualsevol, funció que assigna a cada vector un escalar i que té les mateixes propietats que la longitud. || En gram. normativa, precepte referit al bon ús fonètic, morfològic, sintàctic, etc., d'una llengua

COM TREBALLAR-LA A CLASSE?

· Us proposem un **DEBAT:** heu de preparar, per grups, una petita explicació del que penseu sobre les normes de l´escola. Heu de valorar per a que serveixen i quina és la seua finalitat.

També cal que penseu què passaria si no existissin, si serieu o no responsables, si l´escola tiraria endavant, etc….

· Quan cada grup hagi preparat la seua explicació, les llegireu públicament; i després, quan tots els grups ho hagin fet, demanareu la paraula i donareu la **VOSTRA OPINIÓ DEL QUE FINS ARA S´HA DIT**.

· Cal que respecteu el torn de paraules i que feu cas del moderador del debat. Convé que arribeu a una conclusió.

ORGANITZEM LA INFORMACIÓ

· Valorem el civisme en la interpretació dels senyals o codis, que trobem dins del col·legi o fora del col·legi.
· L´educació ens ajuda a conviure millor.
· Les normes de trànsit regulen la circulació de les persones i dels vehicles.
· Tothom ha de seguir unes normes per no molestar-se els uns als altres.
· Interpretem els senyals i creem codis a la nostra classe, per poder treballar millor.

EXEMPLES DE NORMES

NORMES EN ELS JOCS

Nom del joc: assassí

Objectiu: "matar" els altres jugadors
Espai: al pati o a la classe
Material: paper i bolígraf
Nombre de jugadors: de 6 a 15
Temps: uns 20 minuts
Edat: a partir de 10 anys
Disposició: en rotllana
Descripció del joc: Els nens seuen en rotllana al terra. Es prepara un paper per a cada nen. A un dels papers hi dirà assassí, a un altre policia. Es mesclen els papers i cada nen n'agafa un. El que té el paper del policia ho ha de dir. L'assassí ha de "matar" els altres guinyant l'ull. El policia ho ha de descobrir abans que tots estiguin "morts"
·**Variants:**L'assassí pot triar un còmplice, traient la llengua a un dels seus companys.

Nom del joc: arrencar cebes

Objectiu: fer força per arrencar les cebes
Espai: al pati
Material: cap
Nombre de jugadors: de 4 a 15
Temps: uns 15 minuts
Edat: a partir de 10 anys
Disposició: asseguts al terra en filera
Descripció del joc: Els jugadors s'asseuen al terra un davant l'altre i ben agafats per la cintura. Un altre jugador es queda dret i fa de pagès que arrenca les cebes. Ha de fer molta força i estirar els companys pels braços un a un. Quan ja ha arrencat una "ceba", la "ceba" arrencada ajuda al pobre pagès, ficant-se darrera, agafat per la cintura.
Variants: Asseguts sobre un banc. Fent petites estirades.

Nom del joc: gat ferit

Objectiu: atrapar als altres
Espai: al pati
Material: cap
Nombre de jugadors: de 10 a 20
Temps: uns 30 minuts
Disposició: escampats pel pati
Descripció del joc: Els nens corren pel pati. Un d'ells és el que paga i ha de perseguir als altres. Quan toca a algú aquest ha de pagar però amb la mà al lloc on l'altre l'ha tocat.
Variants: Saltant amb els peus junts.

ENSENYAR UN TREBALL MECÀNIC

QUÈ ÉS UN TREBALL MECÀNIC?

Escrit per explicar com s'usa o com es fa alguna cosa.

Imagina que...

Avui et toca fer el dinar però has de sortir per un motiu urgent. No pots anar-te'n sense explicar-li al teu germà en una nota com s'han de fer els espaguetis.

Vols enviar-li un e-mail a un amic.

En totes dues situacions et seria útil conèixer com és el text instructiu.

Les **INSTRUCCIONS** serveixen per explicar com s'usa o com es fa alguna cosa.

EXEMPLE PER A TREBALLAR-LO A CLASSE

Taller de papiroflèxia

Got de paper

Seguiu aquests pasos

És una de les figures més simples en papiroflèxia, molt fàcil de plegar i molt útil per a poder beure aigua d'una font.

El paper és bo per a aguantar diferents classes de begudes i, quan l'acabem de fer sevir, la mateixa escalfor de la butxaca ens el torna a eixugar i el deixa a punt per a poder-lo utilitzar de nou.

Si el fem més gran, el podem fer servir de barret.

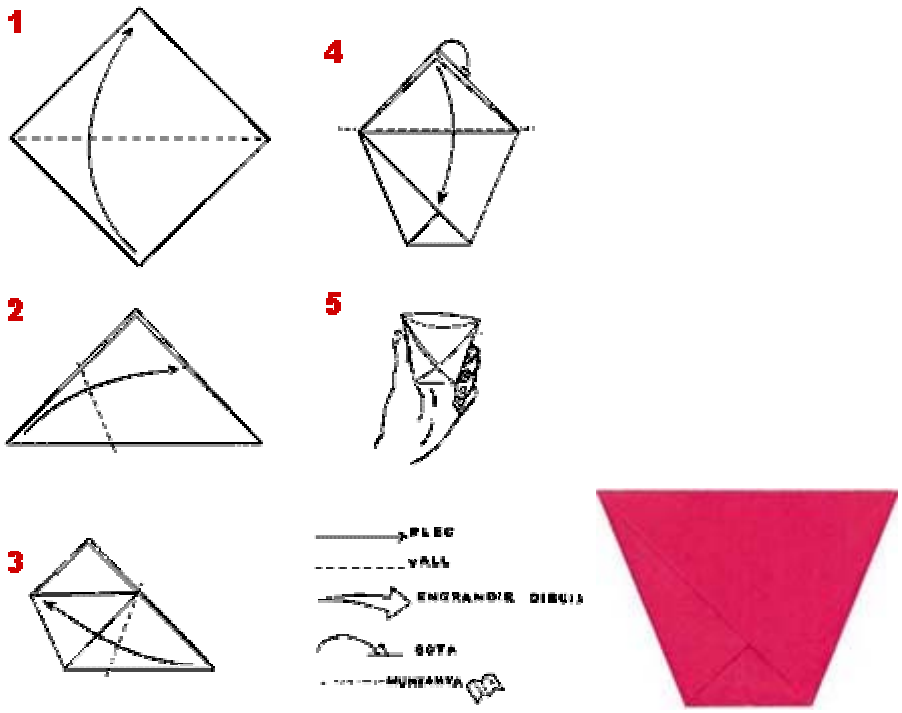

*** Podeu trobar més exemples de treballs mecànics en el format CD-ROM.**

TEXTOS DESCRIPTIUS

TEXT DESCRIPTIU

QUÈ ÉS UN TEXT DESCRIPTIU?

Text Descriptiu: escrit per caracteritzar persones, objectes o llocs, responent a la pregunta ¿com és?

Imagina que...

- Has perdut l'estoig de colors i has d'explicar a un company com és per que t'ajudi a buscar-lo..

- En un examen, has de definir diversos conceptes.

En totes dues situacions necessitaràs saber fer una descripció

La **DESCRIPCIÓ** serveix per explicar amb claredat i precisió el significat d'una cosa. El que has d'aconseguir és contestar la pregunta, què és?

COM TREBALLAR-LO A CLASSE?

Dins del tractament de la llengua a través de la tipologia de textos, un dels treballs més difícils a realitzar bé, és el de la descripció.

1.- Es treballa la descripció de persones i coses. Aquesta descripció es treballa com una seqüència dins del treball del conte.

2.- Després , el retrat, seguint els continguts del segon nivell de concreció.

3.- Descripció d´objectes. El tractament més apropiat és el de racó.

4.- El nivell d´aprofundiment a cada cicle, va paral·lel al desenvolupament de les altres tipologies textuals.

PROPOSTA DIDÀCTICA

Per tal d'aprofundir i donar continuïtat al treball de la descripció d'un personatge endegat a cicle inicial, el cicle mitjà proposa una unitat didàctica sobre el text descriptiu concretament del retrat.

La finalitat d'aquesta proposta didàctica és que els i les alumnes de cicle mitjà ampliïn els seus coneixements d'expressió escrita i que aquests aprenentatges els ajudin a progressar en l'elaboració de descripcions de personatges, i més concretament en el retrat.
Donat el cos que aquesta unitat presenta, hem decidit de seqüenciar les activitats d'ensenyament-aprenentatge en una sessió setmanal durant el primer i segon trimestre de cicle mitjà i aplicar-la alternativament (curs sí, curs no) per evitar repetir-la amb els mateixos alumnes.
Per elaborar-la es van tenir en compte totes les observacions recollides en l'autoinforme de l'avaluació interna del curs anterior . S'ha posat especial atenció en aquells ítems que van obtenir resultats més baixos com són els referents a: estructura del text descriptiu (ordre que ha de seguir un retrat tan a nivell formal com a nivell de contingut), puntuació, connectors i lèxic.

La unitat, però, engloba tots els continguts relacionats amb les propietats textuals i temporitzats a nivell de programació, aquests són: adequació, coherència, cohesió, correcció, normativa i presentació.

Pel que fa a l'avaluació del retrat s'ha seguit el següent pla d'avaluació:

- **Avaluació inicial**. Els i les alumnes van descriure un company/a de la classe sense cap pauta ni orientació.
A partir d'aquestes descripcions es van fer una sèrie d'activitats per millorar. El primer pas consistia en reconstruir una descripció proposada de Donya Antònia, (la mestra del llibre ¨terra matria: de J.J. Rovira, per tal de veure l'ordre que feia servir l'autor quan descrivia . A partir d'aquesta activitat, els i les alumnes s'adonen que el primer pas per a descriure un retrat és ordenar les idees. Perquè quedés constància d'un ordre a seguir es pengen a l'aula uns rètols explicatius. Aleshores els i les alumnes revisen les seves primeres descripcions i les reescriuen seguint els rètols explicatius.

- **Avaluació formativa**. Es descriu el protagonista de la pel·lícula ¨Harry Potter¨. Les activitats prèvies a la descripció van ser: visualització del film, presa d'apunts i esborrany. Quan el text ja semblava enllestit van completar una graella d'autoavaluació per veure si el text complia una sèrie de condicions i si hi mancava alguna informació necessària. Posteriorment reescrivien el text.
A partir d'aquí es va fer un treball sobre puntuació, connectors, lèxic, amb comparacions i frases fetes.

- **Avaluació final:** els i les alumnes s'autodescriuen. Per elaborar l'autoretrat gaudeixen de tot el material que han treballat i d'una fotografia pròpia. Omplen una graella d'autoavaluació per valorar els autoretrats.
Les produccions escrites de l'alumnat s'han avaluat seguint la graella d'un barem analític per a l'avaluació d'un text descriptiu.

Al cicle superior es pretén donar una continuïtat al treball més ampli realitzat a cicle mitjà. En el nostre cas fem incidència en la descripció referida a l'objecte.

Per començar es plantegen durant el primer trimestre unes sessions que serviran d'introducció a la descripció en general i també es presenta l'estructura de la descripció de l'objecte en particular.
A partir d'aquí es fa una exploració inicial que ens serveix d'avaluació a partir de la qual treballem de manera flexible els apartats que quedin més fluixos.
Sota el guiatge del/la mestre/a s'aniran realitzant les activitats de treball previ:
. Expansió de frases
. Camp semàntic
. Adjectius
. Comparacions
. Sinònims i Antònims
. Connectors

Durant el segon trimestre centrem el treball en l'estructura del text descriptiu amb unes activitats que seran en primer lloc més pautades i després ja més lliures.
Dins d'aquest bloc d'activitats en trobem unes que es poden realitzar utilitzant les noves tecnologies (via internet).
Muntarem un racó en la classe, de manera que l´alumne/a podrà accedir-hi de manera autònoma tot gaudint-hi.
En aquest racó l'alumne hi pot trobar: jocs diversos, diferents models de descripcions, fotografies i dibuixos d'objectes que els serviran de suport per tal d'elaborar les seves descripcions.

El que es pretén amb aquest recull de models és fer adonar als xiquets/es que les descripcions normalment no es troben aïllades sinó inserides en altres contextos. I al mateix temps és important que s´adonin que, tot i que hi ha descripcions que no segueixen l´ordre estructural que els hem donat, no deixen per aquest fet d´acomplir la funció bàsica de la descripció.

· **FRASES DESCRIPTIVES**

A partir de les làmines, un alumne observa i diu una frase que descrigue algun dels elements. Després la passa al seu veí i aquest repeteix la frase del seu company i n´afegeix una altra…….

a)Paisatge
· Quin moment del dia és (matinada, tarda, capvespre…..)
· Quin temps fa (si fa sol, si hi ha núvols, si plou, neva o fa vent….)
· Què hi ha (si hi ha arbres, muntanyes, rius, cases, pobles…i com són)
· Quina època de l´any ´s (primavera, estiu, tardor, hivern)
· Quins personatges hi ha (persones, animals…)

b)Retrat
· El seu aspecte general: si és alt, baix, prim, gras.
· La cara (és la part més expressiva). Nas, boca i, sobretot, els ulls.
· Els cabells: color, pentinat.
· Com són els braços, les cames, les mans, els peus.
· Com va vestit/da: roba que porta, complements.
· Què està fent i, potser, com ho està fent.
· Manera de ser: caràcter (és especialment complex).

c)Un moment del dia
· La situació horària (alba, matí, capvespre…….)
· La lluminositat.
· El canvi de colors.
· Les activitats que fan les persones, els animals…

d)Un objecte
· Com és (forma, color, grandària….) i a què s´assembla.
· Dir de quin material és fet.
· Explicar com s´utilitza o per a què serveix.
· Escriure quines coses podem fer amb aquest objecte.

e)Una verdura
· Forma,
· Tacte.
· Què se n´aprofita.
· Com es menja.
· Gust.
· Quan l´acostumem a menjar.
· Color.

f)Objectes de la classe (ampolles, llibres, persones…..). Dir les qualitats de cadascun dels elements. Pot fer-se en grup, i que vagin anotant tot el que van dient.
Es presenten als alumnes diversos objectes i es proposa que els observin durant uns segons. Després, el mestre en retira uns quants sense que ells se n´adonin, i hauran de dir quins són els que falten i els hauran de descriure breument.
g)Fauna i flora del Parc Natural dels Ports de Tortosa-Beseit.

h)Conèixer l´Ebre. De Tortosa a l´Illa de Bous. 43 pàgines. Material elaborat pel Camp d´Aprenentatge de l´Ebre.

i)DIBUIX DICTAT

Un alumne surt a la pissarra i va dibuixant allò que els seus companys descriuen del que veuen en una imatge que ell no veu.

j) Completar una frase amb adjectius
· EXPANSIÓ D´UNA FRASE
· **Exemple**: Una granota neda en un llac. Una granota verda neda molt de pressa en un llac molt tranquil i cristal·lí.

DESCRIPCIÓ D´IMATGES

Presentar als alumnes la làmina del vapor Anita. El mestre farà preguntes orals.
. Com és?
. Per a què serveix?
. Què fa?
. Què hi ha'
. De què és?

A continuació es presentarà una làmina actual del riu, al seu pas per Tortosa. Caldrà que enumerin els elements que hi apareixen, però amb les diferències de temps, d´activitat, d´època, d´ambient….
Cercar entre tots les diferències que hi ha entre els elements de les dues imatges.

Escriure els elements i fer-los correspondre amb els adjectius que s´hagin dit.

EXEMPLES DE TEXTOS DESCRIPTIUS

EL VAPOR ANITA

L´Anita avarat el 29 d´octubre de 1915, va ser el darrer vapor que es va navegar per l´Ebre; amb ell acaba, per tant, un tipus de trànsit fluvial que va durar més de 70 anys.

Entre 1900 i 1915 va ser propietat de Luis G. Pons i Enrich, propietari també del Ciutat de Tortosa.
Va ser construït íntegrament en cins mesos, als tallers Sales de Tortosa, foneria situada a l´actual barri de Ferreries, propietat de Joaquim Sales i Homedes.
Feia servei regular entre Tortosa i les poblacions del Delta de l´Ebre.

És el vapor del qual tenim notícies, sens dubte perquè és el més recent. Tenia 32 metres d´eslora, 5 de mànega, 2,20 de puntal, un calat de 0,75 i un arquejat de 75 Tn.

Una velocitat màxima de 9 nusos, buc de ferro de 7 mm de gruix, quilla i sobrequilla, dos timons, màquina de doble expansió de 35 HP i 37 revolucions, caldera de 55 CV, dues màquines auxiliars de treure aigua, i capacitat per a 300 passatgers, cabines per a la tripulació, cuina, serveis sanitaris i una cambra per al propietari.

Tenia potència per a remolcar fins a tres llaüts carregats amb 300 sacs cada un.

*** Podeu trobar més exemples de textos descriptius en el format CD-ROM.**

ACTIVITATS FITXES GUIA

ACTIVITATS FITXES GUIA

Els exercicis que proposem, pretenen exercitar l´habilitat de comprendre el significat de textos de diferents tipus. Tinguem present que si la normativa només és un mitjà per a la producció de textos orals i escrits- ja que l´objectiu final és que l´alumne adquirisca un domini pràctic de l´ús de la llengua- és obvi que la comprensió lectora haurà de ser treballada donant-li la importància que té.
Apuntem també que sempre podrà ser útil que el recull de lectures que nosaltres proposem, siga incrementat amb d´altres escollides pels mateixos alumnes, d´acord amb el seu gust personal. Gairebé sempre, a més, caldrà trobar temps per a la pràctica de la lectura setmanal de premsa; per a la lectura atenta i freqüent, de textos literaris; per a practicar l´expressió oral i escrita en diferents registres; per a dur a terme treballs individuals o en equip, sobre temes interessants que resulten motivadors per a l´alumne. Perquè, com tots sabem, està prou comprovat que aquesta pràctica activa i animada de la llengua viva, mai no la podran suplir ni els millors tractats ni la resolució d´exercicis ¨de llibre¨, que sempre pequen de ser més o menys artificials.

1.- Fonètica, ortologia i ortografia. Pel que fa als exercicis de fonètica i ortologia, intentem que els alumnes treballen per a assolir la forma més adequada d´expressió oral, respectant les característiques del propi parlar, i essent conscients de quin marge de variació els poden permetre les diferents situacions comunicatives.

Es domini de l´ortografia s´adquireix principalment mitjançant la memòria visual, gràcies a la lectura atenta, el treball amb el diccionari i l´automatisme gràfic. És evident, que el coneixement progressiu de les regles ortogràfiques, també ajuda força i dóna seguretat. Guiarem l´alumne a l´hora de descobrir les regles en el text, a partir de fer-li anotar sèries de mots en els quals l´alumne observe que es repeteix la mateixa solució ortogràfica. Així per via inductiva, és el mateix alumne que arriba a descobrir la regla.
Durem a terme exercicis de dictat preventiu, d´un fragment d´un text, que en sessions anteriors, ja s´ha llegit i comentat- i si cal copiat- a classe

2.- MORFOSINTAXI . Presentem una tipologia d´exercicis, que faciliten l´assoliment d´estructures morfològiques i sintàctiques del text i dels diferents tipus d´oracions que li donen forma.
Tot això, anirà introduint l´alumne, suaument però sòlidament, en resoldre les diverses situacions d´ús a partir del model de llengua més adequat.

3.- TÈCNIQUES DE L´EXPRESSIÓ I LÈXIC. A l´alumne li convé sobretot el treball amb el diccionari, de tal manera que no li quede cap dubte respecte al significat exacte de cada mot. És imprescindible que l´alumne s´acostume a fer servir correctament el diccionari de definicions, especialment el DIEC, i altres diccionaris de tot tipus.
Aconseguirem enriquir més i més l´expressió dels nostres alumnes si els fem practicar exercicis de multiplicació lèxica (treballs sobre sinonímia i antonímia, derivació i composició….), l´ús de frases fetes. Etc.

Observacions finals

Amb aquestes propostes didàctiques, no hem fet una classificació dels exercicis per nivells, ja que considerem que siga el propi professor del grup, qui analitze i plantege, la conveniència de treballar de cop tots els exercicis o bé de deixar-ne algun per a més endavant, quan vulga emprendre l´ampliació a partir d´un repàs efectuat de manera cíclica.

Bibliografia activitats:

Els exercicis que trobareu a continuació han estat extrets de la següent publicació:

Cruïlla. Curs de llengua i Aïnes. Exercicis de llengua i claus de correcció. Edicions Alambor. Biblioteca Llengua i país . 7. Josep Panisello i Joan Beltran. Juny 2002.

ACTIVITATS D'ORTOGRAFIA

CLASSIFICACIÓ GENERAL DE LES ERRADES D'ORTOGRAFIA

I- Errades d'ortografia natural:
Omissió, addició o transposició de lletres.
Alteració de signes inequívocs
Errades de que – qui, gue – gui i doble rr.
Mala separació en les síl·labes.

II- Errades d'ortografia arbitrària:

B) Casos que depenen del coneixement morfològic dels mots:
Apòstrofs.
Majúscules.
Verbs en infinitiu, pretèrits en ava i gerundis.
Femenins i finals neutres en general.
Plurals.
Pronoms febles.
Ús de la h en les formes del verb haver.

C) B) Casos que es deriven de l'estudi fonètic o que poden ésser definits en regles ortogràfiques:
Accents i dièresi.
Grafies dels sons **x, g, j** i dígrafs en els quals són continguts o pels quals són suplerts.
Id. dels sons **s, ss, z, c** i dels dígrafs **ts, tz.**
Id. de **m** o **n** més consonant.
Id. de **p, c, t** finals de sil-laba o de mot.
Grafies que es resoldran per derivació o alternança.
Grafies de b més **l** o **r.**
Equívocs inclassificats.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

1- Llegiu atentament els paràgrafs següents, copieu-los separant amb guionets les síl·labes de cada paraula i subratlleu-ne la síl·laba tònica:

Les adolescents Anna i Gemma passen per la platja amb els vestits de ratlles i sacsons, menjant ametles i fent accions, amb una porra i setze fletxes: Un metge els dóna til·la d'una caixa.

2- Feu el mateix amb els mots següents:

Des-pat-xa-va	batxiller	descendir	guitarra	afany
pissarreta	faixeta	banya	colleta	paguem
il·luminàvem	carretera	disfressa	anyal	examen
migranya	llumins	això	terreny	orxata
canonge	guatla	eccehomo	accèssit	descàrrec
tennis	mitjana	formatge	enganyar	franquesa
immaculat	pastissets	pallasso	fetge	butxaca

esquitxos	rutllar	paquet	noguera	dotze
sacsejar	seixanta	canyissos	col·legi	ombrel·la

3- Hi ha una paraula que té la vocal tònica en una síl·laba diferent de les altres, busqueu aquesta paraula, accentueu-la si cal, indiqueu-ne la síl·laba tònica i expliqueu en què es diferencia de les altres, tal com es fa en l'exemple:

Ex: divendres, cànter, impremta, valent > Valent és agut i els altres plans.

magnesia	prosodica	dependencia	confraria
marieta	metal·lic	quaresma	malhumorat
enlloc	ventijol	diaques	cobrir
democracia	mostrariem	crisalides	democrata
serreta	fusteria	llargada	Urgencia
dissabte	transfuga	vegada	pobra
psiquiatre	burocrata	senia	negligencia
herba	aixeta	lloguer	diari
ampolla	moment	versos	manera
catalana	docencia	classica	metrica
reflectir	literatura	complert	col·loquial

4- Una paraula de cadascuna de les sèries següents s'oposa a les altres pel que fa a l'obertura de la vocal tònica. Localitzeu quina paraula és, d'acord amb la pronúncia habitual, subratlleu-la i indiqueu en què es diferencia de la resta de les de la seua sèrie:

Ex: setze, sorteig, govern, darrere > Govern és l'única que manté una e oberta [e]

hivern	afecte	esquerra	aixeta
aquell	conversa	paella	darrera
banyera	molèstia	paciència	comèdia
llampega	primera	insecte	partera
gatet	reixa	pena	terra
somnolència	riera	ciència	serra
guerra	teua	mesa	menja

EX: mocador, joia, corda, dona >Mocador és l'únic mot amb la o tancada [0]

córrer	talòs	retrò	allò
dimoni	professor	donota	pronòstic
còlera	dijous	oliós	pòrtic
fort	gota	torta	foc
escolta	boina	mola	porta
fóssem	os	ressò	home
mora	cosa	crossa	escórpora
fóreu	poma	lògic	cromo

5- Copieu els mots següents, classificant-los en dos grups, segons que la vocal tònica presenta e oberta o tancada d'acord amb la pronuncia habitual a la zona, és a dir, prescindint del timbre que suggereix l'accent gràfic i basant-vos en el so amb que normalment els pronunciem.

atén	encén	japonès	ofèn	préssec	temé
lèxic	empènyer	jaqué	temés	pagès	ofès
aprèn	érem	llépol	mossèn	paciència	Vallès
conèixer	cinquè	accident	mercè	pagaré	vostè
congrés	comprèn	adéu	marquès	prové	sosté

comèdia	entén	adepte	només	portuguès	seré
cortès	convé	contesta	fideu	préstec	vuitè
diguéreu	estrènyer	defensa	interès	promès	paella
atès	espès	escletxa	interessa	pèsol	molèstia
cabell	església	aquell	lleixa	puré	princesa
cervesa	danès	anem	Josep	recepta	sincer
conversa	encès	galeta	Llorenç	peu	francès
banyera	cafè	fletxa	mariner	parèixer	excepte
xerès	endemés	homenet	rovell	èczema	inventa
titella	samarreta	tombarella	ulleres	lexema	sèptic
fésseu	subjecte	tendre	perquè	vèncer	ascètic

6- Feu el mateix amb els mots que segueixen, però fixant-vos, ara, en si el timbre de la vocal tònica correspon a una o oberta o tancada. Detalleu aquelles paraules que no contenen cap o tònica.

boina	colònia	gentola	òrfena	olis	talòs
allò	cel·luloide	poble	orfenat	oliós	quilòmetre
butllofa	escórpora	població	noi	oleïna	sol
butllofeta	dòmino	hort	noia	oliasses	solet
camió	enrotllar	horts	nois	oca	solana
agost	dijous	horta	noies	poqueta	tomb
adob	hòmens	hortalisses	noiets	pot	tombar
adobar	estoic	hortet	noietes	pots	tombarella
cloure	còdol	fenomen	melòman	potet	simfonia
cloenda	esporgar	però	amorós	roc	simfònic
col·legi	estol	pigota	groc	roca	tómbola
udol	volcà	diploma	groga	Roquetes	tòrcer
veloç	volcànica	Olot	grogues	pólvora	torçut
còmput	joc	olotí	grogor	pomera	mòbil
cossi	feroç	orfe	oli	negoci	mobilitat

7-Torna a escriure els mots que segueixen, separant-ne les síl·labes que els formen i subratllant-hi la síl·laba tònica.

con-*tí*-nu-a	dinou	mouen	quieta	illa	suís
avui	deuen	mai	aprecia	joieria	suïssa
baieta	demagògia	nacionalitat	quantitat	Iugoslàvia	reduïm
assecava	disfressa	malhumorat	paraigua	liqüeu	sèiem
aigües	hiena	maduixot	paraiguot	Intel·ligent	reflexionar
creia	fòbia	metàl·lic	pneumàtic	ioga	reemborsar
adeqüeu	estudiant	magnèsia	pingüí	injecció	subratlleu
consciència	estudiós	Maria	queien	llenyataire	rosseta
col·lecció	enquadernar	Marià	passadís	iaia	rossinyolet
cristià	guant	noi	odio	iogurt	sapiència
claraboia	exhibició	noia	odieu	liquar	reina
carícia	exhumació	noieta	Paraguai	ien	reïna
coixejàveu	desentrenat	miau	medul·la	dur	sotaigüeu
cel·la	deshonest	muntanya	palla	feina	rizòfags

8- Copieu aquestes paraules i poseu-hi l'accent agut o greu que demanen les corresponents o tòniques.

apòstol	***crònica***	***dipòsit***	***lleganyós***	***mòbil***	***ortòper***
blavos	cordo	demagogic	furoncol	portic	nomada
allo	cronic	demagogia	tofona	profuc	nacio
atencio	camio	espos	lleganyos	tortora	nipo
boric	catolic	exclos	lliço	monoton	negacio
atrofia	concordia	domino	inclos	meloman	taloç
bocagros	consol	euforia	hectometre	modul	sumptuos
boiros	caloros	estomac	hidroleg	mao	ovul
bibliofil	fragos	esofag	llefiscos	monoleg	optim
autograf	colonia	equacio	historia	missio	ossia
gradacio	colors	embolia	logic	magnolia	orgullos
guitarro	concau	escorpora	heliograf	momia	opera
transmissio	concordia	formula	fenomens	morbos	ortodoxia
fonograf	soller	flexio	socol	mugro	orfena
postum	podium	fobia	pseudonim	nodul	quilometre
perillos	trajectoria	resso	quirofan	morbid	solid

9- Poseu accent gràfic en aquelles paraules que n'hagin de dur.

Amposta	***bústia***	***convé***	***energia***	***genuí***	***Montsià***
amposti	alferes	cantariem	entorn	gastronomia	monsiatenc
ampostins	algebra	cantarieu	examen	gasteropode	Merce
academia	autobus	cavalleria	examens	geminacio	kantia
anira	Berlin	duia	entusiasme	genuflexio	kiwi
aniran	burges	duieu	frenetica	geraniacies	medic
anessen	bruixola	durant	fotografia	heterogenia	molestia
algu	caporal	fitoleg	diras	hoquei	mutua
alguns	capita	desgracia	fitologa	hispanofil	moltissim
anireu	colomi	derivat	farmaceutic	humer	momentanea
agraieu	catastrofe	derivacio	farmacia	infanteria	mongolic
artilleria	cantaven	enginyer	gandesa	instructiu	mol·lusc
atom	cantavem	espos	otalgia	Ramon	nobilissim
atoms	cantaveu	espes	antidot	tinent	tortosina
psicoleg	pediatre	xeres	terricola	ciencia	espeses
psicologa	pediatra	Tortosa	ganguil	lexic	monoleg
llagrima	molla	grafic	gal·licisme	inquietud	mal·licia

10- Del text següent hi hem tret tots els accents gràfics i les dièresis. Copieu-lo i poseu-hi les titles que hi falten.

Els margeners callaven i se´l miraven sense entendre'l i sense saber ben be que dir. No entenien la xerrada o l'endevinalla, i l'avi va contestar: Es prou clar, toquen per nosaltres, per la pedra, pel marge, perque hem acabat i es d'hora. Hi ha misteris a la vida, pero al iaio no li hauries fet entendre que allo era una casualitat. Encara era clar que els margeners emprengueren el cami de retorn al seu poble; dues bones hores serra avant, a peu, amb el mall, els regles i els cordells, el perpal, la perpalina i els martells a coll. Molts anys després el iaio encara deia: mai no havia sentit tocar d'aquella manera les campanes. Aquell dia s'havia posat la darrera pedra als marges de la finca; pero, a l'avi, li havia agafat tan fort l'afeccio a la pedra que comença un nou projecte: volia tancar el mitjanet, el mitjanet fort, per possari els matxos quan no treballesen, que no els sofria, rescalfeits; tancats a la fosca humida del corral, nomes a perill de baldar-se, d'asmar-se o d'encondolir-se. Faria un tancat enorme de mes de 6 jornals. Així, els animals, quan no treballesen, estarien tambe al ras; podrien pasturar nit i dia –sol i serena- rebolcar-se, correr, prendre l'aire i el sol.

11- Hi ha mots que sovint tendim a pronunciar malament -bé sia perquè els seus corresponents castellans fan tònica una síl·laba diferent, bé sia per altres raons-, la qual cosa ens porta a escriure'ls també malament. Tot seguit en transcrivim uns quants. Fixeu-vos bé en la síl·laba que en català rep l'accent prosòdic, subratlleu-ne aquesta síl·laba tònica i classifiqueu-los en tres llistes, segons siguin plans, aguts o esdrúixols.

atmosfera	canvia	Cibel·les	míssil	estudia	rèptil
aurèola	canvien	futbol	heroi	osmosi	èczema
alfil	diòptria	Etiòpia	ibers	oboè	pronuncies
aeròlit	ciclop	Èsquil	metamorfosis	oceà	pronuncien
aeròstat	díode	exegesi	Heròdot	tèxtil	pneumònia
anglòfob	Èdip	hematòcrit	magnetòfon	Pèricles	demagògia
Bàrcino	Dàmocles	fotolit	policrom	monòcit	prènsil
Arquimedes	estudio	fluor	meteoròlit	ventríloqua	timpà
Aristides	odia	leucòcit	misantrop	zenit	Ottawa
micròlit	anemone	gàmeta	conclave	Tàrraco	Empèdocles
Heràclit	omòplat	poliglot	torticoli	Làdoga	Filemó
xassís	víking	Eufrates	Àtila	hectolitre	miop

12- Copia les paraules següents i destria-les en 4 llistes segons que continguen un diftong creixent, un diftong decreixent, un triftong o que no hi haja cap d'aquests elements. Alhora subratlla-hi les vocals que formen els diftongs o triftongs.

liqüeu	***miau***	***quant***	***pingüí***	***mai***	***noiet***
oïa	creieu	cuit	rai	duodè	herbei
éreu	duu	guant	fruïa	obeïa	fluorita
boina	creueu	guai	galindoi	noi	quòrum
beneitó	dormiu	guaitar	llengües	aguanten	pascua
bou	ciutat	freqüent	llengua	adeqüeu	quota
aplaudiu	dormia	farmacèutic	lingüista	daina	pasqües
aguantar	cau	farmàcia	llenguota	pau	qüestió
blau	courà	gairebé	lluu	tieta	cuadre
buit	daurat	freqüència	lingüístic	quaranta	rierol
vuit	correu	caminoi	guàrdia	correu	esquarterar
camió	Paraguai	llengüeta	pèrdua	ràdio	piu
fumeu	pou	vídues	distrau	remei	pueril
endeutat	guaixar	creia	holocaust	cianur	quotidià
creuen	boirós	Alguaire	cuina	fumésseu	obliqüeu
seqüència	cuina	dúieu	guany	xicoira	rancúnia
xemeneia	roure	peu	quatre	contigüitat	qualitat

13- Els mots següents – que hem escrit sense titla- han de dur accent gràfic sobre la e tònica. Copieu-los i poseu-los l'accent gràfic corresponent, agut o greu, segons calga.

autèntic	***déntol***	***exèrcit***	***mercè***	***llépol***	***pagès***
amen	acefal	consome	fecula	mossen	pressec
pique	ximpanze	tungste	terbola	onze	vuite
xeres	trente	tambe	serie	sepia	interes
tecnic	deces	balenids	glace	terratremol	sete
entremes	congres	grevol	metric	celtic	crepe
abece	cercol	entes	metode	molestia	semideu
celebre	centessim	ferestec	danes	decima	perone
consciencia	cafe	eden	centim	perdua	obes
dependencia	credit	genesi	acetile	societic	deria
perque	competencia	esferic	credul	expres	promes
quinque	acces	holandes	inreves	cremo	bebe
clixe	gairebé	perdua	somnolencia	herencia	pure
cel·lula	hel·lenic	ale	espes	ciencia	ame
femur	absenic	conve	ingres	tendencia	progres
Bernabe	jaque	proces	anecdota	influencia	manganes

cervol explendit malbe esglesia etcetera llemena

14- A les frases que segueixen no hi ha accents. Copieu-les i poseu-hi els accents que hi falten i comprovareu que, sovint, canvia el significat dels mots en modificar-los la síl·laba tònica.

Aquest capellà resa sovint a la nostra capella.

1- A secretaria hi ha una nova secretaria.
2- Copia el contracte; fes-ne una copia per a mi i dues copies per a tu.
3- La nena india bullia arros amb pesols.
4- No et conve menjar-ne tant: aquest apats fan malbe l'estomac.
5- La inconsciencia es l'estat de l'anim en que un no te consciencia dels seus actes.
6- L'administracio Publica publica noticies al Butlleti Oficial.
7- La dieta lactia pot ser molt bona; pero si n'abusem, perjudica la circulacio sanguinia.
8- Aquest alumne no diferencia els mots greus dels esdruixols; no acaba de veure-hi la diferencia…
9- Aquest conte que han explicat conte massa disbarats!
10- El tecnic angles calculava la mesura dels angles mitjançant formules de trigonometria.
11- Si carrega tant el sac, se li fara massa pesada la carga.
12- La nostra fabrica ja en fabrica mes que cap altra, de cotxes; l'any passat en fabrica un milio.
13- Ja ho veieu clar? Recordeu que ahir ho veieu molt complicat?
14- Tot els va de traves, perque tothom els posa traves.

15- En les frases següents hi ha mots que demanen un accent diacrític. Copieu-les i poseu-hi tots els accents gràfics que hi falten.

El mes d'agost és el més calorós.

1- Jo soc dels qui encara van arrancar algun soc d'olivera.
2- Tu que ho saps, digues-me que necessites i en que puc ajudar-te.
3- Com beuran els porcs, si no tenen aigua al com?
4- Tornant de Coll he caigut i m'he trencat el coll.
5- Si feu mal us de la màquina se us espatlarà haviat.
6- No es troba be perquè menja massa car de be.
7- Menuts es hora de anar al joc:s'ha acabat el joc.
8- Les xiquetes de Les parlen sovint l'aranès.
9- No vens tota la fruita, perquè vens massa tard al mercat.
10- Ara feu la mateixa tasca que ahir feu el vostre germà.
11- Quina en fora, que no poguéssem fer-los fora.
12- Res no agrada tant a Deu com el res dels qui l'estimen.
13- En veure aquella rossa de gat, la noia rossa es va espantar.
14- El segle XIX es conreava quasi tant el segle com el blat.
15- El seu fill m'ha donat seu per a greuxar l'eix de les rodes.
16- En tot cànter, hi veiem el gal i el tot.
17- Ma mare s'ha punxat a la ma.
18- Te el costum de beure massa te.
19- Ja se que ta filla se sap la lliçó!
20- Si, qui hi aniran si no plou.
21- El Joan dona sabó a la dona.
22- Son molts els estudiants que pateixen son.
23- Ell es dels qui es creuen qualsevol mentida.
24- Ton net no va gaire net
25- Mon oncle ha voltat molt de mon.
26- L'os del parc s'ha trenca t l'os de la cuixa.
27- Ves quina cosa! Ves-hi i ho sabràs!
28- Si vos m'ho permeteu, puc ajudar-vos.
29- Amb el nou molinet ja tinc molt de cafè molt.
30- El meu gat sols fa meu quan te gana.

16 – En les columnes següents hi ha algunes paraules que han de dur accent o dièresi. Copieu-les totes i poseu-los les titles que necessiten.

aigua	***beneir***	***diürn***	***oïda***	***Paüls***	***sarraí***
aiguera	beneirem	paidor	genui	duia	serraina
arruinat	Bisacia	Eivissa	genuina	perspicuitat	vei
aillar	harmonium	aquarium	ataperi	autoinjeccio	agraia
agraiment	altruisme	traduint	traduiria	semiintern	traduit
roindat	fluidesa	adeque	distribuiu	deslluiment	heroi
altruista	obeit	heroina	obeient	riu	duia
gratuit	obeir	roina	roi	traduire	cuineta
fluid	agraiem	contraindica	Marius	traduir	frequent
coincidir	fruia	Lluisa	raim	traduieu	conseguent
equestre	Lluis	romboide	triduum	circuit	egoisme
cafeina	Paraguai	paraiguot	intueix	iugoslau	suissa
egoista	veina	idoneitat	esvaiada	reduiria	jesuita

17- Perquè pugueu practicar més amb la dièresi, us proposem una llista d'adjectius. Copieu-los i, al costat, formeu-ne el femení i – si convé amb l'ajut d'un diccionari- afegiu-hi també un derivat abstracte.

traïdor, traïdora, traïdoria

gratuït
roí
heroic
innocu
fluid
promiscu
oblic
contigu
inic
assidu
veí
espontani
exigu
vacu

18- Els següents buits s'han d'omplir amb un article definit, apostrofat o no.

_____ Antoni i _____ Isabel passegen amb _____ Ramon i _____ Úrsula.
_____ una i _____ altra sortiran de viatge a _____ una de _____ matinada.
_____ stop ens obliga a parar _____ vehicle.
Tant _____ simetria com _____ asimetria poden produir resultats estètics.
_____ ema és una lletra asimètrica.

19- Completeu amb les contraccions adequades (al, del, pel, cal, can) el text de les oracions següents. Si cal, desfeu la contracció i apostrofeu l'article.

Vinc de _____ barber i vaig _____ teatre.
Han tornat _____ estadi i passegen _____ parc.
_____ camp es respira aire més pur que _____ ciutat.

_____ seu sant, sempre invita els amics.
Allò sembla _____ Seixanta.

20- Més de la meitat d'aquests topònims han d'anar amb article. Escriu-los.

Barcelona	Masroig	Amposta	Ulldecona	Todolella
Freginals	Gandesa	Tarragona	Vinaròs	Xerta
Fredes	Tortosa	Freixneda	Aldea	Falset
Garrotxa	Reguers	Montsià	Boixar	Port
Ampolla	Galera	Bisbal	Morella	Alella
Priorat	Perelló	Baix Ebre	Sénia	Jana

21- Del text següent, n'hem tret totes les majúscules. Copieu-lo i escriviu amb la majúscula corresponent els mots que la demanen.

a catalunya el romanticisme deixa només un vernís, potser un cert estil de vida, no una literatura: l'oda a la pàtria, d'aribau; el soliloqui de caifàs, d'ignasi ferrera, i poca cosa més. tan poca cosa, que el soliloqui – tot i que ferrera és un convençut del nostre idioma- sembla una traducció dolenta del castellà. tan sols l'oda d'aribau – amb tots els arcaismes i les imperfeccions pròpies del temps en què fou escrita- té el tremp i el geni de la nostra llengua. per cert (i tornant a l'autor de ivanhoe), quan la pàtria va ser publicada el 24 d'agost de 1833, venia precedida d'aquestes significatives paraules: "la presentem als nostres lectors amb el mateix patriòtic orgull que un escocès presentaria els versos de sir walter scott als habitants de la seva pàtria". però aribau, tió i noè, tots els escriptors catalans de l'època utilitzen habitualment el castellà. el mateix que feia walter scott, que, en lloc d'emprar el seu gaèlic d'escòcia, el molt bandarra escrivia en anglès.

GERARD VERGÉS

Tretze biogragies imperfectes

22- Identifiqueu el so que correspont a les vocals que apareixen en els següents mots:

Pèl [ ]	Meu [ ]	Fa [ ]	Mil [ ]	Neu [ ]	Toc [ ]
Fil [ ]	Mans [ ]	Peu [ ]	Mel [ ]	Sort [ ]	Llet [ ]
Tub [ ]	Pis [ ]	Cas [ ]	Cos [ ]	Sord [ ]	Fel [ ]
Clot [ ]	Puny [ ]	Fons [ ]	Curt [ ]	Ple [ ]	Om [ ]
Tap [ ]	Gros [ ]	Gos [ ]	Tu [ ]	Tel [ ]	Xoc [ ]

23 - Tenint en compte el lloc on s'articulen les consonants catalanes, indiqueu quin nom reben.

Lloc on s'articulen	**bilabials**	**labiodentals**	**dentals**	**alveolars**	**prepalatals**	**mediopalatals**	**velars**
Entre els dos llavis	X						
Punta de la llengua i la part							

posterior de les dents de dalt							
Punta de la llengua i la cara interior de les genives superiors							
Part mitj. del dors de la llengua i la part mitja. del paladar dur							
Postdors de la llengua i el vel del paladar							
Llavi inferior i la punta de les dents de dalt							
Predors de la llengua i la part anterior del paladar dur.							

24- Indiqueu, entre barres, els fonemes que corresponen a la classificació següent:

Velars: /k/, /g/

Dentals: / /, / /

Bilabials: / /, / /, / /

Laterals: / /, / /

Vibrants: / /, / /

Nasals: / /, / /, / /

Alveolars: / /, / /

Palatals: / /, / /

Labiodentals: / /, / /

25- Classifiqueu els sons corresponents a les lletres destacades en negreta, segons que siguen sords o sonors.

	sord	sonor		sord	sonor		sord	sonor		sord	sonor
Fabrica			Pol**z**e			**Z**ebra			Tei**x**it		
Tre**tz**e			Mol**s**a			Me**tx**a			Co**s**a		
Po**ts**er			**X**icot			Fe**tg**e			Bo**ss**a		
Tin**t**a			**G**erani			**C**el			**J**oc		
Fa**d**a			**P**oc			Ca**s**a			A**l**a		
Làser			**B**adoc			**G**ot			**Ll**um		
vi**ny**a			no**r**a			ca**rr**o			po**t**		

26- Tenint en compte el mode d'articulació de les consonants catalanes, indiqueu quin nom reben.

Produïts per	**oclusiu**	**fricatiu**	**africat**	**lateral**	**vibrant**
Contacte curt entre dos òrgans, repetit o no					
Contacte total entre dos òrgans					
Contacte i aproximació en dos fases successives					
Aproximació entre dos òrgans					
Fent passar l'aire pels costats de la cavitat bucal					

27- Del sons corresponents a les lletres destacades en negreta en els mots següents, indiqueu-ne la representació fonètica i el grup a què pertanyen segons el punt d'articulació.

	S.F.	**bilabials**	**labiodentals**	**dentals**	**alveolars**	**prepalatals**	**mediopalatals**	**velars**
Poma								
Com								
Fam								
Co**ny**ac								
Dur								
Ai**x**ò								
Sa								
Got								
Barat								
Mico								
Tu								
Llum								

Plu**j**a **S**o Ca**s**a **N**it **R**ama Pe**r**a				

28- En el text següent, indiqueu el so que correspon a les lletres que hi ha destacades en negreta.

El De**l**ta és una horit**z**ontal hu**m**ida ta**ll**ada per una ar**t**èria d'ai**g**ua dolça: el Riu Ebre.En aquest llo**c**, sense relleus orogrà**f**ics, tot hauria de ser simple, **c**om les cartes **b**oca per amunt, **p**erò les que hi ha sobre a**qu**esta taula les **j**uguen uns hàbils prestidi**g**itadors: el propi riu, el ma**r** i els vents que es pa**ss**egen per la planura, alterant punts i persones, a vegades amb inesperada urgència.

Ai**x**í, a la primavera i en poques hores, el **ll**evant po**t** transformar un **c**el net, ebri de **s**ol, en una manta de núvols que acaba plorant la plu**j**a, o, empenyent les aigües marine**s**, cobrir la barra del Trabucador i aïllar la pení**n**sula dels Alfacs, esglaiant algun turista.

Delta, amors i terra, Josep Ferré-Royo

29- Treballa l'estructura de les següents frases:

Gandesa es la capital de la Terra Alta, com Tortosa ho es del Baix Ebre.

Des del coll de l'Alba, destacada a les muntanyes del port, es veu l'Erosa.

Paral·lela al litoral, s'alça la serra del Montsià.

Entre el barranc de l'Àliga i el cap del terme hi ha el municipi de l'Ametlla de mar (o la cala).

La ciutat d'Amposta és cap de la comarca del Montsià.

Al poble de l'Ampolla, entre el cap Roig i la punta del Fangar, hi ha un gran port comercial.

La torre del sol de riu esta a la vora de Vinaròs, capital del Baix Maestrat.

Al municipi del Perelló hi ha les famoses pintures rupestres de Cabrafreixet.

El riu Cérvol i el de la Sénia van a morir al nord del Maestrat

Morella és la capital de la comarca dels ports.

El municipi de Mas de Barberans està als contraforts de Caro.

L'antic camí de Tarragona a Tortosa passa per l'ermita del Coll de l'Alba, pròxima a la creu.

En un engorjament del riu Canaleta hi ha el santuari de la Font Calda.

Prop de Montserrat ja es pot veure el Llobregat.

Igualada i la Panadella són municipis de l'Anoia.

EL JOC DEL BINGO

Amb **el joc dels vaixells** també podem treballar el vocalisme tònic. Primer de tot, cal que els alumnes proposin paraules (per exemple, substantius) amb les vocals tòniques a, e tancada, e oberta, o tancada, o oberta i u . Aquestes paraules han de tenir alguna relació determinada (que pertanyin al mateix camp semàntic, etc….). Després s´escullen dues paraules de cada grup i es preparen les graelles convencionals. La mecànica del joc es ben senzilla i cal que els alumnes pronunciïn de manera acurada cada un dels sons.

Una altra variant de la mateixa activitat seria que els alumnes proposessin noms, d´una banda, i adjectius, de l´altra, de manera que el joc dels vaixells s´articularia en funció de les frases que resultarien.

EL JOC DEL BINGO

El joc del bingo. Podem fer cinc columnes de 8 o 10 línies a la pissarra, de manera que a la primera columna hi hagi nombres d´una síl·laba, a la segona nombres de dues síl·labes i així a la cinquena columna, amb nombres de cinc síl·labes. La carta de joc de cada alumne serà de tres nombres de cada columna .

COM CORREGIR UN TEXT

Tot seguit us mostrem un exemple de com corregir textos escrits per alumnes de tercer nivell .

A l'estiu m'he banyat a la piscina, i ha jugat molt.
He anat al Port-Aventura i he xalat molt.
M'agrada molt l'estiu, per què hi ha moltes Festes i el Renaixement i les de la Cinta.
També he anat a Almeria, en avió, tot sol en ma germana per rebre m'ha cosina.
Quan vam tornar vaig anar al ball de Núria. Era tot verd vaig pujar a la cremallera l'església era molt bonica hi havia un llac molt gran.

CORRECCIÓ:
A l'estiu m'he banyat a la piscina, i he jugat molt.
He anat a Port-Aventura i he xalat molt.
M'agrada molt l'estiu, perquè hi ha moltes Festes: el Renaixement i les de la Cinta.
També he anat a Almeria, en avió, tot sol amb ma germana per rebre la meva cosina.
Quan vam tornar, vaig anar a la Vall de Núria. Vaig pujar a la cremallera. Era tot verd, hi havia un llac molt gran i una església era molt bonica.

A l'estiu m'he banyat a la piscina, i he jugat molt.
- He anat a Porta-ventura i he xalat molt.
M'agrada molt l'estiu, perque hi ha moltes festes: E anat ala platja i ma divertit molt he jugat amb els meus amics hi he estudiat molt i tanve ha hi nat a peñiscola hi he vis les festes.

He mirat la tele, i el dia 1 de setembre va ser el meu cumpleañs vaig fer 9 annys muvaig pasar molt ve aquest dia vaig coneixer amiges molt divertides. ADEU.

CORRECCIÓ:
- He anat a Port-Aventura i he xalat molt.
M'agrada molt l'estiu, perquè hi ha moltes festes: He anat a la platja i m'he divertit molt, he jugat amb els meus amics i he estudiat molt. També he anat a Penyíscola i he vist les festes, he mirat la tele. El dia 1 de setembre va ser el meu cumpleanys, vaig fer 9 anys i m'ho vaig passar molt bé. Aquest dia vaig conèixer amigues molt divertides. ADEU.

Revisió sistemàtica del treball realitzat a classe, després de les vacances de l´estiu i durant la primera setmana del treball de llengua.
1.- Recollirem tots els textos lliures realitzats pels alumnes, i probablement ens sorprendrà la gran quantitat de faltes d´ortogrrafia que fan (moltes més que les que feien en acabar el curs al mes de juny).
2.-Això ens farà reflexionar davant la programació de continguts que tenim marcats per treballar cada quinzena, i caldrà aturar-nos a fer un treball, partint sempre de l´avaluació inicial que hem

passat als nostres alumnes. En adonar-nos que fan moltes faltes de caràcter morfo-sintàctic, caldrà fer un treball correctiu en expressió oral.
3.-El professorat ha de conèixer les característiques de la parla de l´alumnat.
4.- El professorat ha d´ampliar la parla amb què l´alumnat arriba a l´escola amb altres formes catalanes, però no corregir les formes lingüístiques genuïnes.
5.- El professorat ha de corregir la utilització de barbarismes.
6.- El professorat ha de dignificar formes normatives del dialecte occidental emprades per l´alumnat, usant-les també els ensenyants en el seu model lingüístic escrit i oral.
7.- El professorat ha de bastir el registre estàndard a partir de la parla de l´alumnat.

Exemples de valoració de textos produïts pels alumnes.

S´avaluen tres aspectes:

1- Competència discursiva, (sobre la totalitat del text). Es valorarà l´organització del text. Quan hem acabat la seva lectura, entenem allò que pretén transmetre, ja que té suficient coherència i la seva seqüenciació es fa mitjançant una cohesió, amb connectors i recursos per lligar l´explicació.

2- Correcció lingüística, només es tindran en compte les primeres 5O paraules. És valorarà el lèxic, l´ortofrafia i les estructures morfosintàctiques.

3- Aspectes formals, la presentació i la grafia. Les errades de lèxic s´indiquen amb un tipus de lletra diferent; les d´ortografia, en negreta, i les de morfosintaxi, subratllades. La manca de puntuació s´indica amb (p).

Criteris	**Coherència**	**Cohesió**	**Lèxic**	**Ortografia**	**Morfosintaxi**
Valoració					

ACTIVITATS DE MORFOSINTAXIS

1- Treball oral d'estructures morfosintàctiques

Bé, noi! Avui no has treballat tan **bé** com ahir!
Vaig participar en el **sopar** de comiat, però **sopar** massa m'ha fet mal.
Au, **vinga**! Digueu-li que **vinga** avui mateix.
El **nostre** idioma és tan respectable com el **vostre**.
Compte! Mira-t'hi bé quan em faces el **compte**!

2- A les oracions següents subratlleu-hi el subjecte, si n'hi ha. En cas que no n'hi haja, digueu quin és el possible subjecte el·líptic.

1- Al seu taller, ell modela sovint estàtues amb fang.
2- La carrera fou guanyada pel corredor basc.
3- El dinar ja és a taula per a tothom.
4- Els pardalets volen per l'hort.
5- No arrisqueu el capital en aquest negoci.
6- No tarden gaire a arribar-hi en bicicleta.
7- El fillet és estimat per la mare.
8- Que vindràs amb nosaltres aquesta nit?
9- Ens envien moltes cartes per avió.

10- Parlaran d'un assumpte important.
11- A Tortosa se celebren festes de primavera.

3- A partir d'alguns dels conjunt de mots següents, es poden fer mots compostos. N'hi ha, però, uns pocs que no ho admeten. Feu el corresponent compost dels que sí que ho permeten, tot i posant el corresponent guionet en aquells que el demanen.

Hispano americà	Sud americà	Font rubí	qui sap lo	Escura xemeneies
In extremis	Strictu senso	Socio lingüista	No violents	Ex libris
Nyigo nyigo	Sine qua non	Barba roig	Agnus die	Mata rates
Nou centisme	Ex cathedra	Vetes i fils	No bel·ligerància	Figa flor

4- Escriu el femení dels noms següents. Teniu en compte que algun d'aquests substantius o adjectius tenen una sola forma per als dos gèneres, i que n'hi ha d'altres que tenen dues formes de femení. Indiqueu-ho.

bou	serf	viu	tord
príncep	gendre	Còncau	matxo
mardà	llop	nadiu	llevaneu
cunyat	Camil	Juliu	procliu
duc	Lluís	amo	cavall
filisteu	breu	caldeu	lleu
cònsol	orfe	roig	suau
guarda	romeu	actor	motor
seu	hoste	ase	lleig
sard	boig	meu	flac
oncle	grec	mig	hereu
institutor	sacríleg	israelita	nét
emperador	pare	biòleg	belga
gall	rus	pilot	homòleg
suïcida	nul	boc	porc
innat	ruc	gal	egoista
xerraire	amorf	caduc	genuí
nat	txec	equànime	vinícola
suís	poruc	troglodita	morè
hipòcrita	lul·lià	acusat	antic
gasiu	tigre	veí	gallec

5- Indiqueu el masculí dels següents mots:

dida, perdiu, fura, tita, rabosa
guatla, bruixa, merla, abella, guilla.

6- Completa la taula amb les formes verbals que corresponguin

	Persona	**Pres d'Indicatiu**	**Imperfet d'Indicatiu**	**Pres. De Subjuntiu**	**Imperfet de Subjuntiu**
Dir	***1ª***	***dic***	***deia***	***diga***	***digués***
Caure	1ª				
Traure	1ª				
Seure	4ª				
Creure	4ª				
Jaure	4ª				

Veure	5ª				
Fer	5ª				
Riure	5ª				

7- Conjuga els següents verbs

plaïa	coïa	cloïa	era
plaïes	coïes	cloïes	eres
plaïa	coïa	cloïa	era
plaíem	coíem	cloíem	érem
plaíeu	coíeu	cloíeu	éreu
plaïen	coïen	cloïen	eren

8- Conjuga els següents verbs

Infinitiu	**Gerundi**	**Participi**
encendre	encenent	encès
admetre	admetent	admès
comprendre	comprenent	comprès

9- Indica la persona, de cada temps verbal.

reduir	lluïm	pair	obeir	canvie
reduïm	lluíssem	pairé	obeïa	canvies
reduïu	argüireu	paint	obeíem	conduiria
reduïres	reduïa	païsses	obeïen	conduint
reduisca	argüia	pairé	amoinaré	conduïsses
reduïsses	enaiguar	argüíem	amoïnat	conduïsseu
reduiré	enaigüem	reduísseu	amoïna	conduirem
reduint	adequo	reduïssen	conduísseu	situe
reduiria	obliqües	refies	argüir	situarem

10- Completeu les taules següents

	Present d'Indicatiu	**Present d'Indicatiu**	**Present d'Indicatiu**	**Present d'Indicatiu**	**Present d'Indicatiu**
Jo	***començo***	***truco***	***prego***	***defujo***	***airejo***
Tu					
Ell					
Nos.					

Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Present d'Indicatiu**	**Present d'Indicatiu**	**Present d'Indicatiu**	**Present d'Indicatiu**
Jo	***rebo***	***percebo***	***puc***	***venço***	***escric***
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present de Subjuntiu	**Present de Subjuntiu**	**Present de Subjuntiu**	**Present de Subjuntiu**	**Present de Subjuntiu**
Jo	***càpiga***	***sàpiga***	***puga***	***defuja***	***puda***
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Imperatiu	**Present d'Imperatiu**	**Present d'Imperatiu**	**Present d'Imperatiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***ven***	***confon***	***duu***	***mou***	***estigues***
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet de Subjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***prenc***	***prenguí***	***prenga***	***prengués***	
Tu					
Ell					
Nos.					

Vos.					
Ells					

11- Completa la taula següent

	Pres. d'Indic. **1ª pers.**	**Perfet d'Indic.** **4ª pers**	**Pres. De Subj.** **3ª pers**	**Imperfet de Subj.** **6ª pers**	**Imperatiu** **5ªpers**
Beure					
Remoure					
Poder					
Dur					
Córrer					
Voler					
Tenir					
Venir					
Estar					
Saber					
Caber					
Ésser					
Conèixer					
Aparèixer					
Créixer					

12. Conjuga el present d'Indicatiu i de Subjuntiu dels verbs córrer, obrir i omplir.

13. Escriu els verbs a partir dels substantius

real **realitzar**

anàlisi

memòria

útil

hospital

estèril

obstacle

suau

croquis

encís

improvís

matís

avís

14- Completa les taules següents:

	Present d'Indicatiu	Perfet d'Indicatiu	Present de Subjuntiu	Imperfet de Subjuntiu	Present d'Imperatiu
Jo	***rego***	***reguí***	***regue***	***regués***	
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet de Subjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***estic***	***estiguí***	***estiga***	***estigués***	
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet deSubjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***rebo***	***rebí***	***reba***	***rebés***	
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet de Subjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***romanc***	***romanguí***	***romanga***	***romangués***	
Tu					

Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet deSubjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***empenyo***	***empenyí***	***empenya***	***empenyés***	
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet deSubjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***sóc***	***fui***	***siga***	***fos***	
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet deSubjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***faig***	***fiu***	***faça***	***fes***	
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet deSubjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***entenc***	***entenguí***	***entenga***	***entengués***	
Tu					
Ell					

Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet de Subjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***aprenc***	***aprenguí***	***aprenga***	***aprengués***	
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet deSubjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***veig***	***viu***	***veija***	***veiés***	
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet de Subjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***ric***	***riguí***	***riga***	***rigués***	
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet deSubjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***cabo***	***cabí***	***càpiga***	***cabés***	
Tu					
Ell					
Nos.					

Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet deSubjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***visto***	***vestí***	***vista***	***vestís***	
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet deSubjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***cobreixo***	***cobrí***	***cobrisca***	***cobrís***	
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					
	Present d'Indicatiu	**Perfet d'Indicatiu**	**Present de Subjuntiu**	**Imperfet deSubjuntiu**	**Present d'Imperatiu**
Jo	***recullo***	***recollí***	***reculla***	***recollís***	
Tu					
Ell					
Nos.					
Vos.					
Ells					

ACTIVITATS DE LÈXIC

Tècniques de l'expressió i de lèxic

1- Exposeu ordenadament quines són les quatre habilitats lingüístiques: entendre, parlar, llegir i escriure.

2- Resumiu en vuit o deu línies les tres passes que convé seguir per a redactar un text: preescriure, escriure i reescriure.

1ª. Preescriure

- fer un esquema mental
- consultar fonts d'informació
- escriure les idees
- ordenar-les

2ª. Escriure

- redactar-lo
- llegir-lo i rellegir-lo
- revisar-lo, corregir-lo i enriquir-lo
- fer-ne un nou esborrany, si cal

3ª. Reescriure

- fer el text definitiu
- vigilant-ne
    - i. la coherència
    - ii. la correcció
    - iii. la variació
    - iv. l'adequació

Activitats

1- Donada la següent llista de mots, classifiqueu-los segons correspongui.

quefer, no-violència, correbou, alacaigut,

corprenedor, capcot, corprendre, capficar, colltòrcer, sobretot, despús-ahir,

enlloc, malgrat, perquè, endemés, tanmateix

Substantiu	Adjectiu	Verb	Adverbi	Preposició	Conjunció

2- Escriu una frase amb cadascuna de les següents paraules

colzada palada maçada martellada pedrada

garrotada canyada punyada bastonada cadirada

vergada xurriacada sabatada espardenyada palmetada

3- Relaciona amb fletxes les dues columnes

fer més **llarg**	allargar fer tornar
fer més **gran**	engrandir
traure **fum**	fumejar fer més
fer més **greu**	agreujar
sentir **vergonya**	avergonyir
anar **coix**	coixejar
fer més **fort**	enfortir
moure els **braços**	bracejar

4- Feu una frase amb cadascun dels següents mots, tal i com veiem al exemple:

Dalt la torre hi havia un **parallamps** per a protegir l'edifici dels llamps

Com trencarem les avellanes? No teniu pas un **trencanous**?

D'una topada a l'aparcament m'han abonyegat el **paraxocs** davanter del cotxe.

Les quantitats petites d'un medicament líquid les mesurem amb un **comptagotes**.

Catalunya és situada al **nord-est** de la península Ibèrica.

El **vetesifils** del nostre barri ha modernitzat la seua merceria.

El centpeus o **centcames** és un artròpode miriàpode.

5- Relaciona amb fletxes i fes una frase amb la paraula resultant.

aigua	neu
para	sol
vora	via
prim	filar
pell	roja
guarda	robes
figa	flor
busca	raons
sord	mut

cara	girat
cuc	seda
ull	poll
zig	zag
cap	ficat
escura	dents
espia	dimonis
ferro	carril

6- Relaciona amb fletxes els mots amb els seu significat

Mesopotàmica	entre rius (país)
Autocinètic	que es mou sol
Copròfag	que menja excrements
Androide	semblant a l'home
Cacofonia	so lleig
Enneàgon	nou angles
Glossitis	inflamació de la llengua
Glotòleg	que tracta de llengua
Orogènesi	generació de muntanyes
Paquiderm	pell gruixuda
Xenofòbia	aversió als extrangers
Ofioide	en forma de serp
Patogen	que causa malaltia
Teologia	que tracta sobre Déu

7- Uneix amb fletxes els mots de les tres columnes

menjar	**com un moixonet**	**escassament**
dormir	com el guix	perfectament
saber-s'ho	com un lladre	profundament
córrer	com un lleó	desmesuradament
atipar-se	com un sàtapra	veloçment
defensar-se	com una llebre	bravament
viure	com una cotorra	incessantment
xarrar	com un boig	regaladament
dormir	com un angelet	escandalosament

riure com el pare nostre plàcidament

VOCABULARI

Només hi ha una manera autèntica i eficaç d´adquirir i enriquir el vocabulari que és **en funció de la vida**.

Vivint intensament, mirant les coses, tocant-les, escoltant sense escoltar, actuant i preguntant a compàs de les seues necessitats i de tota mena d´estímuls, és com l´infant s´ha anat imposant de la llengua i anirà enriquint i perfeccionant el seu vocabulari. La feina doncs, la farà en les classes de llenguatge i enmig de les activitats diverses, en coneixement del medi i de l´entorn, on tíndrà ocasió de practicar el llenguatge espontani i vivent.

EXPRESSIÓ ESCRITA

Amb l´escriure no passa com el llegir que tothom creu que és la cosa més fàcil del món i tothom es pensa saber-ne; però així i tot si no es té consciència del que és saber llegir tampoc no se´n pot tenir del que és saber escriure.

Montaigne deia que s´estimava més testes bien faites que testes bien pleines.

REDACTAR

La redacció no té més finalitat que el saber-se expressar o exterioritzar i que podríem anomenar de tipus literari; i segons unes certes pràctiques dites de composició sistematitzades en vistes a complementar o perfeccionar aquesta habilitat d´expressió.

TEMES

a) Els treballs que demanen de les lliçons de contingut.
b) Patites narracions de coses viscudes.
c) Narració d´anècdotes, d´acudits, de faules recordades, sentides explicar o llegides.
d) Resums de contes o lectures semblants.
e) Contes inventats.
f) Descripció de gravats.
g) Historietes dialogades o petites comèdies

Per adquirir l´aptitud de fer redaccions cal que l´alumne abans sàpigue percebre amb tots els sentits, tot allò que vol transmetre mitjançant l´escrit. Ha de fer el pla: idea general, repartiment, etc. Si els alumne no porten res a dins, de res serviran les pautes de redacció que nosaltres els hi proposem.

Jo diria**, *vides ben plenes i testes ben fetes***. Que sàpiguen observar i per últim que sàpiguen pensar.

La tècnica d´escriure vol a la seua base, un instrumental, el més ric i matisat de mots i de formes d´expressió i de maneres de dir que es pugue.

Res de regles de sintaxi abans dels deu anys; n´hi ha prou amb parlar correctament i amb procurar d´una manera pràctica aquesta correlació.

Aprofitant la manera espontània dels alumnes, els ajudarem a recòrrer les etapes per les quals ha passat l´home a través dels segles en l´evolució de l´escriure en funció del pensament i de la vida.I aquestes fins els deu anys són ben senzilles. Es poden considerar des de dos punts de vista: el de la **forma** i el del **contingut**, tots dos solidaris.

- En quant a **la forma** les etapes són les següents:

1. En la primera l´alumne escriu enganxant a base de la conjunció i . No fa més que **enumerar** coses.

2. En la segona etapa, així que surt de l´enumeració de coses i comença a descriure el que veu o a explicar fets, cal rompre el conglomerat paratàxic donant-li la consciència del **punt.** És el moment de les **frases curtes** autèntiques. En aquesta etapa cal anar a poc a poc i no tenir pressa. La consciència del punt l´alumne l´ha d´adquirir per **l´entonació**, no per la que fa, perquè ell també s´explica enganxant sempre; i després, i aleshores, etc. Sinó per la que pot fer. Això demostra la importància del **ben parlar,** per al **ben escriure**. Quan l´alumne conta, se li ha de fer assajar on pot aturar-se i trere la **i** o qualsevol altra copulativa, cosa més difícil del que sembla i a la vegada conquesta que es pot considerar definitiva.

3. Assolida la construcció a base del punt i la frase curta, cal fer-li sentir, també per l´entonació, la pausa pròpia de **la coma** per tal que comenci a integrar la frase a base principalment dels relatius i dels complements nominals.

4. La **construcció sintàctica**, presenta problemes que exigiran un treball posterior molt més llarg; un dels problemes és la claredat gramatical, és a dir, la propietat i exactitd dels mots i la de les atribucions quant a la necessitat de veure bé de qui es parla, o qui fa l´acció i el que la rep sense possibilitat d´equívoc. Caldrà donar a l´alumne **recursos de la construcció** amb la correcció necessària per evitar l´equívoc d´expressió. Per això proposem exemples d´aquesta mena en les **fitxes-guia**.

CAL·LIGRAFIA

La vida que motiva la necessitat de l´ortografia no és la mateixa que motiva la necessitat del llenguatge parlat. És la vida literària, que per a l´alumne dels deu anys, té poc interès.

LECTURES ESCOLLIDES

LECTURES ESCOLLIDES

Del text següent, hi hem tret tots els accents gràfics i les dièresis. Copieu-lo i poseu-hi les titles que hi falten.

Els margeners callaven, i se´l miraven sense entendre´l i sense saber ben be que dir. No entenien la xerrada o l´endevinalla, i l´avi va contestar: ¨ És poc clar, toquen per nosaltres, per la pedra, pel marge, perque hem acabat i es d´hora. Hi ha misteris a la vida, pero al iaio no li hauries fet entendre que allo era una casualitat. Encara era clar quan els margeners emprengueren el cami de retorn al seu poble; dues bones hores serra avant, a peu, amb el mall, els regles i els cordells, el perpal, la perpalina i els martells a coll. Molts anys després el iaio encara deia: mai no havia sentit tocar d´aquella manera les campanes. Aquell dia s´havia posat la darrera pedra als margens de la finca; pero, a l´avi, li havia agafat tan fort l´afecció a la pedra, que comença un nou projecte: volia tancar el mitjanet, el mitjanet fort, per a posar-hi els matxos quan no trevallessen; que no els sofria, rescalfeits; tancats a la fosca humida del corral, només a perill de baldar-se, d´asmar-se o d´encondolir-se. Faria un tancat enorme de mes de sis jornals. Així, els animals, quan no treballessen, estarien també al ras; podrien pasturar nit i dia - sol i serena – rebolcar-se, córrer, prendre l´aire i el sol.

Havia après dels margeners els Freginals que. en fer marge, la pedra no s´ha de fer massa bonica, perque si es massa bonica es fa lletja; i els de la Galera li van fer veure que totes les pedres tenen cara. Ell mateix deia sovint que tota pedra fa paret, amb el sentit que no s´ha de desaprofitar res ni ningú en aquesta vida. Tota aquesta musica, n´estic ben segur, venia del matxo jove que havia baixat de Salas. Una pintura i dòcil; el manejaria un xiquet; manat i manyac. S´havien avingut tot d´una, i es cert que era tan bonic que enganyaria el sol. De fet, el tancat va començar-lo. Perque fou en aquells anys que les forces començaren a esmunyir-se-li, i ja no es llevava tan d´hora, i les coses se li anaven del cap, i els dies li passaven gairebé sense adonar-se´n. La iaia m´ho va dir un dia molt amoïnada: Ton iaio es fa vell!

Fou en aquell que feu amistat amb uns barcellers d´Alcala Xivert. Els havia vistos que pujaven a quedar-se a plegar olives a la finca de Batiste Sorli. Portaven un sac amb la muda de roba i un altre amb figues seques; eren un matrimoni vestits de dol i els acompanyava una xiqueta alta i molt prima, d´ulls blaus amb un deix de tristesa. Fou un mati de Nadal que el iaio em va enviar a la finca de Batiste Sorli amb un conill empitxolat i una setra de vi.

L´ última vinyeta, Manell Ollé i Albiol

EN EL PAÍS DISCUTEIXEN SI LES ANGUILES……

En el país discuteixen si les anguiles són més bones que les granotes o les granotes millors que les anguiles. Aquí hi ha persones que es mengen una dotzena de granotes amb tota facilitat. També hi ha menjadors d'anguiles d'una gran voracitat. Em sembla que aquí agraden més les anguiles. Després vénen les granotes. El peix d'aigua dolça -les tenques- té menys qualitat. per bé que aquí mengen poca carn, aquests animals de bassal enfangat són menjats de totes maneres, però sobretot amb arròs, que, com que és del país, és tingut pel millor del món. Com l'arròs d'aquí -diuen- no hi ha res.(1961)

Josep Pla (1897-1981)

MONTSIÀ

Els Alfacs és un port natural, presidit per Sant Carles de la Ràpita, que és una població que gairebé ningú no anomena així. Els uns, La Ràpita; els altres, Sant Carles. L'antiga Ràpita, que

no era altra cosa que un modestíssim nucli de pescadors, fou transformada per la imaginació de Carles III en una gran ciutat; aquesta visió es posà en marxa, tal com ho prova el traçat d'una part del nou Sant Carles, però no arribà al punt de realització final. Sant Carles queda evidentment modern, però una mica provisional, amb notables contrastos urbanístics. El que passa és que la vida ho salva tot, i a Sant Carles hi ha un batec humà de molta empenta.

La decadència de la pesca, més o menys accentuada a tot el litoral de Catalunya, no sembla afectar Sant Carles de la Ràpita. Les barques disposen del port interior, a més del gran port natural dels Alfacs, i les pesqueres produeixen un moviment comercial voluminós. L'espectacle de la subhasta del peix és habitual en aquests casos, i els qui no som de l'ofici ens hi sentim excessivament turistes. Un pot retratar una església romànica amb una certa fredor tècnica, però no es pot retratar una subhasta sense que tremoli una mica el pols, com sempre que es fotografia la vida -sobretot la vida dels altres, autèntica, quotidiana i dura, que nosaltres ens plantegem com un espectacle. No puc evitar, en aquests llocs, en aquests moments, una sensació d'impudor, d'intrusisme.

El peix d'aquesta zona té molta fama, especialment els llagostins. A Sant Carles i a les Cases d'Alcanar, a la ratlla ja de les terres de Castelló. Anys endarrera, els barcelonins que anaven cap a València s'ho combinaven per tal d'aturar-se a dinar al Patorrat o en algun altre establiment considerat el paradís del llagostí. Era gairebé un secret, el privilegi d'una minoria . La situació ha canviat radicalment. El turisme ha fet una aparició espectacular en aquest Montsià -l'interior és poc habitat i encara menys conegut. Els restaurants i els hotels, que fa deu anys eren escassíssims, s'han multiplicat. Algú ha arribat a dir que en aquesta Costa del Llagostí li van servir, un dia, llagostins congelats. Si fos cert, quedaria demostrat que s'ha produït en aquesta zona aquest fenomen indescriptiblement confús que en diem èxit.

Josep M. Espinàs (1927)

HAVIEN ACABAT DE DINAR...

Havien acabat de dinar i, asseguts l'un enfront de l'altre a l'ombra de la figuera, a l'hora clara de l'estiu, parlaven de les coses llurs. Un airet bla bufava de la banda de mar, bressava sobre llurs caps les amples fulles de la figuera amb una tènue remor i s'esllavissava sobre l'arrossar, imprimint-hi fugitives i ràpides ondulacions; allà fora al camí feia tremolar les fulles dels àlbers.

Cap a Llevant les maresmes cobertes pels senillars s'estenien encara fins a la mar; a la part oposada la verdor dels conreus havia envaït ja tota la ribera. Una ampla extensió inabastable, una immensa planúria inundada de llum, sembrada ací i allà de casetes emblanquinades, desplegava ara la seva bellesa davant dels ulls, es dilatava devers tots els horitzons i moria a la part alta davant la línia obscura dels turons, poblats d'oliveres i garrofers, per on passava la carretera. Allí, a la vora d'ella, Amposta reposava invisible, meitat dels arrossars, meitat dels oliverars, a la vora de l'Ebre, amb les fàbriques d'elaborar arròs aixecant contra l'horitzó llurs altes xemeneies. Més enllà els turons suaus, amb llurs oliverars i amb els quadres de les vinyes en les vessants, anaven ascendint dolçament fins a perdre's al peu de les muntanyes que blavejaven allà al fons.

Aquí a l'entorn d'ells i per tots els camps d'arròs, remors de vida nova despertaven poderosament. Cap a Occident, resseguint sempre pels alts eucaliptus centenaris alçats a banda i banda, passava el canal principal: en aquell canal, "el canal gran", hi havia l'origen de tota l'actual prosperitat. Naixia el canal prop de Xerta, més amunt de Tortosa, allí on l'Ebre era quasi tallat per una alta parada, l'Assut, i on agafava l'aigua que portava després a la Ribera.

Al peu de l'alta parada, bullien les aigües en una ampla faixa d'escumes, i els sorolls ressonaven amplament en el silenci de les muntanyes. Regava primer les hortes de Tortosa; travessava Amposta sota els ponts enlairats pel llit obert dintre la roca i es precipitava a la vall com en un joiós alliberament. Després es vessava per ambdós marges als canals secundaris, en precipitades cascades en les quals l'aigua es debatia sorda i impetuosa contra els costats, formant remolins i aixecant escumes amb soroll de vent llunyà damunt els senillars d'hivern; dels canals secundaris es vessava a les regadores; de les regadores, als arrossars, i dels

arrossars passava als desaigües, que la restituïen a la mar després d'haver-ho fertilitzat tot fins al racó més amagat de la ribera.

Tot aquest procés havia estat resumit en una cançó, molt popular en aquell moment a tota la Ribera, i que deia així:

L'aigua, del canal va al "tubo",
del "tubo" va a "l'arrossal",
de "l'arrossal" va al desaigüe
i del desaigüe a la mar.

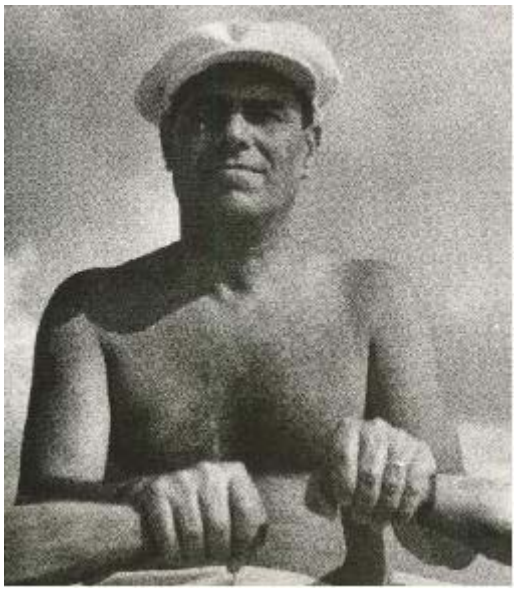

Sebastià Juan Arbó (1902-1984)

PROU SABEU QUE NO HI HA EN ESPANYA...

Prou sabeu que no hi ha en Espanya riu que en delit i profit se li iguale, i fora d'Espanya ningú no li passe davant per al delit. Testimoni són les tantes fonts que li naixen a les vores, tan fresques i tan clares, i també amb les tantes pesques, i tantes arboledes fresques i jardins que té per la ribera, a on nos anam a recrear en l'estiu, que no crec jo que en tot lo món sia altre millor regalo ni deport, així per a dones com per a hòmens perquè s'hi va i ve ab barca, sens algun treball, i per al profit la multitud de peixos i tan excellents com s'hi prenen, i lo comerci que per ell s'hi fa.

Cristòfol Despuig (1510-1561/1580?)

LES TERRES DE L'EBRE

Amb tota evidència, a desgrat que neix gairebé a la balconada cantàbrica, el riu per antonomàsia de la Catalunya meridional és l'Ebre. Ho és pel cabdal que transporta, per la majestat que arrossega i, singularment, per la circumstància que, quan penetra, amplíssim i solemne, al Principat, ja ha estat multiplicat per les aigües del Cinca, de les Nogueres i del Segre, corrents fluvials que baixen del Pirineu, aquella serralada que és el terrat autèntic, exacte, del nostre país total.

Del Segre en avall, o sigui des de l'instant en què humiteja les comarques on ressona la llengua catalana, l'Ebre transforma el paisatge, possibilita una economia i determina la caracterologia humana i social de les zones d'ambdues ribes. Així, si Mequinença, Faió i Flix, per exemple,

gràcies al riu, són nuclis associats a la producció d'energia elèctrica, el Baix Ebre i el Montsià deuen la seva riquesa agrícola fenomenal al corrent que es vessa en la Mediterrània després d'un recorregut llarguíssim.

La quantitat enorme de materials que el riu tragina ha possibilitat el miracle del Delta, grandiós, imponent, ubèrrim. Vist des d'un avió, la punta de l'Ebre, irregular, sempre movible, fa la impressió d'una comarca nova guanyada a la mar. Trepitjades a peu pla, les hortes que hi ha de Tortosa als Alfacs constitueixen una fantàstica simfonia de verds, una autèntica borratxera vegetal. A banda i banda dels canals eficacíssims que reguen les feixes innombrables de la rodalia d'Amposta, la fortuna que floreix amb les plantes és un testimoni irrebatible. L'aigua dóna vida; la vida, treball; el treball, riquesa. Allà, al Baix Ebre i al Montsià, no hi ha trampa. Les viles i les ciutats reclamen artesans; el camp, pagesos; la mar, pescadors. A les Cases d'Alcanar, a Sant Carles de la Ràpita i a l'Ametlla de Mar les flotes pesqueres són considerables i molt renditives.

Certament, les terres catalanes de l'Ebre tenen un caire particularíssim, determinat pel gran riu. És singular la panoràmica agrària. Ho és, també, la seva fusió amb la mar. Igualment es constata en la fesomia de cada ciutat, de cada vila, de cada poble. Riba-roja, Ascó, Miravet, Xerta, són grans d'un rosari d'aigua inesgotable, generosa, vital. Tortosa -capital preclara de tota la conca- posseeix una força històrica, centrífuga, tremendament operant. Amposta regeix la comarca de la riba dreta amb encertada visió de futur. Sant Carles, finalment -port de mar-, clou, al sud, la fantàstica representació que l'Ebre escenifica.

Joaquim Casas (1911)

El brogit de l´Ebre

El bandoler anomenat Lo Moro

El bandoler anomenat Lo Moro, nascut en un petit poble del Baix Ebre, des de molt jove va començar a fer malifetes. A part dels robatoris que feia, i d´alguns crims, tenia, a banda de la seua feresa, el cor gran com la soca d´un roure, i, en alguns moments, tendre com el d´un infant.
Feia, des d´anys ençà, el que solia fer la gent facinerosa com ell: robar el ric per socórrer el pobre.

El trabuc de Lo Moro, amb un canó negre com la gola d´un llop, atemoria el més pintat. Jaume Argilaga Major, àlies Lo Moro, arrasava masies i els millors béns dels rics que vivien en petites poblacions, i es convertí en un malson per a aquelles persones que es veien obligades a moure´s d´un lloc a un altre per les seues professions. El bandoler sempre apareixia en els moments més inesperats. Pels camins reials, ell i el grapat d´hòmens que el seguien assaltaven els viatgers, aturaven els carruatges, tenien bona cura d´escorcollar els comerciants, perquè aquestos sempre solien portar al damunt considerables sumes de diners destinats als seus negocis

El 4 de novembre del 1848, la partida de Lo Moro, facinerós número u de les Terres de l´Ebre, es presenta a Bot i segrestà els dos veïns més rics de la població; per al rescat demanaven deu mil duros a les seues famílies, que es varen enfonsar en la desesperació. Tot el poble reunit a la plaça Major, va demanar justícia i un càstig exemplar per aquells hòmens sense escrúpols. S´alça el sometent i la tropa i els mossos d´esquadra sortiren a la recerca de la banda. Però els malfactors havien desaparegut amb els hostatges sense deixar rastre.

El caporal del terç fix de Tortosa li prepararà un parany al barranc de la Cantarella. Però Lo Moro, més viu que la fam, s´adonà del parany i fugí amb el seu seguici de bandolers; per bé que hagué d´abandonar els segrestats, els quals foren alliberats quan la gent que manava Sebastià Duran localitzaren el refugi del malfactor ebrenc.

El dia 8, Lo Moro es lliurà pels pèls de ser capturat a la població dels Reguers. Tot i així un dels seus millors hòmens va resultar mort durant la brega, que va esdevindre un terrible frec cos a cos

De sobte, el caporal i la seua gent varen perdre, sense cap mena d´explicació plausible, el rastre del bandoler.

Lo Moro ja anava buscant el punt més adient i estratègic per travessar el torrent d´aigües clares i verdoses. Si ell es coneixia cada pam de la riba com si fos casa seua!, l´arbreda, les canyes i rostolls, on tantes vegades hi havia nedat de ben petit ! . Son oncle Rafel, pescador d´almadrava i sarabre, que sempre es va guanyar la vida amb la venda de madrilles, barbs i sabogues, li va ensenyar tots els secrets del riu. Fins i tot, a dominar la barca en èpoques que les crescudes eren ferotges i feien por de veritat. Coneixia el moment que començava a pujar el nivell de les aigües i quan s´iniciavem les minves. Sabia de sobres quins eren els trams de l´Ebre on es podia creuar amb facilitat, sense quasi perill.
En un tres i no res varen lligar uns quants feixos gruixuts de canyes amb les cordes que sempre portaven als sarrons. Mentre la lluna anava lliurant-se de la presó de les muntanyes, ells, en un silenci mòrbid i amb l´ajut de les mans que els servien de rems, anaven a la recerca de l´altra riba. Allí s´obriria un altre capítol de la seua història particular.

Mentre Lo Moro i els seus aconseguien l´objectiu que els donava un cert temps d´esperança, el poble encara feia el seguici al darrere del millor dels patrons. Després, música i ball al carrer. I a les cases, en família, el sopar que esperaven des de feia molt de temps. El capó pacientment engreixat durant tot l´any i les figues seques a la fi de l´àpat havien de tancar la diada de les festes majors d´un poble endormiscat des del seu naixement a la vora del gran riu. Una vila que somiava sota l´estranya influència del murmuri i la cantilena alegre i misteriosa de les aigües de l´Ebre, orgull d´aquelles terres.

Francesca Aliern Pons, nascuda a Xerta (El Baix Ebre), és una narradora d´històries protagonitzades per gent comú. Ha rebut els premis de narrativa: ¨Eslots¨de Barcelona. entre altres.
Col·labora en publicacions de Madrid, Burgos, Sevilla i Barcelona, a més a més en articles de diaris de la província de Tarragona.

L'EBRE TRAVESSA, EN LA MÉS GRAN PART DEL SEU CURS...

L'Ebre travessa, en la més gran part del seu curs, terres molt pobres, sense arbres, devastades. La seva força erosiva en travessar aquestes terres és enorme, de manera que arriba a l'última part del seu curs carregat de fang, arrossegant una enorme quantitat de llim. Tots els rius tenen un color perquè les seves aigües són més o menys clares. El color de l'Ebre, en el seu curs final, ja no té res a veure amb l'aigua, i els seu to no li ve donat per l'aigua sinó pel fang, un fang de color groguenc, dens, espès, que el riu sembla arrossegar amb una certa dificultat.

Són aquestes aigües carregades de fang, producte de la força erosiva del riu, l'explicació del delta. El delta de l'Ebre creix sense parar. Cada any guanya sobre el mar. La boca del riu es defensa admirablement contra l'embat del mar. Cada forta riuada implica l'eixamplament de les terres del delta, la deposició de mils i mils de tones de fang que s'afegeixen a les que els curs del temps ha dipositat davant el mar. El riu arriba tan dens i pesat de llim, que el mar no es pot emparar de l'enorme massa fangosa. El far de l'illa de Buda fou construït a la darreria del segle passat, tocant pràcticament al mar. Ara, des del far metàl·lic al mar hi ha una llarga caminada. Són terres que el riu ha anat formant, assentat dins el mar.

Seria ridícul, és clar, de comparar el delta de l'Ebre amb l'immens delta del Nil. Quantitativament no hi ha parangó possible. I tanmateix, el delta de l'Ebre és el segon del Mediterrani. El fenomen geogràfic, des del punt de vista qualitatiu, és el mateix. El Nil en gros, l'Ebre en petit, són dos corrents d'aigua que arriben al mar després d'haver travessat dos deserts amb una força erosiva fantàstica. No són dos corrents d'aigua, són dos corrents de fang.(...)

Al principi de la formació del delta, quan la sedimentació del riu s'estableix sobre el mar, la lluita dels dos elements fa que el corrent fluvial es bifurqui damunt les dues banyes d'un illot. Quan les onades i el vent tanquen el grau, el riu tendeix a fer-se pas pel costat més còmode i fàcil, és a dir, a sotavent del grau primitiu. En tots els deltes el riu té dues boques essencials, és a dir, acaba en un illot (en aquest cas el de Buda), boques que el riu utilitza per a desguassar segons

la direcció del mar i del vent. Quan el vent i el mar bufen i pressionen del nord i de llevant, el riu desguassa per la seva boca sud. Quan el vent i el mar bufen i pressionen del sud i de ponent, el riu utilitza la seva gola nord. És la lluita de l'astúcia del riu contra el franc embat frontal del mar. (...)

La missió de les dues desembocadures consisteix simplement a avançar, a anar dipositant, a recer del vent, els elements al·luvials que transporten les aigües del riu. Van apareixent dics (secs) que amb el temps emergeixen de la superfície del mar. Aquests dics, en llur estat plàstic, s'emmotllen a les corbes de cargol que les onades tendeixen a dibuixar en topar amb la terra. A mesura que els dics es van solidificant, s'erigeixen en defensors de les parets del delta i agafen un aspecte d'orelles baixes i caigudes, que engolfen la mar en el seu si. Aquests engolfaments van adquirint un aspecte de llacunes i es van emplenant progressivament de manera que les aigües encloses en aquests ganxos tendeixen a estancar-se, a esdevenir superfícies mortes, en dunes, en llacunes que al capdavall es converteixen en veritables pòlders, de terra conreable i magnífica, travessada per canals i sèquies.

El delta de l'Ebre avança sobre el mar, tant per l'acció de la gola del nord i per la seva orella del port del Fangar, acabant a la punta del mateix nom, com per la seva gola sud i l'engolfament dels Alfacs, acabada a la punta del Galatxo. Però, estant les parets septentrionals del delta castigades per vents i per onades del primer i del quart quadrants, més violents que els vents i les onades que assoten les parets meridionals (tot i que el llebeig hi és dominant), la progressió més ràpida es produeix per aquest segon costat. No cal dir que el port del Fangar i la gran barra de l'Estela treballen incansablement en la producció de terres de conreu; però al voltant de les aigües de la badia dels Alfacs hi ha tot un món de terres primigènies, verges, alternades amb un immens camp natural de pesca cedit a la Confraria de Pescadors de Tortosa i de Sant Carles de la Ràpita. Aquí hi ha les llacunes de l'Encanyissada, Salines de la Creu, Algabs i de l'Illot. Els llagostins -exquisits- hi tenen una fama molt respectable.

Així, doncs, el delta de l'Ebre avança sobre uns trenta quilòmetres, fet que constitueix un accident del litoral de molt volum. El cap de Tortosa tanca, al sud, el golf de Sant Jordi. En el cas del primer, hi ha dues petites poblacions de pesca: l'Ametlla de Mar i l'Ampolla, unides per la seva capital interior: el Perelló. Al sac que el delta forma en la seva paret meridional hi ha Sant Carles de la Ràpita.

(1961) Josep Pla (1897-1981)

NOCTURN A LES TERRES DE L'EBRE

I el silenci s'havia fet sobre la vall. El copejar monòton d'un carro en les roderes s'anà perdent pels camins fangosos que l'ombra acariciava... Al lluny passà un pastor menant un ramat cap a la cleda... Més enllà, dintre de les prades, se sentia l'esquellot del mans que tornava amb la vacada...

Els ànecs salvatges volaven arran de la lluïssor de les llacunes immòbils com un mirall i s'arraulien al si de les jonqueres. El far de Buda alçava el punt rutilant sobre la plana, mostrant-lo adés a la mar, adés a la muntanya. I tota la nit seguia el mateix joc infatigable...

En aquell silenci imponent, el copejar monòton de l'aixada damunt la terra tenia una sonoritat estranya i paorosa, com si es vexés quelcom de sagrat en l'ànima del repòs i del silenci... Del fons del cenillar immòbil com una decoració, sota la claror de la celístia, la primera granota llançà l'avís damunt dels aiguamolls, i com si allò fos una contrasenya, una altra li va respondre de més endins, després una altra, i una altra... I tot d'una, arreu del camp va anar alçant-se i allunyant-se, fins que esdevingué una gran remor aspra i monorítmica que es resolia en una sola veu ascendent en el silenci, ampla, monòtona, vers l'infinit. Començava l'eterna serenata de les nits plàcides de l'estiu, de les nits suaus i estelades...

Sebastià Juan Arbó (1902-1984)

TERRA MATRIA

Agarràvem una pedra grossa i la llançàvem damunt d´una d´aquelles lloses; el retruc estamordia els pobres peixets; nosaltres posàvem la mà i els agafàvem. No recordo haver-me´n menjat mai cap. Suposo que els deguérem llançar a l´aigua novament.

Una vegada vaig cridar els meus amics, que vingueren, ja que en tenia un de molt gros sota la planta del peu; el vaig traure de l´aigua i…era una serp que ens va donar un ensurt, no molt gran, perquè en aquell temps d´infantesa no ens feia temo el medi natural, i a mi tot m´encuriosia i res no m´espantava.

Altres animals que sovintejaven a les basses, rius i barrancs, eren les ranes, sobretot en algun bassot on creixien mates de juncs. Tenien la paciència d´esperar l´últim moment, quan les volíem caçar, per fer un salt prodigiós, i capbussar-se dins de l´aigua. De vegades ens feien burleta traient els narius i els ulls damunt de la superfície. Una vegada, vaig vore al barranc del Bassi com se n´empassava una, una serp; ho vaig contemplar bocabadat i sense cap sentiment especial, com si comprengués la terrible i necessària llei de la natura .Però se solien escapar, perquè eren petites i àgils.

Els meus germans en caçaven per a mon pare, quan la seua permanent úlcera d´estómac no li permetia pair cap menjar, Se suposava que les anquetes de rana, aquella carn blanca criada sense sang, i un plat d´arròs blanc, seria un dinar adequat; moltes vegades me les menjava jo, assegut a la seua falda.

Els sapos eren més lletjos. Els pares ens deien que no ens hi acostéssem, perquè ens llançarien verí damunt. Grans, verdosos i amb cara de prunes agres. En recordo un que es posava a cantar les nits d´estiu, i no parava.

A la fi , viure no és altra cosa que tornar a la infantesa, al temps de les puritats primeres, a les descobertes sensacions inicials; la primera tronada, la primera nevada, la primera matança, la primera pluja sobre la pell, els primers estels, la primera mort, la temor primera, la primera fruita, la primera absència, la primera buidor, el primer amor, la primera pregunta, els primers amics, el primer dubte, la primera llàgrima, el primer viatge, la primera cançó, la primera carta, la primera solitud, la primera companyia, el primer riu, el primer pinar, la primera escola….

La parla formada en la infància (un lèxic determinat, la sonoritat de la parla en l´espai on la vam assimilar), no és solament la Parla de la mare, sinó que és al mateix temps i sobretot la Mare de la parla.
M. Heidegger

Jo tenia una maquineta de fer cine. De la marca Nyck. Era de llanta pintada de verd desmaiat. Una caixa, que tenia dins una bombeta i una lent. A fora, uns pius per enganxar la pel·lícula, i una maneta per fer-la rodar.
Les pel·lícules eren uns papers encerats, que tenien sèries de dibuixos. Recordo ara mateix ¨El gat amb botes¨.
Feien uns moviments trencats, però seguíem tota la seqüència d´imatges i tot l´argument. Fins i tot vam arribar a fer nosaltres mateixos els films. Bé, en realitat els feia Joan Anton, que era nebot de donya Antònia. Donya Antònia era una mestra fadrina, era grassoneta, amb el pèl molt negre, els ulls grans i vius, decantada a somriure, de parlar educat i pulcre, criada a les barcelones, de rails castellfortines. Tant la tia com els nebots eren d´una encarnadura esponjada però fina, d´un to burgès senyorívol.
Joan Anton, també plenet, tenia una mirada franca i intel·ligent, i se li feien clotets a les galtes quan reia o parlava.

Per als xiquets del meu temps, els mestres, el capellà, el farmacèutic, el secretari, el metge i alguns industrials o comerciants ens resultaven un subconjunt aliè, diferent. Hi havia dos motius de separació classista: tenien les mans fines, i no tenien cavall, ni ruc, ni matxo.

Les fàbriques tèxtils motoritzades, van conviure durant molts anys amb els telers de fusta, manejats directament pels peus i les mans de les teixidores. A l´entrada de moltes cases hi havia un obrador en el qual es col·locaven un teler o dos.
Tots els carrers del poble s´omplien del catric-catrac de les llançadores que portaven el fil de l´ordit de la dreta a esquerra, i d´esquerra a dreta.
Les teixidores solien cantar cobles, tancades en aquelles estances que tenien l´olor especial

del fil vegetal i un borrimet finíssim de pols que es posava a les barres cimeres dels telers. N´hi havia pocs d´homens teixidors.

Altres menestrals masculins eren el sabater, el cisteller i el capador. El sabater duia un davantal de cuir. Tenia una petita enclusa per formejar les sabates i unes tallantes finíssimes per retallar el cuir o la goma dels tacons. Les mans i les ungles no es podien estalviar una mica de betum quan enllustraven un parell fins a un punt increïble de brillantor que feia rebotar exageradament la llum d´una bombeta mortina.

El cisteller feia cistells, cartons i banastos principalment. Vivia en un carrer estret, i molts camins treballava a la porta de casa. Tenia un feix de vrímens estesos en terra, del qual n´anava traient els que necessitava. Els trenava amb una facilitat inimitable. El que em semblava més difícil era confeccionar el cul del estri, perquè havia de quedar pla i ben resistent; i això exigia, sobretot en els cartons de cul redó, una perícia gran per deixar-ho consistent.

Capador era un ofici. Venia un home de l´Albareda que portava un xulet de canyes verticals escursades progressivament per donar notes diferents, i feia una música penetrant. Quan algú volia capar un cavall, un ruc o un gorrí, el cridava i realitzava l´operació.

L´esmolador i els quinquillers eren gent de pas. El primer s´anunciava fregant la vora d´una tira metàl·lica contra la roda d´esmolar que, en girar, feia vibrar el metall i llançava a l´aire com un udol musical. Les dones li portaven estisores i gabinets que ell esmolava perfectament. Amb un peu pedalava damunt d´una fusta que, mitjançant una barnilla i una corriola, feia voltar la roda. Del ròssec de l´acer amb la pedra en sortien espurnetes.

Els quinquillers solien ser una família sencera. Tenien l´habilitat de reparar catxarros de la llar. Si a un cànter se li havia fet una bada a la panxa, el quinquiller feia uns forats a cada costat amb un filaberquí senzill, en els quals ajustava unes grapes metàl·liques. Després ho recobria amb una pasta terrosa, i allò era més resistent que la resta del cànter. Tot ho apanyava: una tina foradada, el mànec d´una paella, un paraigües que havia perdut una barnilla.

Cap als anys seixanta molts jóvens deixaren l´ofici dels seus pares i se n´anaren a cercar treball a les zones d´intensa industrialització; sobretot a les rodalies de Barcelona i a la mateixa capital catalana. Molts oficis locals van morir. I d´altra banda, no sempre els fills seguien l´ofici dels pares. Per exemple, José del Capador, que va ser un gran aficionat a la guitarra, i es guanyava la vida com a venedor de roba. Carregava els farcells de roba al cotxe correu i emprenia rutes pròximes.

José era corpulent, fadrí mentre va viure. Patia miopia; portava unes ulleres dobles que s´ajustava de tant en tant amb un copet per fer-hi retrocedir el trosset de nas que havent recorregut esbarant lentament, i s´acostava exageradament a les planes del diari que solia llegir al bar. Tenia una memòria prodigiosa que li permetia recordar les matrícules de tots els cotxes d´aquelles contornades, tant dels habitants permanents com dels que havien vingut a passar l´estiu. Però allò que més el distingí fou la seua afició a la música.
Al meu poble havia hagut una banda –encara queda el bombo amb l´escut de les cinc torres pintat damunt del tel- i gent que tocava algun instrument: l´acordió, la gaita, el tabalet, la bandúrria, el guitarró, el piano, l´harmònium, la guitarra. No recordo cap violí o instrument d´arc. Per Capdany, tothom sortia a fer la volta amb una rondalla rusticana: Aquelles guitarres valencianes, amb un coret de fusta treballada apegat damunt de la tapa harmònica com a colpejador, eren raspejades per unes mans robustes, ossudes i calloses. Els components portaven boines noves i unes pellises de coll pelut necessàries per mitigar el fred intens d´aquelles dates. Aquella rondalla ja no tornava a actuar en tot l´any.

Més endavant vaig conèixer uns viatjants de Tortosa que s´atrevien a pujar a la serra, els dos en un mateix biscúter. No sé on degueren posar les maletes de mostres.
Al meu poble hi havia una gasolinera. En tenia cura un dels ferrers, Granero, que estava casat amb una dona manya.
Granero podia coordinar perfectament els dos oficis; ell estava a la forja, i anava a la carretera quan algú volia fer benzina (cosa poc freqüent). El servia, tornava a creuar i seguia treballant de ferrer, que era l´ofici important.

De les ferreries recordo sobretot les brases sempre vives, atiades pel vent de la manxa, i la música que feia el martell quan el ferrer deixava rebotar damunt de l´enclusa, una peça d´acer que emetia un so clar i dolç que se sentia de lluny sobretot a l´estiu, quan les portes de la ferreria estaven obertes per no tindre tanta calor.
El ferrer treia la peça de ferro rogent, entre roig i blanc, el sostenia amb unes estenalles amb una mà, i amb l´altra el colpejava amb el martell per anar donant-li forma. Eren uns cops durs i no ressonaven; aquell ferro incandescent esmorteïa el so; però entre cop i cop, feia repicar el martell damunt l´enclusa, i originava una música agradabilíssima.

Ferrar els animals era una feina important. Quan els havien crescut massa els cascos, o se´ls havien escantellat, o s´havia perdut algun clau, calia ferrar-los. L´amo aguantava la pota de l´animal damunt del genoll i el ferrer anava rebaixant el casc, amb el llamboix finament esmolat que portava un ganxo a la bases de la maneta per enganxar-se a la corretja damunt dels renyons. Llavors ajustava la ferradura, i si calia, entrava a la ferreria i li pegava uns cops a les puntes per doblegar-les una mica; finalment, anava introduint un clau a cada forat i li donava copets fins que la punteta sortia per la part exterior del casc, la tallava sense arrasar i el trosset sobrant el doblegava i l´endinsava en el casc.

L´animal quedava ben calçat i ja podia tornar a pujar i baixar costeres amb seguretat.

Abans de la guerra mon pare i el seu germà gran, Vitorino, havien sigut venedors de roba i havien tingut cotxe propi. Mon pare em parlava d´un Opel i d´un Ford .
L´oncle Vitorino era el xòfer habitual i mon pare feia els treballs auxiliars; per exemple, la costa del Cavall, la baixaven amb fre ¨manual´ ; mon pare anava a peu i, de tant en tant, falcava amb una barra les rodes del Ford, perquè altrament els frens no hagueren resistit tota la baixada, ja que les mecàniques no eren molt de fiar.

Tot i ser un llogarret perdut de la serra, el meu poble era obert. Molts hòmens es passaven temporades recorrent la península per vendre faixes. Hi havia també venedors de roba confeccionada que havien passat del carro a la furgoneta. Eren petits camionets que tenien la cabina independent de la caixa.
Quan arribaven a la plaça d´un poble, obrien les portes del darrere, es penjaven un micròfon al coll i, començaven a subhastar lots de roba.

De primer feien créixer el lot, amb gestos ben exagerats descrivint la seua generositat amb una veu robusta i sense modulacions: una manta, i una altra, i un jos de llençols, i un davantal, i una tovalla, i un paraigües…..Després feien una pregunta referida a un sostre de valoració monetària, i anaven baixant.

I afegia al munt quatre entriquells sense valor, però sempre efectiu en petites viles, com ara, un espillet redonet, una pinta de plàstic, un paquetet de ganxets per al monyo. En un cert punt s´aturava el procés, i alguna dona se n´anava cap a casa amb roba nova, més contenta que unes pasqües.

Les olors més fines omplien les cases. Xoriços, llonganisses i botifarres penjaven a la vora d´algun finestró per tal que l´aire les anés assecant a poc a poc. La majoria tenien també algun pernil i, a ma casa per exemple, també teníem un cuixot d´un bou; un bon tall de cecina o de magre.

Les olors vegetals posaven un altre flaire complementari. Les mançanes, els codonys, les figues esteses damunt d´un canyís, els raïms penjats d´unes canyes pendent del sostre, i els rastres de serves enfilades amb una agulla, que s´anaven assecant pausadament i, després, revenien remullades en vi. Els que tenien afició, guardaven també alguns penjolls d´herbes: mançanilla, timonet, poniol, espígol, te de roca i algun pomet de gitam. El gitam és molt fort; té tanta fortor que, si el culls sense guants, la suoreta una mica lletosa de les fulles et pot arribar a pelar el tou dels dits.
Els més entesos tenien altres herbes: per a la sang, per al renyó o per orinar, per als cops…Anar al pinar a cercar herbes ha estat per a mi sempre una cosa encisadora. El terme del meu poble en té molta varietat i són molt bones, perquè el clima sec i fred les fa créixer amb molta essència.

Al ple de l´estiu floreix l´espígol. Es cria salvatge per totes les muntanyes. Ramonet de Gipones instal·lava un alambí gegant adossat a una bassa que hi ha en un hortet. Feia una mena de fornal perpètua per fer bullir l´espígol i en treien l´essència que serviria per fabricar milers de botelles d´aigua perfumada. En aquell laboratori rural feien cap cada dia tots els jovenets del poble amb les seues garbetes d´espígol. Alguns les portaven ben carregadetes al costellam dels animals; altres les portaven en carrets de mà. En molts cassos ja era tradicional que els diners de l´espígol eren per als xiquets que el segaven.

¨Terra matria¨,La ploma més senzilla i íntima de l´autor descriu amb tendresa la vida d´un poble de la serra, quaranta anys enrere.Editorial Club Cinc Torres.
J.J. Rovira i Climent ha publicat nombrosos llibres de narrativa, de poesia i de filosofia. Allò que l´ha fet més conegut ha estat la literatura de viatges.

CONTALLES DEL PORT

Des de temps immemorials, les terres meridionals de Catalunya, més exactament els diversos indrets que avui comprenen les comarques del Baix Ebre, la Terra Alta, el Matarranya i el Montsià, han viscut i han desenvolupat les seves activitats al voltant de dos referents geogràfics: d´una banda, la gran carena muntanyosa dels Ports- més popularment coneguda pels forans com a Ports de Tortosa-Beseit- i, de l´altra, el cabalós riu Ebre.
Cal tenir present, però, que tant la serralada del Port com l´Ebre, no només han esdevingut una font de múltiples béns i recursos (agraris, econòmics, forestals, hídrics, botànics, etc.), ans encara una via de comunicació entre els diferents nuclis de població escampats pels pendissos de les muntanyes i entre l´interior d´aquesta zona i el litoral.
Han estat, en definitiva, dos importants eixos de trànsit humà que justifiquen a bastament els vincles existents entre la gent d´aquestes contrades, així com les desavinences sorgides al llarg de la història.

L´entorn del singular relleu del Port, amb els seus boscos de pi rojal, els seus carracars atapeïts, les seves fonts generoses, les seves coves arrecerades, les seves ufanoses savines, la seva fauna tan diversa, les rutes i els camins antiquíssims que serpentegen per fondalades i crestalls, el que ha propiciat que els homes, des de l´època prehistòrica, l´hagin covertit en un hàbitat habitual, proper a fer contalles, llegendes, costums, tradicions, dites, cançons….,etc.

Eren temps de figues seques i de rostoll; eren temps de farinetes amb cansalada i de rosegons de pa; de burro i de sàrria; de serves i de codinys; d´avarques i de bastó de savina; de bancals i de màrgens arrenglerats; de suor amarada de pluja i de boscos nets; de nits de contes, de brasa i de foc manyac; de mans clivellades i cares agostades; de criatures despullades per les eres i de gossos llebrers; de pous de pega-quitrà, de calç i de carboneres; de pins plagats d´esquirols, del vol de l´aufrany i del trencalòs; eren temps de les plantes remeneires, del tupí i del cànter; de lluita per la supervivència, de disputes i de recances; eren temps dels hòmens i les dones del Port, i de la saviesa amb que cada albada els il.luminava.

ELS ESCURÇONS

A mi, no me n´ha mossegat mai cap! (m´explica el senyor Miguel de la Franqueta). Si un animal es moria d´una mossegada d´escurço, no el volien ni les raboses, ni les àligues, ni els voltors! Els que viuen a les ombries són negres, i els de la solana són rossos. N´hi ha alguns que poden arribar a fer tres pams i mig i són molt gruixuts.
El Port és terreny d´escurçons. Sobretot, hem de tindre molta cura quan anem a les fonts: solen estar-hi amagats, a la frescor de l´aigua.

LO VELL CARABASSES

El vell Carabasses i un dels seus fills tots els estius sortien des del Toscar, pujaven al coll i s´atansaven a les Clotes per fer-hi fusta de boix, que més tard utilitzarien per fer-ne culleres (xicotetes,soperes, per remenar el caldo d´olla…), forquilles, caçons…
Aquella vegada, després de traginar-hi tota la jornada fent pals de boix, van pensar de quedar-s´hi fins l´endemà per fer-ne uns quants buscalls més. I ésreguardaven (com sempre) a la coveta dels Erms de misèria, que hi havia prop de les Clotes, pel camí que puja a la vall d´Uixó, passada la font de la Tinella, al costat dels Xunadors (un clot, al peu del pi gros, que sempre hi tenia aigua.

Al dia següent, l´àvi s´aixecà amb la bufeta plena i anà a alleugerir-se a darrera d´un matoll espès. No s´adonà del perill, i va tindre l´infortuni de fer una passa en fals: va caure d´una altura considerables i es va malferir.
El fill el trobà una hora més tard en un estst molt greu: se li veien els ossos estellats, fora de la carn de les cames, treia sang per la boca, i pareixia que tingés el pit afonat. El ficà a recer de l´estimball i se n´anà cap al Toscar a buscar-hi ajuda.
A la tarda, quan hi arribaren, ja era massa tard, estava mort. Allí mateix van fer un clot i van colgar-lo. A la paret, amb quitrà (prop de les Clotes hi havia un pou de pega-quitrà) hi pintaren una creu i una data: 1896.
I des de llavors, tothom acostuma a dir: ¨Allà dalt (assenyalant el coll), va morir el vell Carabasses¨.

El vell Cisco lo Calderí, família dels Carabasses, possiblement va ser l´últim de pujar al Port a fer-hi fusta de boix.

Contalles del Port Vicent Pellicer Ollés.Editorial Cossetànis.2000
Contes del bosc 1996 Premi Ramon Salvadó i Montoriol
Morret pelut de rabosa 1997
Les fonts del Port. 1999

REBIGOTS

Els retrats de l´avi Anton

El celler de la família Prades era - com tots els cellers del món - un indret fosc, polsós, humit i silenciós. Ep! Un moment. Esborreu això de silenciós. El celler de la família Prades era fosc, polsós i humit, però qualsevol que hagués parat l´orella amb una mica d´atenció, de seguida s´hauria adonat que, de silenciós, no en tenia res.

Aquella tarda la família Ratonell gairebé al complet rebullia entusiasmada dins la capsa de detergent que feia de casa a la tia Caseria. Tots reien i cridaven al voltant d´una fondue i, de tant en tant, ensumaven l´apetitosa aroma del formatge que es desprenia de l´olla.

L´avi Anton va sucar la primera molleta de pa a l´olla i digué entusiasmat:

- Mmm! Deliciosa, Caseria! Quina fondue! Cada vegada et surten més bones!

I llepant-se els bigots continuà la conversa que duien abans que arribés -tard com sempre- l´Antolí.

- Bé, família, i tornant al que us deia, com tots podeu apreciar, ara que a la fi ha aparegut, al nostre Antolí acaben de sortir-li les dues pales del davant. Ja és un ratolí fadrí. Així que ha arribat el moment que trobe una bona faena, una de ben esgarrifosa, i faça el retrat per a la galeria Ratonell.

L´Antolí era un ratolí gris i rabassut, més aviat tap de bassa, de posat temoric i ulls somiadors. Un ratolí suau i pelut que estrenava les dues dents del davant. Unes pales blanques i brillants que haurien estat prou bé si no fos perquè, en el seu cas, petaven de por.

Pirat? Vampir? Inspector d´Hisenda? Però si ell era més tou que un formatge en porcions. Si només de sentir aquests mots es moria de temor. Mai no seria capaç de cap heroïcitat. Mai. La paraula valentia, com s´escrivia? Amb b alta? Amb v baixa? No en tenia ni idea.

Estrella Ramon (Tortosa, 1964), és una escriptora tortosina, autora de ¨Rebigots¨ . Editorial Cruílla de la col·lecció El Vaixell de Vapor.

En poc més de cinc anys, ha publicat més d´una dotzena de contes i novel·les i ha rebut guardons com el Premi Carmesina de Narrativa infantil (1995) o el Ferran Canyameres de novel·la juvenil (1995).

La fantasia es troba a totes les seues obres.

El model lingüístic dels llibres de text i de lectura, només representa una varietat geogràfica i obvia tota la resta. Cal promoure recursos per transmetre la nostra llengua i així podrem viure la nostra catalanitat sense prejudicis.

L´estudi realitzat per Àngela Buj, ¨Model de llengua per l´ensenyament : didàctica de la diversitat lingüística (Terres de l´Ebre), explica que la varietat geogràfica de la llengua catalana parlada en aquest territori , el tortosí, presenta trets dels dos grans dialectes del català occidental: el nord-occidental i el valencià. Aquest prejudici vers les formes procedents del català occidental no afecta només el lèxic, ocorre el mateix amb la morfologia i, de moment puntualment, la fonètica. Però, : ¨La cosa terrible no és que els mots emmalalteixen i morin; és llei de vida. La cosa terrible és matar la llengua en nom de la llengua ¨ (1)

Ara per ara, el cabal lingüístic, procedent del català occidental, que recull la normativa també ha de ser ensenyat i no arraconat sistemàticament de L´ENSENYAMENT I , PER TANT, DELS USOS FORMALS. El Parlament de Catalunya ha aprovat l´11 d´abril de 2002, una proposició no de llei perquè els llibres de text reflectisquen les diverses solucions normatives recollides per l´IEC.
Davant del fet que en el dia a dia escolar, la realitat no és aquesta, pensem que cal fornir els ensenyants de recursos didàctics que promoguen, sense cap complex, la diversitat de la nostra llengua. I, sobretot, perquè l´alumnat catalanoparlant occidental no trobe, en l´escola, un rebuig del bagatge lingüístic que porte de casa. Ja ho anunciava Lluis López del Castillo en el seu llibre Llengua estàndard i nivells de llenguatge.

El parlar del nostre alumnat tortosí, és qualificat com a parla de transició entre el català nord-occidental i el valencia.
Es tracta d´un dialecte d´una zona de transició entre dos varietats geogràfiques de la llengua catalana (Veny 1996, Gimeno 1944, Oradilla 1.945, Navarro 1996)

(1)¨ Diàlegs sobre la meravellosa història dels nostres mots ¨de Joan Bastardas .
• Treball de llengua oral (75 endevinalles sobre 10 camps semàntics: aliments, animals, astres, instruments musicals, mitjans de transports, objectes i ferramentes, parts del cos, plantes i flors, roba, altres. Es donen orientacions didàctiques de com s´han de treballar oralment, tenint en compte la fonètica pròpia del català occidental. 19 dites amb dibuixos. Propera edició .
• Àlbum de Geosinónims: (125 pàgines)Material per a treballar i conèixer el vocabulari bàsic a partir de tretze camps semàntics.

• *Fato . Vocabulari infantil i d´adults de les Terres de l´Ebre.1987. Generalitat de Catalunya. Cirit*
• *Ebre avall de Josep Lormau Ed. Cruïlla*
• *El Port. 40 rutes de senderisme de Joan Tirón Ferré i UEC Tortosa i Joan Polo.*
• *Las fuentes de EL Port . El hechizo de un macizo salvaje. 50 itinerarios.El Matarranya, La Terra Alta. El Montsià. El Baix Ebre i El Baix Maestrat. De Vicent Pellicer Ollés. Col.lecció Azimur. 21.*
• *C.D.Rom del llibre anterior.*
• *Gamarús ¨Caro ¨ : crit que se sent al tard.*
• *Panxampla. J. Rovira*
• *www.tecnocat.com/lo port*
• *Conte: ¨Les mil i una nit ¨ . Adaptació d´Andreu Carranza .Anjub (2000) .La princesa Schereshade, cada nit ha d´explicar un nou conte si vol continuar vivint.*
• *Recapte. MRP de les Terres de l´Ebre . Revista núm. 20*
• *Recapte núm. 17. Els verbs més verds. 1998*
• *Tortosa i la seva comarca. Varis. Editorial Coop. Gràfica Dertosense*
• *Contalles del Port . Vicent Pellicer Ollés. Cossetània*
• *Literatura popular. Selecció d´obres dels diferents gèneres literàris, de literatura infantil i juvenil d´autors de la zona del tortosí, de l´occidental i de la resta de varietats catalanes. Departament de Cultura de les Terres de l´Ebre.*

• *Passa exactament el mateix amb els trets fonètics, formes morfològiques nominals i verbals i una llarga llista de geosinònims. El professorat del dialecte occidental, davant del desconeixement de l´actualització lingüística sobre sociolingüística (normativa) i dubte, opta per referir només les formes que apareixen al llibre de text. Lo correcte seria ampliar la parla amb què l´alumnat arriba a l´escola amb altres formes catalanes, però no corregir les formes lingüístiques genuïnes. L´Administració educativa hauria d´incloure en els criteris d´homologació de llibres de text, les propostes lingüístiques normatives de l´Institut d´Estudis Catalans.• Recerca . Albert Curto . Arxiu històric de les Terres de l´Ebre*
• *Azevedo, Milton (1995) . ¨La parla i el text ¨Lleida . Pagès*
• *Galí, Alexandre. (1930) Lliçons de llenguatge, primer grau. Llibre del mestre. Barcelona. Editorial Pedagògica.*
• *Alcover, A. M. I Moll. F. (1926-1968) 10 volums. DCVB. Palma de Mallorca, Moll.*
• *Institut d´Estudis Catalans (1990) Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana i Fonètica. Barcelona I.E.C. Massip. M. Àngels (1996)*

• ***La literatura popular*** *ha de tenir un paper importantíssim en el context cultural en què s´emmarca l´alumnat. Les noves formes de vida han portat a una reestructuració del nucli familiar amb menys presència dels avis i altres familiars. La vida comunitària al carrer ha estat considerablement reduïda en la celebració de les Festes Majors. ¨Pendre la fresca al carrer¨ parlant de les coses de cada dia o simplement d´acudits, s´ha substituït pel televisor o altres mitjans multimèdia. El coneixement i manteniment d´aquest ric patrimoni oral ha de ser una tasca ineludible de l´escola per preservar una riquesa cultural pròpia. À. Buj, ¨Model de llengua per a l´ensenyament. Montsià, Baix Ebre, Terra Alta i Ribera d´Ebre¨.*

Aquest treball, possibilita que les formes normatives d´aquestes comarques siguin tractades a les aules, sense cap prejudici, al mateix temps que fomenta el respecte cap a la parla de l´alumnat i contribueix a no relegar, per falta d´informació, un important patrimoni lingüístic d´aquestes comarques centrals de la llengua catalana. L´alumnat d´aquestes comarques arriba a l´escola, amb unes formes lèxiques pròpies. Però, durant l´escolarització, aprèn que ha d´escriure i ha de dir: sorra per arena, mongeta per bajoca, mitjó per calcetí, cua per coa, nen per xiquet, semblar per parèixer. Escombra per granera, petit per xicotet……..fins uns cinc-cents noms amb aquesta casuística.

Si hi ha un rebuig constant de les formes col.loquials de l´alumnat, per formes considerades estàndards, l´alumnat acabarà creient que aquestes formes, que porta de casa, no són bones. Senzillament l´escola les ha de situar en el context comunicatiu pròpies del dialecte occidental del català, avalades per la normativa.

TALLERS

ACTIVITATS DE LLENGUATGE : LA BOTIGUETA

TALLER DE COMPRAR I DE VENDRE

Què és un taller? Un taller és un lloc on el nen/la nena, està en activitat El taller permetra al mestre aconseguir uns objectius.
Aquestes activitats estan dissenyades amb la finalitat que els alumnes explorin amb diferents materials, objectes i elements per tant d´establir comparacions, provocar , observar canvis i relacionar les causes amb els efectes. Cal tenir en compte els aspectes socials que influeixen en les percepcions personals i iniciar-los en valors d´economia i d´estalvi. Per ex.: encara que m´agradaria comprar moltes coses, només puc adquirir segons els cèntims de disposo.
Presentem activitats suggerides ja que per dur a terme aquest tipus d´activitats és necessària un actitud afavoridora per part del mestre.

DESCRIPCIÓ DELS MATERIALS

Estan descrits en cada activitat

Què és un racó? És el material necessari per a treballar una determinada matèria.

MATERIAL NO ESTRUCTURAT- Cigrons, bales, roba, paper, corda, llana, ampolles, gots, pots, taps, gomes elàstiques, macarrons, caramels.....

MATERIAL ESTRUCTURAT- Balances, cinta mètrica, regle, joc de pesos, monedes, litre, mig litre, un quart de litre, calculadora.....

CONTINGUTS QUE ES PODEN TREBALLAR EN EL TALLER DE LA BOTIGUETA

1.-CONTINGUTS DEL PROGRAMA DE MESURA

1.a.- Unitats de mesura
1.b.- Instruments de mesura
1.c.- Magnituds :
Pes
Capacitat
Longitud
Temps

1.d.- Càlcul del cost. Segons un llistat de preus , col·locat en un lloc visible de la botigueta, que haurà d´anar variant segons les coses que es mesuraran.

ACTIVITATS SUGGERIDES

QUÈ PUC COMPRAR ?

Descripció: Demanarem als alumnes que vagin argumentant què poden comprar, segons els cèntims que disposen.. Faran un càlcul aproximat.
El mestre pot fer preguntes com: te´n sobrarà ?
En el cas afirmatiu,: quants cèntims et tornaran ?te´n faltarà ?
Quants cèntims o euros et faltaran ?

EL LLISTAT DE LA COMPRA

1.-QUÈ NECESSITO PER REALITZAR UNA RECEPTA DE CUINA ?

LA CREMA

INGREDIENTS

100 grams de midó
Un quart de quilo de sucre
Quatre rovells d´ou
La pela de mitja llimona
Un litre de llet

2.-QUANT VAL ?

Cent grams de midó valen _____6o cèntims
Un quart de quilo de sucre val_____ 30 cèntims
Quatre ous valen_____ 20 cèntims
Una llimona val _____ 5 cèntims
Un litre de llet val_____ 80 cèntims

3.- QUIN CANVI EM TORNARAN SI PAGO AMB 5 EUROS ?

El alumnes poden utilitzar la calculadora , ja que considerem el taller com un instrument motivador per al càlcul mental i aproximat.

INTERVENCIONS

Preguntes adreçades a afavorir l´establiment de relacions entre el contingut que es treballa quinzenalment a la classe i els materials que podrien utilitzar per realitzar una recepta de cuina , un treball manual etc.....

RECOLLIDA DE DADES

Descripció: Es pot iniciar el treball d´estadística a partir de la representació gràfica, en paper d´embalar o cartolina col·locat en lloc visible, de les coses que van comprant els nens a la botigueta, mitjançant una gràfica de barres.

Intervencions:
Interpretació de la recollida de dades

Preguntes dirigides a reflexionar sobre la recollida de dades a partir de l´observació:
Quin producte s´ha comprat més ?
Quin producte s´ha demanat menys ?

OBSERVACIÓ DIRECTA DE LA CAUSA-EFECTE

Descripció: Observar que passaria en una botiga , després de vendre els productes .
Necessitat del comerç.

Intervencions:
Observació directa de la causa-efecte . Preguntes com:
On anirem a comprar els productes que s´han acabat a la botiga ?

Els alumnes s´iniciïn en la presa de consciència de la successió comercial.
Per a poder vendre primer cal comprar.

COMPLETA LA FITXA SEGÜENT:

DATA_____

ALUMNE_____

VOCABULARI

Què he comprat ?

_____

_____

_____

Frases que he dit per a demanar les coses ?

_____

_____

_____

Escric tot el que ha passat .

_____

_____

_____

_____

_____

_____

M´ha agradat d´anar al racó ?_____ Per què ?

_____

_____

_____

_____

_____

La teoria del processament de la informació, ha estudiat els processos cognoscitius que realitza l´alumne/a , seguint el seu propi ritme, que cal conèixer i respectar. Cal atendre la diversitat dels alumnes com una forma normalitzadora d´organització a l´aula i al centre.

El model de la botigueta , és un procés global, actiu i interactiu entre l´alumne/a i el seu entorn cultural significatiu que l´envolta. Permetrà treballar els objectius assenyalats en els continguts de la programació de llengua, matemàtiques i medi natural i social.

CONTROL INDIVIDUAL DEL RACÓ DE LA BOTIGUETA

És valorarà :
1.- L´actitud davant les instruccions a seguir , abans d´anar a la botigueta.
1.a.- Acabar el treball previ
2.b.-Sempre que el racó es troba ocupat, l´alumne/a s´esperarà tranquil en el seu lloc de

treball. Al racó podem tenir unes enganxines que portin una numeració del ordre a seguir per guardar el torn. (per ex. podríem comparar-lo al nº que s´agafa en el mon real en algunes seccions d´una botiga o d´un supermercat)

2.- La verbalització del procés realitzat. L´alumne anirà a expressar-se al mestre, una vegada ha realitzat una compra o una venta.

3.-El respecte davant els seus companys, de realitzar una sola compra i un sol pagament, ja que els altres també tenen el dret d´anar-hi.

GRAELLA COL.LOCADA EN UN LLOC VISIBLE DEL RACÓ

Els alumnes poden anar comprovant la valoració del seu pas pel taller . Així, al llarg del curs escolar s´aniran motivant en el seu bon comportament a la classe, en mostrar-se atents a les explicacions del mestre i fent un treball cuidat, net i ben presentat. S´animaran a acabar els treballs de classe , ja que una de les normes a seguir consisteix en que cap dels alumnes podrà assistir-hi mentre no mostri un bona predisposició en millorar el comportament i actitud d´aprenentatge.

NOM	VENEDOR	COMPRADOR	ASSISTÈNCIA	CONDUCTA

TALLER DE LES COMARQUES

Proposem treballar :

A tercer **El Baix Ebre**, la nostra comarca . En un racó de la classe, tindrem el material necessari per tant que els alumnes hi puguen acudir sempre que necessiten informació. Hi dediquem una quinzena, i al acabar cada alumne fa el seu dossier.
Tortosa i la seva comarca. Varis. Editorial Coop. Gràfica Dertosense

A quart, **el Montsià**, a la vegada que presentem les comarques de Catalunya, i amb mapes muts van aprenen a col·locar els noms de cada comarca i la seva capital.

A cinquè, **la Ribera d´Ebre.**

En acabar la primària, a sisè, la **Terra Alta** i procurem també mostrar pinzellades d´altres comarques, sobretot de manera comparativa, que s´adonin dels trets diferencials entre comarques com la Cerdanya i la Noguera, (per exemple).

Propostes de treball

En realitat, la millor forma de conèixer un país i les seves manifestacions culturals és fer-ho sobre el terreny i anant d'allò que ens és més proper a allò que ens és més llunyà. I per això la millor proposta de treball seria començar per conèixer el medi físic que ens envolta i anar ampliant el cercle desplaçant-nos al lloc a què fa referència el text i fer-ne una lectura in situ. Ben segur que les activitats a fer serien inacabables i realment molt més educatives. Malauradament, això no sempre és possible, i hem d'acontentar-nos amb el treball a l'aula. Tant per al cas ideal com per a la situació més comuna, aquests són alguns exemples de propostes de tipus general, estructurades seguint la mateixa pauta que els índexs establerts per a cada comarca, a més d'un apartat dedicat a la literatura, que poden ser aplicades a tot el material que conforma Un viatge literari per les comarques de Catalunya.

1. La terra

1.1. El paisatge
• Recollir els trets essencials del paisatge que apareixen en els textos.
• Buscar informació geogràfica (recordeu que podeu accedir al programa Comarques de Catalunya des de l'índex de cada comarca), gràfica, àudiovisual,..., que complementi la que proporcionen els textos.
• Fer una llista dels elements del paisatge dels quals se serveix l'autor en un text concret. Explicar la funció d'aquests elements.

• Llegir un text de caràcter eminentment paisatgístic que parli dels canvis que s'hi hagin pogut produir amb el pas del temps. Explicar el canvis que s'hagin pogut produir en un paisatge conegut. Informar-se sobre canvis que hi hagin pogut tenir lloc en temps anteriors i que no es coneguin personalment.
• Escollir un paisatge que es conegui prou bé. Descriure'l. Imaginar com serà aquest mateix paisatge d'aquí a cent anys i tornar a descriure'l.
• A Catalunya hi ha paratges naturals reconeguts d'interès general com ara els aiguamolls del Delta de l´Ebre. Buscar informació i textos literaris sobre tots aquests paratges.
• Comparar dos paisatges, com ara un de la Catalunya seca i un altre de la Catalunya humida; o un de la costa i un altre de terra endins; o un d'alta muntanya i un de la plana.

1.2. El relleu
• Recollir els elements de relleu que apareixen en els textos. Localitzar-los en un mapa.
• Ampliar la informació que proporcionen els textos.
• Buscar altres textos literaris que tinguin per tema -o en els quals surti- el mateix component del relleu.
• La importància d'alguns d'aquests elements del relleu, com ara els Pirineus han merescut entrar en la llegenda. Buscar altres versions de la llegenda. Buscar altres llegendes que tinguin aquest origen.

• Descriure un element de relleu que es conegui en profunditat, com per exemple la muntanya de Caro.
• Hi ha carenes de muntanyes que s'estenen per diferents comarques. Buscar-ne uns altres exemples. Localitzar-les en el mapa.

1.3. Els rius
• Localitzar els rius en un mapa i observar quines comarques recorren.
• Hi ha rius, com ara l'Ebre, que donen nom a algunes comarques. Buscar-les en un mapa.
• Al naixement d'un riu sovint se li dóna una explicació extraordinària. Llegir el text que referència a les fonts del Llobregat i inventar i escriure una llegenda sobre l'origen d'un riu.
• Escriure un text sobre un riu a la manera del de Joaquim Casas.
• La literatura popular, de vegades, dóna raó d'alguna característica d'un riu, com ara la cançó popular A Pardines fan bugada. Explicar la cançó.

1.4. Els fenòmens atmosfèrics
• La literatura descriu i recull sovint els efectes fenòmens atmosfèrics, com ara el vent, la neu o la boira. Descriure un mateix paisatge sota els efectes del sol i sota els efectes de la pluja o de la boira.
• Escriure un text en el qual tinguin un paper important els colors i els sorolls d'un paisatge nevat.

• Observar durant una estona el moviment dels núvols. Descriure'ls en un text.
• Fer un seguiment del clima de la comarca escollida.
• Explicar, si s'ha viscut, un fenomen atmosfèric important. Podeu llegir el fragment de Jacint Verdaguer que parla d'una allau.

1.5. La vegetació
• Alguns textos fan esment de la vegetació de la comarca. Recollir els termes i fer-ne un vocabulari.
• Buscar informació gràfica sobre aquests termes.
• Buscar informació sobre la flora de la comarca. Ampliar el vocabulari amb els nous termes.
• Comparar la flora de dues o més comarques.
• Hi ha arbres que tenen nom propi, com ara Lo pi de les tres branques. Obtenir més informació sobre els fets històrics origen de la llegenda.
• Buscar altres llegendes o rondalles en les quals un vegetal tingui un paper destacat.
• La natura obsequia moltes vegades els homes amb una font de recursos econòmics. Aquest és el cas de l'alzina surera o dels bolets. Buscar més informació sobre aquest tipus de recurs i sobre la importància de la preservació de la natura per a la seva supervivència.
• Joaquim Ruyra ens explica la seva impressió davant un bosc cremat. Fer un estudi sobre la massa forestal catalana i sobre els efectes que, sobre aquesta, han tingut els incendis forestals durant la darrera dècada.

1.6. Els cultius
• Els cultius són -o han estat- d'una importància cabdal en la majoria de les comarques catalanes, com ara les avellanes al Baix Camp, les oliveres a les Garrigues o l'arròs al Montsià. Fer una llista de les comarques agràries i dir el cultiu que més les caracteritza.
• Representar-los en un mapa.
• Buscar informació sobre els cultius i sobre les feines i l'economia que generen.
• Sebastià Joan Arbó ens explica el cultiu de l'arròs. Prenent aquest text com a punt de partida, explicar el cultiu més important de la pròpia comarca.

1.7. Els animals
• Tant el text de Marià Manent com el de Jacint Verdaguer ens parlen de dos ocells de la nostra terra. Descriure les característiques i la vida d'algun ocell de la nostra comarca.
• Estudiar els ocells de la nostra comarca i explicar les funcions que hi realitzen.
• Buscar altres textos literaris que parlin dels ocells. Es pot començar pel material objecte d'aquest treball i continuar pel llibre de Josep Maria de Sagarra Ocells amics.
• Localitzar sobre un mapa de Catalunya els ocells més representatius de cada comarca.
• Els ossos i els isards són uns animals propis de les terres del Pirineu. Buscar informació sobre aquests dos mamífers salvatges i sobre els altres mamífers salvatges de Catalunya.
• Personificar un d'aquests animals i explicar un dia de la seva vida.
• El litoral català és molt ric en peixos. Descriure els peixos que surten en el text de Joaquim Ruyra.
• Fer un vocabulari amb els noms dels peixos que es coneguin. Buscar-ne informació gràfica.
• Sovint els noms dels peixos canvien d'un lloc a l'altre. Buscar com es diuen els peixos més coneguts al litoral gironí i al litoral tarragoní.

1.8. Les rutes
Elegir una ruta dels Ports de Tortosa-Beseit i descriure-la .

2. La història

• De vegades un mateix fet ens és narrat per la literatura culta i per la literatura popular, com és ara el cas de la invasió de Girona per les mosques. Observar les diferències entre la forma de tractar en fet en un text i en l'altre. Buscar informació sobre altres produccions semblants.
• La literatura popular tracta moltes vegades fets històrics. Els romanços, les cançons populars en són un exemple. Buscar informació sobre els fets històrics que han motivat aquestes produccions.
• La història és tractada també per la literatura d'imaginació com ara la recreació del castell de Mataplana que fa Joan Perucho. Buscar informació sobre els fets històrics que recrea el text i

sobre el castell.
• Hi ha textos literaris que ens expliquen les arrels històriques d'un determinat indret. Cercar informació sobre el fet i altres textos literaris que tractin el mateix assumpte.
• Informar-se sobre les arrels històriques de la comarca en què vivim.
• Trobar informació i textos literaris sobre els esdeveniments històrics més importants de la nostra comarca.
• De vegades, en alguna comarca, hi ha una construcció o algun indret singular. Buscar informació sobre aquest lloc. Reviure en un text l'ambient en què va ser construït o el de l'època en què va tenir un paper rellevant.

3. Les viles

• Descriure la població en què vivim.
• Explicar l'indret que més aprecieu de la vostra població.
• Comparar poblacions que tinguin algun tret en comú, com ara el cas de Tortosa, Amposta i Sant Carles de la Ràpita..
• Diferents autors acostumen a tenir diferents visions d'una mateixa població. Comparar les descripció fetes de la vostra població.
• Els autors ens expliquen com era la població que ells van veure. Comparar aquesta visió amb la vostra.
• Una mateixa població pot ser descrita de diferents formes. Explicar amb quina descripció s'està més d'acord.
• Observar i explicar els canvis que, amb el pas del temps, ha patit la vostra població.
• Els pobles d'algunes comarques tenen unes característiques generals que les diferencien dels de les altres, com ara els pobles del Penedès o els del Maresme. Explicar les característiques generals dels pobles de la comarca.
Cada població celebra les seves festes populars. Investigar el seu origen i explicar en què consisteixen aquestes festes. Hi ha festes de molta anomenada, com ara la Festa del Renaixement de Tortosa, (web de l´ajuntament), la Patum de Bergabergueda/espberga.htm. Buscar informació sobre les festes populars més famoses de Catalunya.

4. Els homes

• Quan en algun text hi aparegui un personatge, explicar-ne les característiques i relacionar-les amb els trets distintius de la seva comarca.
• La manera de ser dels homes d'alguna comarca ha estat origen d'algunes llegendes i d'algunes cançons populars, buscar-ne alguna que faci referència a la vostra comarca i explicar-ne els orígens.
• Hi ha alguns textos que tracten d'oficis, desapareguts o no. Buscar informació sobre aquests oficis.
• Alguns oficis són especialment representatius d'algues comarques catalanes, com ara els raiers. Raonar en quines altres comarques es poden donar aquests oficis.
Buscar informació sobre els oficis i les feines més característics de cada comarca.

5. La gastronomia

• Alguns productes de la terra originen una gastronomia específica. Aquest és el cas de les anguiles del Delta de l'Ebre. Investigar sobre els plats més representatius de cada comarca.
• Explicar com es fa el plat típic o el producte gastronòmic propi de la vostra comarca. Esbrinar-ne els orígens.
De vegades, una beguda s'identifiquen amb una població o amb una zona determinada, com ara el cremat amb Calella de Palafrugell. Buscar altres poblacions que s'identifiquin amb alguna altra beguda. Explicar en què consisteix.

6. La literatura

6.1. Els autors
• Buscar informació sobre l'autor del text.
• Informar-se sobre la possible relació de l'autor amb el lloc a què fa referència el text.
• Esbrinar si hi ha altres obres del mateix autor es desenvolupen en aquest mateix espai.
• De vegades un mateix autor tracta el mateix paisatge de diferent manera, com és ara el cas de Jacint Verdaguer quan tracta el Pla de Beret d'una forma més aviat descriptiva o d'una forma poètica. Analitzar-ne les diferències i escriure dos textos d'aquestes característiques el centre del qual sigui un paisatge conegut.
• Buscar textos del mateix autor que es desenvolupin en una altra comarca.

6.2. Les tipologies textuals
• No tots els escenaris són reals, n'hi ha que són modificats voluntàriament per la imaginació i els referents culturals. Elaborar un text d'aquestes mateixes característiques
• De vegades un mateix autor tracta el mateix paisatge de diferent manera , com és ara el cas de Jacint Verdaguer quan tracta el Pla de Beret d'una forma més aviat descriptiva o d'una forma poètica. Analitzar-ne les diferències i escriure dos textos d'aquestes característiques el centre del qual sigui un paisatge conegut.

Si voleu veure exemples de com treballar les comarques us recomanem que visiteu aquesta web: http://www.xtec.es/~evicioso/

TALLER DE LA GRANOTA

EL CONSTRUCTIVISME: un treball significatiu

Els xiquets i xiquetes de cicle mitjà i cicle superior del C.E.I.P El Temple de Tortosa, han treballat ¨la granota¨, a partir d´observar directament del medi natural on viuen.
Van portar al col·legi cullerots i ous de granota. Així va començar un treball científic engrescador i motivador, pels alumnes de cicle mitjà i cicle superior. Els continguts es van incloure dins de la programació de llengua i coneixement del medi natural.

Anotar els canvis que anaven observant, llegir lectures i atendre les explicacions dels mestres, ajudaven dia a dia, a confegir entre tots el mapa conceptual que s´havia de treballar a cada nivell.

Ha estat una experiència apassionant, la qual cosa no s´haguera pogut dur a terme sense la col·laboració de tots els elements implicats i que són necessaris en aquest tipus de projectes, és a dir, en primer lloc els alumnes, protagonistes principals del projecte, ja que surt del seu propi interès; després, els pares i les mares, que també hi han tingut un paper importantíssim, atès que són els que ens han aportat la informació que demanàvem, i finalment els recursos d´infraestructura del col·legi, juntament amb l´equip de mestres que vam organitzar i ordenar la informació de manera pedagògica.

Tots plegats comencem a treballar en un projecte comú. Ens aboquem a la recerca d´informació, per tal de donar resposta a totes les preguntes que ens hem fet sobre aquest ésser viu.

I la informació ens va arribant des de diferents fonts. Els nostres alumnes viuen en un medi natural ideal per a l´observació directa, porten al col·legi ous de cullerots i en un aquari els col·loquen juntament amb plantes aquàtiques, sorra o fang, aigua que també han agafat de la mateixa bassa. Anoten cada dia en el quadern les coses que hi van observant: com es desplacen, les fases de la metamorfosi, com són, què mengen, on habiten, com respiren, com es reprodueixen…….

Porten llibres d´animals, pàgines d´enciclopèdies, informació recollida en multimèdia (CD-ROM) . També hem tingut l´oportunitat de veure i d´escoltar aquesta informació directament dels ordinadors a l´aula d´informàtica del centre.

Cada dia, a l´assemblea de classe, recollíem la informació i l´anàvem enganxant a les preguntes del mapa conceptual que treballàvem a cada nivell.

Així hem descobert que el gripau i la granota no són parella, és a dir, són dues espècies diferents d´amfibis. El dia que a l´aquari vam tenir la primera granota, un dia de pluja ens adonarem que estava molt trista perquè no era dins del seu medi natural. La soltàrem a la porta del col·legi i se´n va anar botant de contenta donant-nos les gràcies.

Tots els alumnes s´han esplaiat molt explicant de moltes maneres, tot allò que han vist, que han buscat en revistes, llibres…. Així com tot allò que els han contat. Han buscat fotos, dibuixos i s´han documentat molt bé per poder fer una descripció clara i entenedora de les granotes. Elles han format part de les seves xerrameques i fins i tot han creat històries molt creatives com : ¨La família Atorag ¨ , poemes, cançons, endevinalles, rodolins, treballs de plàstica en papiroflèxia, recull fotogràfic, murals en el passadís del col·legi i fins i tot un vídeo!

Valoració del treball

1.- L´experiència de treballar d´aquesta manera ens demostra que és una activitat desitjada i esperada pels alumnes.
2.- L´actitud dels alumnes és positiva, ja que considera l´aprenentatge com un mitjà de comunicació, estudi, plaer i diversió.
3.- Els alumnes mantenen durant el treball, una actitud activa, reflexiva, autònoma i creativa.
4.- Senten curiositat en descobrir dia a dia, els canvis que van observant a l´aquaterrari.
5.- Autoexigència en la realització de les pròpies produccions, ja que són els mateixos nens, que actuen de ¨tribunal ¨examinador del treball realitzat.
6.- Hi ha una interacció que facilita la capacitat de cooperació i respecte per la diversitat en l´elaboració de textos.
6.- Treballar col·lectivament en la realització de l´experència i la confecció dels mapes conceptuals i corresponents murals, penjats al passadís del col·legi, i així comunicar el treball realitzat a la resta de companys del col·legi.
7.- Treball de llengua (narrar les pròpies vivències amb l´animal, contes, poemes, cançons, endevinalles, textos, rodolins, descripcions)
7.- Educació en valors: cuidem el medi ambient.

RELACIÓ DE MATERIAL DEL TREBALL DE LA GRANOTA

1.- Memòria.
2.- D´ou a granota.
3.- Cicle vital de la granota.
4.- Ordena la seqüència del cicle vital.
5.- La meva col·lecció.
6.- Muntem un aquari.
7.- Reportatge fotogràfic.
8.- Curiositats de la granota.
9.- Mirem, observem, anotem.
10.- Recull de textos, refranys i rodolins.
11.-Recull de fitxes de la granota i el seu hàbitat.
12.-Anotem els canvis que anem observant.-
13.- Treball col·lectiu de la TINA i en TERRÒS.
14.- DNI de la granota i mapes conceptuals.
15.- Històries d´Ota la granota.
16.- L´habitat de la granota.

17.- Recull de descripcions.
18.- Cançó : ¨La Jota de la granota ¨.
19.- Manual de la granota fet amb paper.
20.- Revista.
21.- Còmic.
22.- Vídeo.

BIBLIOGRAFIA

Les granotes i els gripaus. Editorial Parramon.
Mira d´aprop la bassa. Editorial Anaya.
Història natural Instituto Gallardo. Editorial Alfaguara
Granotes. Col·lecció Animals en acció. Editorial Barcanova.
La enciclopèdia de los animales. Circulo de lectores
Coneixement del medi natural (3r. 4t. 5è i 6è) . Editorial Cruïlla
Coneixement del medi natural. Edicions 62.
Fer l´animal. Editorial La Galera
El rei granota. Germans Grimm. Editorial Algaida.
La granota i en Fidel. Editorial Barcanova.
En Gripau i en Gripou
Granota, granoteta. Hilda Perera. Editorial Cadí.

Audiovisual i vídeo del Parc Natural del Delta de l´Ebre.

El resultat d´aquest projecte, va obtenir el premi Baldiri Reixac l´any 2000 .
Adelaida Pelegrí Sarlé. Mestra coordinadora del treball: La granota

MEMÒRIA

Títol:	COMPETÈNCIES BÀSIQUES EN EXPRESSIÓ ORAL I ESCRITA, A PARTIR D´UNA PROPOSTA INTERDISCIPLINAR ARRELADA A L´ENTORN IMMEDIAT, AMB ÚS DE NOVES TECNOLOGIES
Autoria:	Adelaida Pelegrí Sarlé
Característiques:	**1r. Treball teòric** on s´exposen estratègies bàsiques de treball oral entorn temes significatius arrelats al medi i a treballar des de diferents disciplines: llengua catalana i coneixement del medi. **2n. Treball de tipologies de textos**. Estratègies de composició d´expressió oral i escrita, per tant que els nostres alumnes aprenguen a estructurar les idees. **3r. Mecanització de la llengua escrita**, mitjançant models que formen part de la nostra cultura i tradició oral. Treball sistemàtic de la llengua per dominar-ne els diferents registres i per ser capaços d´utilitzar recursos del

	llenguatge literari. **4t. La producció literària.** Desarrotllem la capacitat d´analitzar les relacions humanes a diferents ambients. ¨El gat amb botes¨ persegueix aquesta finalitat, que pot treballar-se amb alumnes de sisè nivell. Abans, però, podem iniciar diferents tècniques narratives, com : ¨Fava, favera¨, ¨El rei de les aigües¨, llegenda de la Cucafera ... **5è. Llenguatge científic**. Material treballat per alumnes i mestres del C.E.I.P el Temple. El treball científic i experimental : d'ou a granota. Un cop es dominen els instruments, es va millorant l'expressió escrita.
Orientació del treball:	Material pel professorat; material alumnat de cicle mitjà i superior.
Destinataris:	Professorat de primària.
Resum:	Aquest projecte intenta aportar recursos com a eina de treball per a un ensenyament més interactiu i engrescador, basat en la teoria de **l'aprenentatge verbal significatiu d'Ausubel.** **Les activitats** que proposem són **funcionals,** és a dir, cal que siguin útils. Guiem l'alumnat, motivant-lo, engrescant-lo amb diferents ajudes. La nostra pràctica docent al CEIP El Temple de Tortosa ens ha portat a reflexionar sobre el llenguatge oral com a **instrument de comunicació**, a analitzar el seu progrés, com es van incorporant les idees de temps i espai, com s'enriqueix la precisió lèxica..tenint en compte la funció afectiva i emocional del llenguatge. **L'aprenentatge** durant l'edat escolar, té lloc en diferents àmbits o institucions (escola, família, barri...), en cada un dels

	quals, l'alumnat fa activitats diferents, teixeix relacions diferents, amb les persones que hi ha i exerceix uns rols socials. El desenvolupament consistirà en integrar-los harmònicament, al llarg de la vida (segons un estudi de la UOC).
Pla de treball:	**Ensenyem a escriure textos** seguint els següents processos: 1.Els alumnes aprenen a escriure, **aprenent a reescriur**e, que vol dir imitar l'estructura dels models de diferents modalitats de textos. Observem **textos confegits pels alumne**s. Analitzem les constants afavoridores per a la construcció d'estructures lingüístiques. 2. Els temes escollits són **significatius** per a cada nivell i arrelats al medi on viuen. Es tracta d´un treball interactiu, on es preten que l´alumne sigue l´autèntic protagonista, capaç de buscar la necessaria informació. Presentem exemples de tallers: la botigueta (cicle mitjà) i el de les comarques (cicle superior). 3. Elaboració de **fitxes-gui**a, adequades a cada nivell, seguint una metodologia de treball per al C. Mitjà i C. Superior. Amb aquest treball iniciem un repertori d´activitats : fonètic, morfosintàctic i de lèxic, per anar aplicant les formes normatives d´aquestes comarques on parlem el català occidental. Es tracta d'un **projecte obert** en tots els sentits. Cada equip docent podrà adaptar-lo o complementar-lo.